

Alte Drucke

**HIER. ZANCHII || MISCELLA-||NEORVM || Libri Tres.|| AD ||
AMPLISSIMVM SE-||NATVM ANTVERP. ET AD ECCLE-||SIAS,
QVÆ PVRIOREM ANTVERPIÆ || profitentur ...**

Zanchi, Girolamo

Neustadt/Hardt, 1593

VD16 ZV 27950

HIERONYMI ZANCHII DE PRAEDESTINATIONE SANCTORVM: DE QVE EORVNDEM
IN FIDE PERSEuerantia, & de Coena Domini, olim Senatui Argentinensi exhibita
Confessio.

Nutzungsbedingungen

Die Digitalisate des Francke-Portals sind urheberrechtlich geschützt. Sie dürfen für wissenschaftliche und private Zwecke heruntergeladen und ausgedruckt werden. Vorhandene Herkunftsbezeichnungen dürfen dabei nicht entfernt werden.

Eine kommerzielle oder institutionelle Nutzung oder Veröffentlichung dieser Inhalte ist ohne vorheriges schriftliches Einverständnis des Studienzentrums August Hermann Francke der Franckeschen Stiftungen nicht gestattet, das ggf. auf weitere Institutionen als Rechteinhaber verweist. Für die Veröffentlichung der Digitalisate können gemäß der Gebührenordnung der Franckeschen Stiftungen Entgelte erhoben werden.

Zur Erteilung einer Veröffentlichungsgenehmigung wenden Sie sich bitte an die Leiterin des Studienzentrums, Frau Dr. Britta Klosterberg, Franckeplatz 1, Haus 22-24, 06110 Halle (studienzentrum@francke-halle.de)

Terms of use

All digital documents of the Francke-Portal are protected by copyright. They may be downloaded and printed only for non-commercial educational, research and private purposes. Attached provenance marks may not be removed.

Commercial or institutional use or publication of these digital documents in printed or digital form is not allowed without obtaining prior written permission by the Study Center August Hermann Francke of the Francke Foundations which can refer to other institutions as right holders. If digital documents are published, the Study Center is entitled to charge a fee in accordance with the scale of charges of the Francke Foundations.

For reproduction requests and permissions, please contact the Head of the Study Center, Frau Dr. Britta Klosterberg, Franckeplatz 1, Haus 22-24, 06110 Halle (studienzentrum@francke-halle.de)

urn:nbn:de:gbv:ha33-1-149561

5
HIERONYMI ZANCHII
DE PRAEDESTINATIONE SANCTO-
RVM: DE QVE EORVNDem IN FIDE PERSE-
uerantia, & de Cœna Domini, olim Sena-
tui Argentinensi exhibita
Confessio.

FVNDAMENTA AD DOCTRINAM DE PRAE-
DESTINATIONE RECTE INTELLIGENDAM,
cognitu per necessaria.

CAPVT I.

DEo optimo maximo tametsi simplicissima sit substantia, nullaque in eum, vel substantialis vel accidentaliter cadat compositio, multae tamen proprietates in Scripturis, propter nostrum imbecillum captum, ita attribuuntur, quasi ab illius essentia differant: cum tamen sint ipsa Dei essentia. Inter has, haec quoque sunt non postremae: aeterna omnium rerum scientia atque sapientia: aeterna voluntatis libertas: aeterna sui, suorumque decretorum immutabilitas atque constantia: aeterna omnipotentia: aeterna iustitia: aeterna misericordia. Sine ipsarum autem explicatione: intelligi articulus de Praedestinatione non potest: cum praedestinatio Dei, sine eiusdem sapientia, sine voluntate, sine iustitia, sine misericordia, & sine immutabilitate constare, & sine omnipotentia impleri non potuerit, atque possit. Ergo haec proprietates: principio sunt breuiter explicandae.

De Dei sapientia.

T H E S I S P R I M A.

Deus est, & semper fuit ita perfecte sapiens: ut nihil eum lateat, aut ab aeterno unquam latuerit, tam eorum, quae ipse per se facit aut facturus est, quam eorum, quae alij agunt. Hebr. 4.

I I.

Nihil enim nunc agnoscit Deus: quod ab aeterno non praenouerit, atque praeniderit: cum eius praescientia aeterna sit, atque perfecta. Eccles. 23.

I I I.

Est autem praescientia Dei certissima: ita, ut quidquid à Deo futurum praescitur, illud tandem aliquando contingat, atque fiat, necesse sit.

I V.

Neque tamen haec certa Dei praescientia talem rebus necessitatem imponit: quae aut voluntatem Dei, qui vult alia esse necessaria, alia contingentia tollat, aut rerum naturas euertat.

V.

Neque sola Dei praescientia, est eorum quae fiunt, causa: sed praescientia simul cum voluntate. Psal. 13.

Thesis I. II. & III. explicatio & confirmatio.

Deus non praenidet futura: nisi ea quae reuera tandem futura sunt: & praenidet futura,

AAA 3

DE PRÆDESTINATIONE

atque videt præsentia. Præscientia autem Dei tam falli potest, quam potest Deus desinere esse Deus. Ac proinde qui hanc Dei proprietatem negat, ipsum Deum negat, cum Dei natura sit, ut falli non possit. Qui enim non est præsciens omnium futurorum, non est utique Deus, inquit Augustinus Tom. 5. de ciuit. Dei, lib. 5. cap. 9. Ideo idem Augustinus ab hac Dei præscientia concludit, quos Deus præsciuit saluos fore: eos perire non posse: quia præscientia Dei non fallitur. Horum, inquit, si quisquam perit: fallitur Deus: sed nemo eorum perit: quia non fallitur Deus. Tom. 7. de corr. & gratia, cap. 7. LUTHERVS de seruo arbitrio, cap. 159: Nihil, inquit, facilius est, etiam communi sensu: quam hanc sequelam esse certam, solidam, veram: si Deus præscit, necessario fit: ubi hoc ex Scripturis præsuppositum fuerit, quod Deus neque errat, neque fallitur. Legantur quæ etiam scribit in cap. 157, ubi etiam explicat fructus huius doctrine. De præscientia Dei, inquit, disputamus: huic nisi dederis necessarium effectum præciti: fidem & timorem Dei abstulisti: promissiones & minas diuinas omnes labefecisti: atque adeo diuinitatem ipsam negasti.

Thesis IV. explic. & conf.

Dei enim præscientia non facit ut aut voluntas mutetur: aut natura quæ sunt suapte natura libera, uti sunt homines, libertatem amittant. Spectata quidem Dei præscientia, quæcunque futura sunt, perinde atque si iam essent, præuidet, quia ea falli non potest, quæcunque in mundo fiunt, necessario, hoc est, infallibiliter fiunt: unumquodque tamen secundum suam agit naturam: liberum, liberè: contingens, contingenter: necessarium, necessario. In hunc etiam sensum & non alium: tam LUTHERVS, cum alibi, tum in libro de seruo arbitrio, quam PHILIPPVS MELANCHTHON in locis prioribus, concluderunt omnia mera fieri necessitate. Proinde qui peccant, quia liberè, hoc est, voluntariè peccant: optimo iure puniuntur.

AVGVSTINVS tom. 9 in Iohan. Tract. 73: Non ideo, inquit, quencquam ad peccandum [Deus] cogit, quia futura hominum peccata prænouit.

LUTHERVS in libro de Seruo arbitrio: postquam conclusit omnia fieri necessario, propter incommutabilem, infallibilemque Dei præscientiam ac voluntatem: docet, discrimen tamen esse inter necessitatem infallibilitatis, ut vocant, & coactionis: hominèsque siue bonos, siue malos, nihil coactos, seu inuitos velle. cap. 44. in probatione paradoxii secundi. item cap. 161. 164.

De Dei voluntate,

T H E S I S P R I M A.

Deus sicut intelligentia, sic etiam libera voluntate ita præditus est: ut nihil aut agat, aut permittat, nisi prudens & volens, idque liberè.

I I.

Voluntas autem Dei, etsi quoad suam substantiam attinet vna tantum est: vnus enim tantum est Deus volens: tamen quod ad diuersos volendi modos, idque iuxta nostrum captum, attinet, ea duplex esse non immerito dicitur: vna, qua quædam vult simpliciter & absolutè: altera, qua quædam vult conditionaliter.

I I I.

Voluntas absoluta seu beneplaciti in seruandis aut damnandis hominibus, nunquam est, respectu eiusdem de quo est: sibi ipsi contraria.

I V.

Non enim vult Deus absoluta voluntate seu simpliciter, eundem hominem damnari & saluari. sed quos semel voluit saluari, eos perpetuò saluari vult.

Eadem

V.

Eadem verò voluntas absoluta seu arcana, voluntati conditionali seu reuelatæ, sæpenumerò respectu etiam eiusdem, de quo ambæ sunt, contraria esse videtur: quanquam Deus sibi ipse nunquam est contrarius: ac proinde neque voluntates, si propriè loquamur, vnquam sunt inter se contrariæ.

V I.

Dominus enim nonnunquam eidem homini tale quid fieri mandat, quod tamen arcana sua volūtate ab eo reipsa perfici non vult: quemadmodum in exemplo Abrahæ & Pharaonis manifestè apparet. Illi enim mandat, vt filium occidat: quem voluntate tamen absoluta, nolebat ab eo reuera occidi: isti mandat, vt dimittat populum: quem tamen voluntate absoluta nolebat ab eo dimitti: vnde & Mosi dixit: Indurabo cor Pharaonis, ne dimittat populum.

V I I.

Etsi verò hæc ita se habeant, non sequitur tamen aut Deum hominibus tali externo mandato illudere: aut ipsos homines quòd non obtemperent, excusatos esse.

V I I I.

Neque enim hominis est secreta Dei cōsilia inuestigare: sed reuelatæ eius voluntati simpliciter, Abrahæ exemplo, obtemperare.

I X.

Voluntas arcana seu beneplaciti, quia absoluta est voluntas: nulla ratione impediri potest. est enim omnipotentissima: ac proinde semper, vt res cadat impletur.

X.

Deus enim hac absoluta & omnipotentissima voluntate quæcunque fiunt, vult. & sine absoluta Dei voluntate nihil fit: cū ipsa sit prima omnium rerum causa.

X I.

Atque ita absolute Dei voluntas, rerum omnium causa est primaria, vt eius nulla sit causa. Quòd igitur aliquid velit Deus, nulla alia adferri potest causa prior: nisi ipsamet Dei voluntas, quia sic ei placeat.

X I I.

Itaque cū arcana Dei voluntas semper, vt dictum est, fiat, & nulla ratione impediri possit, cū sit omnipotentissima: iccirco nullo modo dici potest, Deum simpliciter & propriè voluisse aut velle, omnes in vniuersum homines, saluos fieri.

X I I I.

Eadem de causa dici non potest, Dei voluntatem propriè & simpliciter fuisse, vt Christus pro salute omnium moreretur, id est, vt omnes per eius mortem seruarentur: ac proinde Christum, secundum propositum Patris, pro salute omnium mortuum esse: sed tantum (vt loquuntur) sufficienter.

X I I I I.

Hac eadem de causa damnari non possunt Augustinus, Lutherus, Bucerus, Lombardus & Scholastici, & alij doctissimi viri: in eo quod docent non rectè dici, Deum simpliciter nolle peccari: aut omnino velle, vt non peccetur: quòd hoc dicere, tollat Dei omnipotentiam: & ideo neget Deum esse Deum.

X V.

Eadem de causa iidem, præsertim Lutherus in libro de seruo arbitrio, & Melancthon in locis prioribus, damnari minimè possunt in eo quod tradunt: spe-

etata certa Dei præscientia & immutabili eius voluntate, omnia quæ fiunt, fieri necessario: quanquam spectatis causis secundis, & nobis hominibus multa fiant contingenter.

XVI.

Ceterum damnari illi etiam non possunt: qui spectata reuelata Dei voluntate, docent, & Deum velle omnes homines saluos fieri: & Christum pro salute omnium hominum mortuum esse: & neutrum: velle peccatum, cum hæc omnia sint verissima.

XVII.

Porro Deus sicut nihil nunc scit quod ab æterno non præscierit: sic etiam nihil nunc propriè vult, quod ab æterno non voluerit.

XVIII.

Porro absoluta Dei voluntas totius est salutis nostræ fons & causa prima.

XIX.

Cum autem hæc eadem absoluta Dei voluntas, quæ primaria est nostræ salutis causa, sit etiam omnipotentissima atque immutabilis, ac proinde semper fiat: salus igitur electorum certissima, immutabilis, & infallibilis est: eoque necessario, hoc est, infallibiliter saluantur.

Expl. & conf. thesis primæ.

De iis quæ Deus agit ipse per se, vel per alios; aut quod fieri mandat: res est extra omnem controuersiam. De iis vero quæ permittit fieri, uti sunt peccata, quod non nisi sciens atque volens permittat: docet ipsa verbi notatio. Permittere enim nihil aliud est, quam nolle impedire: & est actio voluntatis. non igitur, nisi volens permittere, permittit Deus: quia scilicet non vult impedire.

” AUGUSTINVS Tom. 3, in Enchiridio, cap. 100: Non fit præter eius voluntatem: quod etiam fit contra eius voluntatem: quia non fieret, si non sineret: nec utique nolens finit, sed volens.

LUTHERVS de seruo arbitrio, cap. 153 docet Deum permisisse Adam ruere in peccatum: quia sic voluit. item cap. 198: Siue sinat, inquit, siue inclinet Deus, nimirum cor regis: ipsum sinere vel inclinare non fit, nisi volente & operante Deo. Hæc ille. Non ergo permittit Deus, aliquid: nisi sciens & volens.

Expl. & conf. secundæ.

Deum quædam velle absolute, manifestum est, & sacra litera confirmant. Etenim voluit absolute mundum creari, & illum absolute vult regi: voluit item absolute, Christum in mundum venire, & pro salute electorum mori. vult etiam absolute, electos saluari: ideo omnia quoque quæ ad salutem sunt necessaria, electis præstat. Denique quidquid tandem Deus facit illud absolute vult: & quia absolute vult, ideo etiam absolute & certo facit.

Eundem Deum quædam velle conditionaliter: docent itidem sacra litera: vult enim omnes seruari, si velint Legem implere, aut in Christum credere. Proinde illam priorem voco absolutam voluntatem: hanc vero posteriorem conditionalem. Illam priorem Scholæ appellant voluntatem beneplaciti: hanc vero voluntatem signi. SENTENT. libro 1, dist. 45. DAMASCENVS lib. 2, cap. 46, illam appellauit voluntatem consequentem: est enim eorum omnium quæ tandem consequuntur & fiunt: hanc alteram vocauit voluntatem antecedentem. Antequam enim Deus vel puniat, vel beet: præmittit minas & promissiones: quibus, quid facturum de nobis sit, si non obtemperemus: & contra, quid largiturus, si obediamus, declarat. Hæc de causa antecedens voluntas, appellantur hæc Dei mandata, minæ, ac promissiones: id tamen quod postea nostram vel obedientiam, vel inobedientiam consequitur, ab æterno Deus absolute decreuerat: & ideo etiam sese facturum præiuderat. hæc de causa absoluta voluntas, quia de iis quæ infallibiliter fiunt & consequuntur: voluntas consequens appellatur.

appellatur. Sic etiam illam Damasceni distinctionem intellexit & interpretatus est Bucerus Rom. 9. Illam quoque priorem appellant alij, ut Lutherus de seruo arbitrio, cap. 108. 109. 110. voluntatem occultam & arcanam: quod scilicet ignorent homines, quid de unoquoque absolute decreuerit Deus. Hanc verò posteriorem vocant voluntatem reuelatam: quod scilicet reuelatum sit, quid à nobis exigat, & velit Deus: si nos velimus seruari, item quid de nobis velit, si obtemperemus: & quid contrà, si non obtemperemus, facere. Augustinus tom. 3. in Enchirid. cap. 102. 103. tom. 5. de ciuit. Dei, lib. 22. cap. 1. 2. illam absolutam vocat voluntatem sicut certissimam, ita etiam omnipotentissimam & efficacem, & inuictam, idque quoniam illa semper impletur, tam in celo, quam in terra. Alteram verò, nempe conditionalem, seu reuelatam appellat inefficacem: quia non semper impletur: cum enim pendeat à conditionibus, quas à nobis requirit Deus, nos verò non eas omnes præstemus: ideo non semper nec in omnibus impletur: ac proinde inefficax iure appellatur.

Testimonia de duplici voluntate Dei.

De voluntate conditionali & reuelata: nulla est controuersia: cum ferè nihil aliud concludat tota Lex & Euangelium, quàm, hanc esse Dei voluntatem, ut habeamus bona & eterna & temporaria: si Legem seruemus, & in Christum credamus.

De voluntate autem occulta, omnipotenti & absoluta: hæc præter alia habemus testimonia.

Psal. 113: Omnia quaecunque voluit Dominus, fecit, in celo & in terra.

Iesa. 46: Consilium meum stabit: & omnis voluntas mea fiet: voluntas nimirum beneplaciti.

Rom. 9: Quorum vult, miseretur: & quem vult, indurat. Item, Voluntati eius, quis resistet?

LUTHERVS de seruo arbitrio in responsione ad locum Ezechielis 18: Nolo mortem peccatoris: hanc eandem tradit distinctionem: & unam voluntatem vocat modò occultam ac metuendam, atque imperscrutabilem, modò reuerendissimum diuine maiestatis secretum, modò Deum absconditum. Alteram verò vocat modò reuelatam voluntatem, modò verbum prædicatum, modò Deum prædicatum & cultum.

BUCERVS eandem tradit Rom. 9 in conciliatione horum locorum: Deus, quos vult, indurat, & Deus vult omnes homines saluos fieri.

Si ista duo lumina Germania non sufficerent: ipsum etiam Brentium in suo catechismo, in illud orationis Dominicæ: Fiat voluntas tua, ubi eandem tradit distinctionem, citarem: sed quia non est opus, & huius, & aliorum multorum testimoniis super sedeo.

Certè Lombardus & Scholastici omnes eandem secuti sunt: Sentent. lib. 1. distinct. 45. immò & ipsi in libris Sentent. & Ludouicus Vives, in lib. 22 de ciuit. Dei, cap. 1 scribunt, illam beneplaciti esse propriè voluntatem Dei: alteram non ita.

Explic. & conf. thesis VI.

Cum Abrahæ mandat Deus, ut filium suum Isaacum occidat, non potest Abraham aliud rectè iudicare: quàm hanc esse Dei voluntatem, ut filium occidat: arcana tamen & absoluta voluntate Deus nolebat, ut Abraham suum occideret filium. Hoc apparet, quia cum Abraham voluit voluntati reuelatæ obtemperare: Dominus illum, ne id faceret, cohibuit: atque ita impleta fuit occulta, non autem reuelata voluntas. Dicitur autem illa absoluta voluntas, arcana voluntas: quoniam ante rei cuiusque euentum, quid Deus simpliciter velit, à nobis ignoratur: post euentum autem arcana amplius dici non potest. Itcirco nunc verè pronuntiamus, Deum simpliciter voluisse Iudam perire, quia perijt: antè verò quàm perisset, hæc Dei voluntas ignota omnibus erat. Cum Pharaoni etiam mandat Deus, ut dimittat populum: quis aliud dicere possit, & debeat, quàm hanc esse Dei voluntatem, ut populum dimittat.

mittat Pharaon? Hoc igitur mandatum fuit reuelata Dei voluntas. Idem tamen Dominus voluntate absoluta & occulta non vult, ut Pharaon dimittat populum: hoc apparet tum ex verbis ipsius Dei ad Moysen, Ego indurabo cor Pharaonis ne dimittat populum: tum ab effectu, quia non dimisit. Si enim absolute voluisset Deus populum dimitti, dimissus fuisset: & Pharaon voluntati reuelata obtemperasset. Quis enim huic voluntati omnipotentissime resistere potest?

AUGUSTINVS huic doctrinae subscribit: eamque cum alibi saepe, tum in Enchiridio, tum in libris contra Pelagianos, & de ciuitate Dei, libro praesertim 22 inculcat: Nihil, quod Deus simpliciter velit, non fieri: & nihil, quod Deus simpliciter nolit, fieri: multaque tum in Scripturis, tum in animos voluntatesque sanctorum, Deum inspirare, quae tamen simpliciter fieri nolit: & huius rei respectu, dici posse verè, Deum multa velle, quae non agat: lib. 22 de ciuit. Dei, cap. 1 & 2 aperte scribit Augustinus.

LUTHERVS idem facit in libro de seruo arbitrio: praesertim in responsione ad locum Ezechielis 18: Deus, inquit, non vult mortem peccatoris, verbo scilicet [hoc est voluntate reuelata:] vult autem illam, voluntate imperscrutabili [hoc est occulta & absoluta] Ita Lutherus.

BRENTIVS in libr. 1 Sam. cap. 2, pag. 79, in ea verba, Et non audiuerunt vocem Patris sui, quia voluit Dominus occidere eos: subscribit huic doctrinae: & totam hanc quaestionem in haec concludit verba: Itaque ut pro meritorum suorum dignitate punirentur: occulta sua potentia effecit: ut ad Patris monitionem non resipiscerent, & tandem perirent: nimirum intus operans quod foris verbo suo prohibebat: & potentia sua intus impediens, quod manifesta sua voluntate foris fieri mandabat. Atque hoc non est autorem seu causam esse malitiae, sed est iustum inferre supplicium propter malitiam. Caterum qui fiat, quod Dominus occulta potentia intus operetur, aut impediat, quod foris manifesto verbo prohibet, aut mandat, altius est, quam ut humano captu inuestigari queat. Haec Brentius.

BVCERVS in epist. ad Rom. cap. 9, praesertim pagina 398 demonstrat, Deum multos Euangelio ad se vocare, quos tamen non velit Euangelio obedire: atque iis verbis concludit: Fatebuntur igitur sancti ingenuè, immò praedicabunt, Deum velle quidem Euangelium praedicari omnibus, eoque vocari ad vitam cunctos mortales: nolle autem ut omnes Euangelio credant: nec enim id omnibus largitur: sed indurat multos, ne illud audire sustineant. Haec ille. Non possumus igitur in iis Dei iudiciis aliud dicere, quam Deum voluntate quidem conditionali & reuelata, velle omnes ad se venire: voluntate autem arcana & absoluta quae ab euentu rerum cognoscitur, nolle omnes ad se venire: neque enim omnes veniunt.

Expl. & conf. thesis septimæ.

Haec propositio non ita est intelligenda, quasi Deus homines volentes ad se venire: sua occulta voluntate, ne possint venire, impediat (Deus enim neminem impedit, quin, si velit & possit, bene faciat:) sed ita intelligenda est, quod Deus, etsi vocet, non velit tamen illis dare gratiam illam, quae velint & possint vocanti assentiri: cum autem id non possint sine Dei gratia (suapte enim natura corrupti sunt, atque rebelles) & Deus sua occulta voluntate nolit eam illis largiri: id etiā ipsorum, non Dei vitio fit, ut Deo vocanti non assentiantur: ita hinc liquet eos non posse à peccato excusari: quia quod non veniant, vitium est in ipsorum voluntatibus. Neque etiam Deus illud, quia per ipsum non stat, quin, si velint, veniant: sicut neque paterfamilias ideo dici potest illuisse illis inuitatis ad cenam, qui venire recusarunt, quia illos inuitauit, sed non coegit, sicut postea reliquos intrare. Ille enim dicitur illudere, qui aliquem ad cenam inuitat: & postea, si veniat, eum repellit. Non sic facit Deus: neminem enim ad se venientem, aut venire volentem repellit. Sed hoc opus, hic labor est: ut homines sine gratia Dei velint aut possint ad eum venire: Nemo venit, nisi Pater traxerit. Ioh. 6.

BVCERVS Rom. 9, postquam conclusisset Pharaonis exemplo & figuli similitudine,

Deo

Deo in nos tale esse ius, ut nos faciat quales velit, sua scilicet voluntate abscondita & absoluta: & deputet ad eos usus quos ipse sibi delegerit: ita subdit. Ex hoc verò non consequitur, nos non agere nostra voluntate, aut peccata nostra non nobis, sed Deo imputanda esse. Hæc ille.

Explic. & conf. thesis octauæ.

Idcirco enim Deus absolutam voluntatem nos calat, ne de ea simus solliciti: alteram verò reuelat, ut ei obtemperemus: & qui hanc non studet facere, peccat: qui autem curat implere, de occultis minimè sollicitus, à Deo benedicitur. Abrahamus audita Dei voluntate de interficiendo filio: non inuestigat quodnam sit occultum Dei consilium: sed de illo haud sollicitus, mox sese ad implendam reuelatam voluntatem accingit: ob eamq; causam audiuit à Domino, Quia fecisti hanc rem, & non pepercisti filio tuo propter me: Benedicam tibi, Gen. 22. Pharaon contra: peccauit in Deum grauissimè, quia reuelatam voluntatem contempsit.

Deuter. 27. & Gal. 3. Maledictus omnis, qui non permanserit in omnibus, quæ scripta sunt in libro Legis: ut faciat ea.

Contra verò de ijs qui inscrutabilem Dei voluntatem & inscrutabilia eius iudicia scrutari volunt: ita scribit Salomon Prouerb. 25. Sicut qui mel multum comedit, non est ei bonum: sic qui scrutator est maiestatis, opprimetur ab ea.

Interim tamen verum est, nunquam fieri nisi voluntatem Dei arcanam & absolutam.

Explic. & conf. thesis nonæ.

Ista enim voluntas, est Deus ipse verè & simpliciter volens. est autem idem Deus omnipotentissimus, quæ de causâ ista quoq; arcana voluntas omnipotentissima ab Augustino & Scholasticis appellatur. Quæcunq; igitur Deus ista voluntate vult: tandem fiant, necesse est.

Psal. 113. Quæcunq; voluit Dominus, fecit in cælo & in terra.

Ies. 46. Consilium meum stabit: & voluntas mea fiet.

AUGUSTINVS tom. 3. in Enchir. ad Laurent. cap. 103. Nullo modo credendum est omnipotentem Deum aliquid voluisse fieri, factumq; non esse: qui sine ullis ambiguitatibus, si in cælo & in terra, sicut veritas cantat, omnia quæcunq; voluit fecit: profectò facere noluit quodcunq; non fecit.

Faciunt quidem homines multa contra voluntatem Dei reuelatam, & ideo grauissimè peccant, ac iurè damnantur, quia ea sola est nobis spectanda, ac facienda: sed contra voluntatem beneplaciti, absolutam & simplicem nihil propriè fieri potest. Ideo Augustinus tom. 5. de ciuit. Dei, lib. 22. cap. 1. Multa fiunt (inquit) à malis quidem contra voluntatem Dei: sed tanta est ille sapientiæ, tantæq; veritatis, ut in eos exitus siue fines, quos & bonos, & iustos ipse præsciuit, tendant omnia quæ voluntati eius videntur aduersa. Item cap. 2. concludit, Deum secundum voluntatem, quam ipse operatur in sanctis, quæ facit, eos velle & orare multa bona, quæ tamen ut fiant, à Deo obtinere non possunt, dici posse, Deum multa velle, quæ non facit: secundum illam verò, inquit, voluntatem suam, quæ cum eius præscientia sempiterna est, profectò in cælo & in terra, omnia quæcunq; voluit, non solum præterita & præsentia, sed etiam futura iam fecit.

Tom. 7. de corr. & gratia, cap. 14. Deo volenti, inquit, saluum facere: nullum resistit liberum arbitrium. sic enim velle vel nolle in volentis aut nolentis est potestate: ut diuinam voluntatem non impediat, nec superet potestatem. De ijs enim qui faciunt quæ non vult [voluntate scilicet reuelata:] facit ipse quæ vult, voluntate scilicet arcana.

Item: Non est itaque dubitandum, inquit: voluntati Dei, qui in cælo & in terra omnia quæcunq; voluit, fecit, & qui etiam illa quæ futura sunt, fecit: humanas voluntates non posse resistere, quò minùs faciat ipse quod vult: quandoquidem etiam de ipsis hominum voluntatibus quod vult, facit.

Expl. & conf. thesis decimæ.

Si enim hæc voluntas est, uti est prima rerum omnium, & omnium aliarum causarum causa. utiq. consequitur necessariò nihil in mundo fieri, quod non velit Deus.

Ioh. 1. Omnia per ipsum λόγος & Jhs facta sunt, & sine ipso factum est nihil, quod factum est.

Matth. 10. Non cadit passer super terram: neq. capillus, (Luc. 21.) perit de capite vestro: sine voluntate Patris vestri.

» AUGUSTINVS tom. 3. in Enchirid. Nihil fit, nisi omnipotens fieri velit: vel sinendo ut fiat, vel faciendo.

» Item tom. 3. de Trinit. lib. 3. cap. 4. Voluntas ergo Dei prima & summa causa est omnium specierum atq. motionum: nihil enim fit, quod non de interiori atque intelligibili aula summi Imperatoris egrediatur, secundum ineffabilem iustitiam.

Idem tradit Lombardus, in 1. Sentent. dist. 45. D. E.

» LUTHERVS de seruo arbitrio, cap. 143. Stante ergo illa [scilicet imperscrutabili voluntate] sine qua nihil fit. Idem cap. 149, Primum, inquit, etiam ratio & diatribe concedit: Deum omnia in omnibus operari, ac sine ipso nihil fieri, nec efficax esse. est enim omnipotens: pertinetq. id ad omnipotentiam suam: ut Paulus ait ad Ephes. Hæc ille.

Item cap. 160. Ridiculus fuerit, inquit, Deus: si non omnia possit & faciat: aut aliquid sine ipso fiat.

Item cap. 158. Hæc Erasmi verba, Si esset Rex, qui quidquid vellet, efficeret, nec quisquam posset obistere: facere diceretur, quidquid vellet. Ita Dei voluntas, quoniam est causa principalis omnium quasi sunt: videtur necessitatem nostræ voluntati inducere. Hæc inquam Erasmi verba probat Lutherus, dicens: Gratias tandem agimus Deo, pro sano sensu diatribes. ubi nunc igitur liberum arbitrium?

» BYCERVS in 9. ad Rom. in ea verba, O homo tu, quis es? Ipsa, inquit, Dei voluntas: Deo causa est omnium: & ea ipsa est iustitia.

Explic. & conf. thesis vndecimæ.

Hæc propositio non est ita intelligenda, quasi voluntas Dei in ijs quæ vult, nullam sibi proponat causam finalem, aut quasi aliquid velit Deus sine ratione: sed ita intelligenda est, primum quòd nulla est causa efficiens voluntatis diuinæ, nisi ipsamet voluntas. Deinde, quòd nihil est extra Deum: quòd moueat eum ad aliquid volendum: ideo enim Deum aliquid velle, & ad suos fines dirigere, quia sic ei placet. Nulla igitur est causa voluntatis Dei efficiens, aut mouens, nisi ipsa voluntas Dei.

Matth. 11. Gratias ago tibi, Pater Domine cæli & terræ: quòd absconderis hæc à sapientibus & prudentibus: & reuelaris ea paruulis. Ita Pater, quoniam sic placuit tibi.

Rom. 9. Quorum vult, miseretur: & quos vult, indurat.

AUGUSTINVS tom. 4. lib. 83. questionum, 28. quest. tom. 3. de Trinitate lib. 3. cap. 4. tom. 1. contra Manicheos, lib. 1. cap. 2.

LUTHERVS de seruo arbitrio, cap. 153. respondens ad questionem, Cur Deus permisit Adam ruere, & cur nos omnes eodem peccato infectos condit: cum potuisset illum seruare & nos aliunde, vel primò purgato semine creare? sic ait. Deus est cuius voluntatis nulla est causa, nec ratio, quæ illi ceu regula & mensura præscribatur: cum nihil sit illi æquale aut superius: sed ipsa est regula omnium. Si enim esset illi aliqua regula vel mensura, aut causa, aut ratio: iam nec Dei voluntas esse posset: non enim, quia sic debet, vel debuit velle, ideo rectum est quòd vult: sed contrà, quia ipse sic vult, ideo rectum debet esse quòd fit. creaturæ voluntati, causa & ratio præscribitur: sed non creatoris voluntati: nisi alium illi præficeris creatorem.

» BYCERVS Rom. 9. Ipsa, inquit, Dei voluntas, Deo causa est omnium: & ea, ipsa est iustitia.

Item

Item in illud idem caput: Proinde, inquit, miseretur cuius vult misereri, & indurat, quem vult indurare: hoc est, nullam utriusque rei causam habet aliam, quam suam voluntatem. Atqui si Deo sunt omnia in ipsius voluntate posita, nihil potest facere iniqui, dum facit pro sua voluntate. Hec Bucerus.

Videantur etiā, quæ in libello doctrinæ Bucer de prædestinatione habeantur. pag. 62. 63. 65. Hunc libellum nos colligimus ex variis Bucer scriptis & edidimus, cum dissidij Ar- gentinensis tempore.

Expl. & conf. thesis XII.

Cum enim hæc voluntas sit omnipotentissima: profecto si Deus simpliciter vellet omnes saluos fieri, omnes salui fierent: quia omnibus largiretur ea, quæ ad salutem consequendam sunt necessaria. qui enim simpliciter aliquid vult: vult etiam omnia, quæ ad illud consequendum necessaria sunt: & si possit, ea præstat. Deus autem est omnipotens: si ergo vult simpliciter omnes saluos fieri: utique præstabit illis omnia, quæ ad salutem sunt necessaria: & ita omnes seruabuntur. Ideo Psal. 113. dicitur: Quæcunque voluit Dominus, scilicet simpliciter, fecit in celo & in terra. Apostolus quidem ait: Deus vult omnes homines saluos fieri: sed illud dictum, si de voluntate beneplaciti accipiat, intelligitur, ut Augustinus interpretatur Tom. 3. in Enchir. cap. 103. atque de corrept. & gratia, cap. 14. ex omnium hominum genere: seu, omnes homines, id est, omne hominum genus. Quam etiam interpretationem secuti sunt viri doctissimi: præter alios, Bucerus in cap. 9. ad Rom. in conciliatione Locorum: Deus quos vult, indurat, & Deus vult omnes homines saluos fieri.

Ceterum illud tamen etiam verum est, Deum velle omnes homines saluos fieri, voluntate scilicet reuelata & conditionali: nimirum si velint in Christum credere, & eius Legi seruare & studere. Hæc enim voluntate nemo à salute & à cognitione veritatis excluditur: sed omnes ad illam vocantur. Atque ita locum Apostoli 1. Tim. 2. interpretatus est Ambrosius, de voluntate scilicet reuelata & conditionali. Vult omnes seruari, inquit, si & ipsi velint. nam qui Legem dedit omnibus, neminem excipit [scilicet in Lege, seu in verbo reuelato,] à salute.

Ceterum pugnat cum Dei omnipotentia & maiestate, dicere, Deum aliquid simpliciter velle, & illud non fieri. Quare si qui non saluantur, dicendum est, ex parte Dei, Deum nolle simpliciter & voluntate beneplaciti illos seruari: ex ipsorum vero hominum parte, illos nolle remedium salutis amplecti.

AUGUSTINVS in Enchirid. cap. 103. postquam locum Apostoli 1. Tim. 2. exposuisset, subdit: Et quocunque alio modo intelligi potest: dum tamen credere non cogamur, aliquid omnipotentem Deum voluisse fieri, factumque non esse, qui sine ullis ambiguitatibus, si in celo & in terra, quemadmodum veritas cantat, omnia quæcunque voluit, fecit: profecto facere noluit, quodcunque non fecit. Hæc ille.

BUCERVS in Rom. 9. Deus simpliciter, inquit, non vult reprobos saluos facere, quia eos ad id non elegit, aut fecit etiam.

LVTHERVS de seruo arbitrio, cap. 161. Scilicet hoc offendit quàm maximè sensum illum communem, seu rationalem naturam: quod Deus mera voluntate sua homines deserat, induret, damnet: quasi delectetur peccatis & cruciatibus miserorum. Demonstrauerat autem, & deinceps demonstrat, rem ita se habere: nimirum, quod quidam seruentur, & alij damnentur, id inde proficisci: quod Deus velit quosdam seruari, & alios damnari: iuxta illud Pauli: Quorum vult, miseretur: & quos vult, indurat.

Expl. & conf. thesis XIII.

Res est perspicua, iactò illo fundamento, voluntatem hanc beneplaciti, quæ propriè est, & dicitur voluntas Dei, semper fieri. Scimus enim non omnes seruari, nec omnes fieri participes virtutis sanguinis Christi. Quæcunque autem simpliciter vult Deus, fiunt. Non ergo vult simpliciter, ut omnes seruentur: nec Christus secundum beneplacitum Patris pro salute omnium mortuus est. Soli electi seruantur: soli etiam fiunt participes sanguinis Christi. Solos ergo eos Deus vult simpliciter seruari, & pro eis solis Christus mortuus est: & pro eis solis intercedit.

Rom. 8. loquens de electis tantum, ait: Quos præsciuit, & prædestinauit, conformes fieri imaginis Filij sui. Quid ergo dicemus ad hæc? Si Deus pro nobis, scilicet electis: quis contra nos, sc.

electos? Qui etiam proprio Filio non pepercit, sed pro nobis, scilicet electis, tradidit illum.

Item mox: Quis accusabit aduersus electos Dei? Deus est, qui iustificat: quis est, qui condemnet, scilicet electos? Christus est, qui mortuus est, scilicet pro iis electis: immò qui etiam resurrexit: qui etiam est ad dexteram Patris, & interpellat pro nobis, scilicet electis. Ita exposuit & Augustinus in Iohan. Tract. 45. col. 335.

Iohan. 17. Non rogo pro mundo: sed tantum pro iis, qui credituri sunt in me. Neque igitur etiam mortuus est pro mundo: nempe spectata sua & Patris certa & omnipotentissima voluntate, seu beneplacito.

» AMBROSIVS Tom. 2. de fide ad Gratianum, lib. 4. cap. 1. Si non credis, non tibi passus est.

Tota Ecclesia Smyrnenfis in epistola de vita Polycarpi ad omnes paræcias Ponti: apud Eusebium histor. lib. 4. cap. 10. eandem tradidit doctrinam.

BUCERVS ubique ferè in suis scriptis docet, Christum mortuum esse pro electis tantum, sed vniuersis: nimirum spectato suo & Patris beneplacito.

» Matth. 16. sect. 4. Christus sic Petrum alloquens introducit: Si Christus sum, inquit, oc-

» cidi pro electis debeo: iuxta Scripturas. Si Filius Dei: cur non gererem morem Patri, qui vult me hostiam esse pro peccatis omnium, quos ille ad vitam ordinauit?

» Iohan. 10. sect. 2. Christus ita loquitur: Hoc mandatum accepi à Patre, hoc est, in hoc missus

» sum, ut moriar pro peccatis omnium, id est, electorum: & resurgam propter iustificationem eorum.

In Confessione Argentinensis Ecclesie, anni 39. cui subscripserunt Bucerus, Capito, Hedio, & reliqui ministri, in articulo 18. admonentur concionatores: ut neminem baptizent, nisi hac particula vel expressa, vel subintellesta: Ego, ô Deus, hunc baptizo secundum tuam electionem, & propositum diuinæ voluntatis tue. Hec ibi. In Baptismo autem applicatur nobis vis

» passionis Christi: conspelimur enim cum Christo per baptismum in mortem, ut Apostolus docet Rom. 6. Docuerunt igitur illi patres, illi adiecta particula, vim passionis Christi, solis electis communicari: ac proinde pro solis electis Christum passum & mortuum esse, nempe spectato aeterno Patris & suo proposito.

Et si verò hæc vera sunt: tamen illud quoque falsum non est, Christum mortuum esse pro omnibus hominibus, spectata voluntate conditionali: nempe, si sue mortis per fidem participes fieri velint. omnibus enim passio Christi offertur in Euangelio: & ab ea nemo excluditur, nisi qui se ipsum excludit. Atque hoc est, quod in Scholis usurpatum fuit: Christum mortuum esse pro omnibus quidem in vniuersum hominibus, sufficienter: sed pro electis tantum efficaciter: quia scilicet ipsi tantum efficacitatis passionis Christi participes fiunt.

Expl. & conf. thesis XIII.

Cum enim hæc Dei absoluta voluntas semper fiat, nullaque re possit impediri, ut antea demonstratum est: si simpliciter, & nullo modo vellet peccari Deus: simpliciter & nullo modo peccaretur. Voluntati enim eius quis resistet? Rom. 9. Deinde nemo inficiatur, Deum permittere, seu sinere peccata: non permittit autem nescius & inuitus: Ergo aliquo modo illud vult. Fuit hæc conclusio in Schola quoque nostra à D. Petro Martyre disputata, atque defensa.

Doctrina hæc est Augustini, præter alia loca, in Enchirid. cap. 96. & Lutheri in libro de seruo arbitrio passim.

BUCERVS Rom. 1. sect. 7. in illud Apostoli, [Propterea tradidit illos,] concludit, etiamsi quis Tradidit, interpretetur pro Permisit, ne Deum faciat authorem peccati, illum tamen non posse euadere, quin concludat, Deum velle peccatum: cum permittere, sic velle non impedire. Deum igitur velle, ut impij agant ea, ad quæ agenda indurantur. Interim tamen culpam peccati nostri non posse vlllo modo in Deum transferri, sed in nobis solis herere. Legantur, quæ de eadem re scribit in Rom. 9. in conciliatione Locorum: Deus quos vult indurat: & Deus vult omnes homines saluos fieri.

Item in ea verba Rom. 9. Voluntati eius quis resistit? Voluntatem, inquit, cum dicit, notat,

tat, Deum ea velle, ad quæ homines indurat, cum addit: *Quis resistet?* indicat necessitatem faciendi ea, quæ fert induratio.

Interim ista quoque vera sunt. Primum, Deum non permittere peccatum, quod eo delectetur, aut illud probet: iuxta illud Psalmi 5. *Non volens iniquitatem tu es, Deus.* Illud enim verbum [volens,] Hebraicè est [chaphetz] quod verbum significat, velle cum delectatione, seu delectari. Ceterum propter alia bona, illud malum Deus volens permittit: ut Augustinus quoque testatur in *Enchiridio*, cap. 11. *Neg. enim Deus omnipotens (inquit) rerum cui summa potestas: cum summè bonus sit, villo modo sineret mali aliquid esse in operibus suis: nisi usque adeo esset omnipotens & bonus, ut bene faceret etiã de malo: id quod etiam infideles fatentur.*

Item in eodem libro, cap. 27. *Meliùs, inquit, de malis benefacere iudicavit, quàm mala nulla esse permittere.* Item tom. 7. de corr. & gratia, cap. 10.

Proinde D. Gregorius primus, volens explicare, quantum bonum illud sit, quod Deus in permittendo peccato spectavit, & nos tandem affecuti sumus per Christum, peccatum hominis appellavit felix, ita exclamando: *O felix culpa: quæ talem, ac tantum meruit habere redemptorem.*

Secundò: hoc etiam est extra controuersiam apud Christianos: Deum hac voluntaria sua permissione, nullo modo propriè efficere, ut nos peccemus: proinde authorem peccati dici non posse: nisi velimus eum peccati authorem appellare, qui cum possit, non impedit peccatum. At hoc in illis verum est, qui cum possint & debeant impedire, non impediunt. At verò Deus, etsi possit, non tenetur tamen impedire: immò bonum est, ut non impediatur omnia mala: sed fieri sinat, ut Augustinus ait in *Enchir.* cap. 96.

Tertiò, illud etiam verum est, voluntate reuelata & conditionali, Deum nullo modo, nulloque tempore velle peccatum. nunquam enim illud in Lege permisit: nunquam probauit: semper puniuit. Ac si quis velit Deo gratus esse, & consequi eternam vitam: vitare debet pro virili peccata omnia: alioqui nisi iis vitandis perpetuo studeat: inimicus Dei fuerit, & eternum peribit. Atque hoc satis est Christiano, nosse nimirum, quæ sit reuelata Dei voluntas: Et hoc etiam satis est, ad Deum omni culpa suspitione apud homines liberandum. Si sapientissimus atque optimus pater, qui optimè nouerit filij sui ad voluptates propensionem, & quem, nisi vi cohibeatur, voluptates secuturum preuiderit, in hanc formam significet filio, se quidem nolla vi vlla eum impedire, quin agat, quæ volet: sed tamen se hoc illi mandare, ne quippiam turpe aut inhonestum, quodque se non deceat, agat: & hanc suam esse voluntatem: quam si facere neglexerit, se graues de illo pœnas sumpturum: Quis accusare possit parentem, quod filio suo permittat libertatem: aut quis excusare filium, si contra voluntatem patris reuelatam, aliquid turpe admittat? annon satis est filio, voluntatem patris sibi reuelatam agnoscere?

Hæc verò decima conclusio, scitu nobis Christianis necessaria est, idque ut retineamus integrum primum fidei nostræ articulum: *Credo in Deum patrem omnipotentem: qui articulus nullo modo defendi potest: si dicamus, Deum simpliciter & nullo modo velle peccatum: quoniam si ita sit, cum peccata fiant: consequetur, non esse igitur omnipotentem.* Hoc optimè vidit Augustinus: ac proinde ita etiam scriptum reliquit in *Enchirid.* cap. 96. *Nec dubitandum est, Deum facere bene, etiam sinendo fieri, quacunque sunt malè. non enim hoc, nisi iusto iudicio finit: & profectò bonum est, omne quod iustum est. Quamuis ergo ea, quæ mala sunt, in quantum mala sunt, non sunt bona: tamen ut non solum bona, sed etiam sint & mala, bonum est. nam nisi esset hoc bonum, ut essent & mala: nullo modo esse sinerentur ab omnipotente bono: cui proculdubio quàm facile est, quod vult facere, tam facile est, quod non vult esse, non sinere.* Hoc nisi credamus, periclitatur ipsum nostræ fidei confessionis initium: qua nos in Deum Patrem omnipotentem credere confitemur. Neque enim veraciter ob aliud vocatur omnipotens: nisi quia quidquid vult, potest: nec voluntate cuiuspiam creaturæ, voluntatis omnipotentis impeditur effectus. Hæc ille.

Debent ergo pii ita iustitiam Dei defendere: ut eiusdem omnipotentiam non infirmant, aut prorsus tollant. Dicere autem, Deum simpliciter nolle peccatum: cum peccata tamen quotidie contra eius voluntatem fiant: tollit Dei omnipotentiam. Contrarium verò affirmare, non

derogat quidquam iustitiæ Dei: quia quicquid vult, aut facit Deus, iustum est: & eius voluntas regula est omnis iustitiæ: ut ait Augustinus, Lutherus, Bucerus, & omnes.

Interim fateor, subtilem, diligentemque huius loci tractationem, magis ad scholam, quam ad pulpita pertinere. Deinde sentio, in nullum alium finem, hunc articulum tum in Scripturis tradi, tum à doctis viris explicari, quam in hos duos usus. Primus est, ut defendatur omnipotentia Dei, ut Augustinus docet in Enchir. adeoque Deus ipse. Ac proinde hunc articulum tum maxime populis explicandum iudico: cum videmus eos persuasos esse, Deum ita permittere peccata, quasi imprudens aut nolens permittat: & ita nolle peccari, quasi ipso simpliciter inuito peccetur. hoc enim Dei omnipotentiam tollit: ideoque Deum negat. Voluntati enim eius quis resistit?

Alter huius doctrine usus est, ut nos humiliemur coram Domino: dum videmus nos nihil valere: usque adeo, ut neq. malum absque voluntario Dei permissu facere possimus: sicut Lutherus in libro de seruo arbitrio docet. hac autem humiliatione, nihil homini Christo salutaris est.

Explic. thesis XV.

Lutheri hanc esse doctrinam, dubitare non potest, qui cum alios eius libros legit: tum præsertim librum de seruo arbitrio. In eo enim hoc unum contendit, liberum hominis arbitrium nullum esse. hoc inde potissimum probat: quod quidquid vult, aut agit homo: necessario, licet non coacte agat. illa enim tantum nos velle agere: quæ ab æterno Deus præsciuit & voluit, voluntate arcana scilicet, ut fierent. præscientia autem Dei falli non potest, & voluntas Dei immutabilis est.

Hanc verò doctrinam, non solum utilissimam, verum etiã scitu necessariã esse homini Christiano, multis in locis demonstrat. Cap. 17. in responsione ad præf. habet hæc verba: Est itaq. & hoc in primis necessarium & salutare Christiano: nosse, quod Deus nihil præscit contingenter: sed quod omnia incommutabili & æterna, infallibilique voluntate, & prævidet, & proponit, & facit. Hoc fulmine sternitur & conteritur penitus liberum arbitrium. Hæc ille.

Porro postquam hoc dogma probasset verbis etiam Erasmi: infert conclusionem, dicens: Ex quo sequitur irrefragabiliter, omnia quæ facimus, etsi videntur nobis mutabiliter & contingenter fieri, & ita etiã contingenter nobis fiant: reuera tamen sunt necessario & immutabiliter: si Dei voluntatem spectes. Voluntas enim Dei efficax est, quæ impediri non potest: cum sit naturalis ipsa potentia Dei: deinde sapiens, ut falli non possit. Non autem impediatur voluntate: opus ipsum impediri non potest, quin fiat loco, tempore, modo, mensura: quibus ipse & prævidet, & vult. Ceterum paulo post, ait sibi displicere in hac causâ, hoc durum vocabulum NECESSITATIS: quod videatur significare quandam voluntatis coactionem: cum tamen aliud in hac causâ illo nomine necessitatis intelligi debeat, quàm coactio. Et mox quid hoc nomine intelligat, aperit: nimirum non coactionem ullam, sed eorum, quæ de nobis præsciuit ac voluit immutabilis Deus, infallibilem euentum, ex immutabili Dei præscientia & voluntate pendente. Voluntas enim inquit, siue diuina, siue humana, nulla coactione, sed mera lubetia vel cupiditate, quasi verè libera, facit quod facit: siue bonum, siue malum. Sed tamen immutabilis & infallibilis est voluntas Dei: quæ nostram voluntatem mutabilem gubernat, ut canit Boethius: Stabilisque manens, das cuncta moueri. Et nostra voluntas, præsertim mala, se ipsa non potest facere bonam. Igitur quod non præstat vox, impleat intellectus legentis, necessitatem intelligens, id quod dicere velles, immutabilem voluntatem Dei, & impotentiam nostræ voluntatis male, ut aliqui dixerunt, necessitatem immutabilitatis.

Paulo post autem, cap. 21, quanta sit utilitas, aut potiùs necessitas huius doctrine in Ecclesia Dei, explicat his verbis: Ultra dico, non modo quàm ista sint vera: de quo infra latius ex Scripturis dicetur: verum etiã quàm religiosum, piũ & necessariũ sit ea nosse. His enim ignoratis: neq. fides, neque ullus Dei cultus consistere potest. nam hoc esset verè Deum ignorare: cum quæ ignorantia salus stare nequit, ut notum est. Si enim dubitas, aut contemnis nosse, quod Deus omnia non contingenter, sed necessario & immutabiliter præsciat & velit: quomodo poteris eius promissionibus credere, cerè fidere ac niti? Cum enim promittit:

certum

certum te oportet esse, quod sciat, possit, & velit præstare quod promittit. alioqui cum non veracem, nec fidelem existimabis: quæ est incredulitas & summa impietas, & negatio Dei altissimi. At quomodo certus & securus eris: nisi scieris, illum certo & infallibiliter, & immutabiliter ac necessario scire, & velle, & facturum esse quod promittit? Neque solum certos oportet nos esse, Deum necessario & immutabiliter velle & facturum esse: sed etiam gloriari in hoc ipso: ut Paulus Rom. 3: Esto autem Deus verax, omnis homo mendax: & iterum: Non quod exciderit verbum Dei: & alibi: Fundamentum Dei firmum stat, habens signaculum hoc: Novit Dominus, qui sunt sui: & Tit. 1. Quam promissit Deus, non mendax: ante tempora secularia: Et Heb. 11. Oportet accedentem credere, quod Deus sit: & in se sperantibus remunerator. Itaque fides Christiana prorsus exstinguitur, promissiones Dei & uniuersum Euangelium penitus corrui, si doceamus & credamus, non esse nobis sciendū præscientiam Dei necessariam, necessitatēque faciendorum. Christianorum enim hæc una & summa consolatio est in omnibus aduersitatibus: nosse quod Deus non mentitur, sed omnia infallibiliter facit: & voluntati eius non resisti, neque eam mutari aut impediri posse. Hæc omnia Lutheri sunt.

Dicere autem nemo verè potest, Lutherum, quæ in hoc libello scripta reliquit, aut leuiter ea scripsisse, aut postea retractasse. Primum scribendum ei fuerat aduersus magnum virum, Erasmus Roterodamum: deq; re grauissima: iccirco nullus etiam inter libros Lutheri, elaboratior isto reperiri potest. Deinde ipse in epistola ad VVolfgangum Fabricium Capitonem, de hoc libro ita scripsit 1537, nono Iulij: De tomis meorum librorum disponendis, ego frigidior sum & segnior: eo quod Saturnina fame percitus, magis cuperem eos omnes deuoratos: nullum enim agnosco meum iustum librum: nisi fortè de seruo arbitrio, & catechismo. *Lutheri epistola de* *huius epistola est hic Argentina.*

Ceterum quod quidam contra hunc libellum quedam alia ex commentariis eiusdem Lutheri in Genes. cap. 26. obijciunt, quasi ibi retractauerit, quæ hic docuit: nihil est: immò tantum abest, ut ille locus contra hunc librum faciat, ut plenius eum confirmet. Id quod perspicuum facile fiet: si quis omnia diligenter examinet.

In eo loco Genesios tria damnat summam Lutherus. Damnat primum eos, qui doctrina de prædestinationis ac præscientiæ diuinæ necessitate, abutuntur aut ad desperationem, aut ad licentiam, dicentes: Si sum prædestinatus, siue bene, siue malè agam, seruabor: si verò non sum prædestinatus, quorsum opus est credere, Sacramentis uti, bona opera facere? Has voces vocat Diabolicas: & iurè. Argumentatio enim hæc habet paralogismum diuisionis: quasi verò seruari possint, qui perpetuò in peccatis viuunt: cum prædestinatio complectatur non tantum finem, qui est vita æterna: sed etiam media ad illam: quæ sunt, viua in Christum fides & opera fidei, hoc est, vita Christiana. Deinde huiusmodi dilemma proficiscitur à Spiritu Satânico: cum spectet tantum aut ad desperationem, aut ad licentiam. Spiritus autem Christi, totam hanc doctrinam de necessitate prædestinationis, tum ad glorificandum Deum, tum ad erigendas conscientias nostras contra omnes desperationes, tum ad studium bonorum operum, tum denique etiam ad crucem fortiter ferendam tradidit in Scripturis, & inscribit in electis.

Consequenter secundo loco damnat eos, qui non contenti voluntate reuelata, quæ à salute & electione neminem excludit: & quæ apertè docet, quid faciendum, ut habeamus vitam æternam: inuestigare volunt suis ratiocinationibus arcanam voluntatem, an ipsi sint ex electis, necne: cum hoc ex illa sciri non possit: sed tantum ex reuelata: ex reuelata inquam, tum in Scripturis, per verba Prophetarum & Apostolorum, qui sine ullius exceptione de omnibus, qui credunt in Christum, sic loquuntur: prædestinauit nos, elegit nos: tum in sanctis per opera Spiritus sancti, ut per testimonium, quod simus filij Dei: & per fidem, perque effecta fidei.

Tertiò, consequenter damnat eos, qui de sua electione dubitant: quod hinc tandem sequatur vel desperatio, vel contemptus Dei, Sacramentorum, vitæq; Christianæ. Iubent autem

Christus & Apostoli, ut credamus nos esse ex electorum numero, quicumque ad Christum vocati sumus: & ut ita persuasi, neque de nostra salute desperemus, neque à studio bonorum operum, propter ullam rem aduersam declinemus. Hæc autem minimè pugnant cum iis, quæ in libello de seruo arbitrio, accuratissimè de necessitate prædestinationis scripserat: immò in illa digressionem in Genes. hanc eandem confirmat doctrinam: & eam esse salutarem docet iis verbis, fol. 38: Ex hac cognitione non potest non existere ingens gaudium & delectatio: quod Deus est immutabilis: & quod necessitate immutabili operatur: neque se ipsum negare potest, sed seruat promissiones. Item in altera facie ad calcem: Hæc studiosè & accuratè monere & tradere volui: quia post meam mortem multi meos libros proferent in medium: & inde omnis generis errores & deliria sua confirmabunt. Hæc ille.

Non hic ait, se retractare, quæ scripserat de prædestinatione & immutabili voluntatis diuine necessitate: sed tantum quod multi abutentur ea doctrina & suis libris. Ergo probat doctrinam ibi traditam: sed improbat eos, qui ea abutuntur, aut abusuri sunt. Notandum enim, Lutherum non dicere, Et inde, hoc est, ex meis libris colligent errores: sed ait, inde confirmabunt suos, non meos errores, & sua, non mea deliria. Ergo totam doctrinam, quam in eo libro de seruo arbitrio tradiderat, hic etiam confirmat.

Et mox subdit: Scripsi autem inter reliqua, omnia esse absoluta & necessaria: sed simul addidi, quod aspicendus sit Deus reuelatus: sicut in Psalmo canimus: *Er heist Jesus Christ/ der Herr Zebaoth/ vnd ist kein ander Gott.* Iesus Christus est Dominus Zebaoth: nec est alius Deus: & aliàs sepius. Sed istos locos omnes transibunt, & eos tantum accipient de Deo abscondito. Vos igitur qui nunc me auditis, memineritis me hoc docuisse, non esse inquirendum de prædestinatione Dei abscondita: sed ea acquiescendum esse, quæ reuelatur per vocationem & per ministerium verbi. Ibi enim potes de fide & salute tua certus esse: ac dicere: Ego credo in Filium Dei, qui dixit: Qui credit in Filium, habet vitam eternam. Ergo in eo non est damnatio aut ira: sed beneplacitum Dei Patris. Hæc eadem autem alibi quoque in libris meis protestatus sum: & nunc etiam viua voce trado. Ideo sum excusatus.

Hic apertè confirmat illud dogma, quod in libro de seruo arbitrio tradiderat: omnia scilicet esse necessaria, spectata nimirum Dei præscientia & voluntate: uti semper & ubique inculcat. Nullo igitur modo existimandum est: Lutherum, doctrinam hanc de infallibili diuine præscientie ac voluntatis necessitate, retractasse. nam eam confirmat etiam in præfatione Epistolæ ad Romanos, in 9. 10. 11. cap. Ibi apertè prædestinationis necessitatem commendat: ab illa omnia pendere docet: & necessitatem stabilem atque immotam summè necessariam, plenamque consolationis appellat: immò ibidem, postquam probauit hanc necessitatem prædestinationis: statim improbat curiosulos, qui antequam Christum & virtutem crucis discant: sine verbo & sine Christo volunt inuestigare abyssum prædestinationis, & hos ait, se ipsos precipitare in desperationem, & confusionem conscientie.

Neque aliud sibi vult idem Lutherus, in iis quæ scribit de hac re in Psal. 5. & 22. Vbi inuehitur in illos, qui dubitant de sua prædestinatione: & de ea voluntate inuestigant sine verbo Dei, & sine Christo. Sed certum esse immutabileque consilium Dei de cuiusque salute aut interitu, ubique consentienter tradit.

PHILIPPVS MELANCHTHON in prioribus locis eandem necessitatem docet: & ait: Postremò libertatem homini adimit diuina prædestinatio: eueniunt enim omnia iuxta diuinam prædestinationem: tum externa opera, tum interna cogitationes in omnibus creaturis, ad Ephes. 1: Qui operatur omnia secundum consilium voluntatis suæ. Matth. 10: Nonne duo passeret assè veneunt: & unus ex illis non cadit super terram, sine Patre vestro? Obsecro, quid hac sententia clarius dici potuit? Prouerb. 16: Vniuersa propter semetipsum operatus est Dominus: impium quoque ad diem malum. Legantur reliqua quæ subiicit testimonia Scripturarum.

Mox de fructu & utilitate huius doctrinæ subiungit, dicens: Abhorret ab hac sententia iudicium carnis, seu rationis humanæ: contra, amplectitur eam iudicium spiritus. Neque enim

enim vel timorem Dei, vel fiduciam in Deum certiùs aliunde discas: quàm ubi imbueris animum hac, de prædestinatione, sententia. Annon eam ubique in Prouerbiis inculcat Salomon, ut aliàs timorem, aliàs fidem doceat? Annon inculcat eam in eo libello, cui Ecclesiastæ titulus est? Multum enim omnino refert ad premendam, damnandamque humane rationis tum sapientiam, tum prudentiam: constanter credere, quòd à Deo omnia fiant. Annon hoc vno loco efficacissimè consolatur discipulos Christus, cum inquit: Omnes capilli capitis vestri numerati sunt? Quid igitur inquires? nullane est in rebus, vti istorum vocabulo vtar, contingentia, nihil casus, nihil fortuna? Omnia necessario euenire Scripturæ docent. Eslo, videatur tibi in rebus humanis esse contingentia. Iudicio rationis hic imperandum est. Sic Salomon, cum in prædestinationis cogitatione versatus esset, inquit: Et intellexi, quòd omnium operum Dei nullam possit homo inuenire rationem, eorum quæ sub Sole fiunt.

Quanti autem facti fuerint à Luthero isti loci, idq; præcipuè propter ea, quæ ibi initio Philippus tradit, de necessitate diuine præscientiæ & prædestinationis, qua prædestinatione totum euertitur liberum arbitrium, docet epistola Lutheri ad Erasmus, præfixa libello de seruo arbitrio. Ibi de diatribe Erasmi loquens, qua liberum arbitrium defendere conatus fuerat, ait: Illum nihil dixisse, quod non fuerit priùs dictum: ut etiam, inquit, superuacaneum videretur, responderè istis argumentis tuis, antea à me quoque toties refutatis: conculcatis vero, & prorsus protritis per Philippi Melanthonis de Locis Theologicis inuictum libellum, meo iudicio, non solum immortalitate, sed canone quoque Ecclesiastico dignum. Ipse D. Philippus hos Locos nunquam retractauit.

Complures possem post sacras literas, post Augustinum, post Aquinatem, aliosque doctiores Scholasticos: multorum etiam nostri seculi doctissimorum virorum, idem quod Lutherus scribentium, auctoritates subijcere: si hæc breuis Confessio istud pateretur.

Ceterum sentio in hac quoque conclusione tractanda sobriè esse versandum, tam doctoribus in Schola, quàm pastoribus in templis. omnia enim sunt ad edificationem dicenda. Hoc tantum in præsentia demonstrare volui, doctrinam hanc non posse vel ut nouam, vel ut perniciosam in se, vel ut impiam damnari.

Explic. thesis XVI.

Huius propositionis explicatio perspicua est ex iis, quæ dicta sunt in explicatione propositionum. XII. XIII. XIII.

Expl. thesis XVII.

Non est hæc propositio ita intelligenda, quasi quæ Deus vult esse, aut fieri aliquo tempore: ea ab æterno voluerit semper & omni tempore fieri: hoc enim non tantum impium, sed etiam stultum est sentire: sed ita intelligenda est: quòd quidquid vult Deus fieri aliquo tempore: ab æterno voluit illud fieri, eo, hoc est, suo tempore: ut, si Deus voluit tempore Christi, ut Christus eo tempore moreretur: voluit igitur etiam ab æterno, Christum illo tempore mori: alioqui si hodie inciperet Deus aliquid velle, quod ab æterno vel non cogitauit, vel non voluerit: scientia & voluntas Dei imperfecta esset: ideoq; Deus non esset Deus. Quia totum hoc est perspicuum: nulla subdo testimonia.

Explic. thesis XVIII.

Sunt enim præcipua nostræ salutis causæ quatuor: prima est vltronea, bonæque Dei voluntas. Ideo enim amauit & elegit nos ad salutem, ante mundi constitutionem: quia ita voluit, & ita ei placuit: iuxta illud Apostoli: Elegit nos secundum beneplacitum voluntatis suæ.

Proxima est Christi meritum: sumus enim prædestinati in Christo ad salutem: sicut ait Apostolus ad Ephesios: hoc est, ut eam assequeremur per & propter Christum. Sed hæc causæ secunda pendet à priori: ideo Iohan. 3, primò ponit amorem Dei vltro necum, tanquam primam salutis nostræ causam: secundo loco meritum Christi, ijs verbis: Sic Deus dilexit mun-

dam. ecce primam: ut Filium suum unigenitum daret: ecce secundam. ideo enim dedit: quia dilexit, & ideo dilexit, quia voluit diligere.

Tertia causa est fides, qua & eternam illam electionem in Christo, & Christum ipsum, eiusque meritum amplectimur, atque percipimus. Ideo Iohan. 3. hanc tertiam subdit causam illis duabus: cum ait: Ut omnis qui credit in eum, non pereat, sed habeat vitam eternam. Ceterum hac ipsa quoque fides pendet à gratuita electione, & à Christi merito. est enim gratuitum Dei, propter Christum nobis reconciliati, donum, atque opus in nobis: ut ad Ephesios docet Apostolus.

Quarta & postrema causa, est studium bonorum operum: atque adeo ipsa opera nostra bona sunt hec causa salutis nostræ, quatenus iuxta & secundum illa unicuique rependetur: ut Christus docet Matth. 17. Tunc reddet cuique iuxta facta ipsius. Sed hac ipsa quoque bona opera sunt dona ultionis & benevolentie erga nos Dei, & effecta passionis ac meriti Christi & fructus ipsius fidei. Huc illud ad Ephesios: Ipsius opus sumus: creati in operibus bonis, quæ præparavit Deus, ut in illis ambulemus. Et illud ad Galatas 5. Fides, quæ per dilectionem operatur. Voluntas igitur Dei, causa est totius salutis nostræ primaria.

BVCERVSVS in Matth. 16. sectione 5. totam hanc doctrinam tradit perspicue.

Explic. thesis XIX.

Conclusio hæc necessario ex iis, quæ de voluntate Dei dicta sunt, consequitur. Scripturæ autem eandem ubique confirmant. Ioh. 10. Nemo potest eas rapere de manu mea: quia Pater, qui dedit mihi, maior, id est, potentior est omnibus. Ego autem & Pater unum sumus.

Vsus huius doctrinæ.

Hæc verò de immutabili Dei erga nos voluntate, deq. certitudine nostræ salutis doctrina, eò minime spectat, ut reddamur securi in nobis ipsis, aut in carne: sed primò ut contra omnes diffidentias, omnèsque Satane insultus, hoc fidei clypeo de immutabili Dei erga nos bona in Christo voluntate nos tueamur: de quo Psal. 5. Domine, ut scuto, bona voluntate tua coronasti nos: & oculis mentis nostræ, à nobis ipsis, & ab omnibus creaturis: denique à nostris tum peccatis, tum meritis, in Deum Patrem conuersis: in solo Deo, soloque eius beneplacito, securi conquiescamus. Deinde, ut hac viua diuinæ erga nos voluntatis cognitione, ceu flammis ex fornace diuini pectoris in corda nostra perpetuo illabentibus, nos vicissim ad Deum tum redamandum, tum sanctis cogitationibus, pijs sermonibus, bonis operibus, tota denique vita glorificandum, inflammemur.

DE DEI IMMUTABILITATE ATQVE CONSTANTIA.

THESIS PRIMA.

Deus non tantum in sua essentia: sed etiam in suis tum decretis, tum promissionibus constans atque immutabilis est.

I I.

Decretum autem Dei propriè est certa præscientia ac definita voluntas, quibus ab æterno, quidquid in tempore facit, aut facturus est: infallibiliter facturum se præsciuit, ac præfiniuit. Rom. 8.

I I I.

Saluat autem Deus certos homines & non omnes: & certos damnat, & non omnes:

omnes: vtrunque autem facit certis mediis & rationibus, certis temporibus & certis de causis. Proinde decretum Dei de seruandis aut damnandis hominibus, dici rectè potest esse certa præscientia, definitaq; voluntas: quibus se ab eterno, certos homines, certis mediis, atque modis; certis temporibus, & certis de causis, aut misericorditer seruaturum, aut iustissimè damnaturum, præsciuit ac præfiniuit.

I V.

Etsi verò Deus hæc sua nunquam mutet consilia, suas tamen nonnunquam solet mutare sententias: iuxta illud etiam vulgatum D. Gregorij dictum: Nouit Dominus mutare sententiam, sed nunquam nouit mutare consilium.

V.

Quanquam autem Deus non solum in suis decretis, sed etiam in suis promissionibus constans atque immutabilis est: non eodem tamen planè modo, quo decreta Dei immutabilia sunt, vniuersæ quoque promissiones in singulis, & semper immutabiles sunt.

Explic. & conf. thesis primæ.

Deum esse in sua essentia immutabilem, extra controuersiam est: non enim esset Deus, si esset mutabilis: cum omne quod sua essentia mutabile est, creatum sit.

De immutabilitate vero decretorum Dei, hæc exstant præter alia in Scripturis testimonia.

Num. 23. Non est Deus quasi homo, ut mentiatur: nec ut filius hominis, ut mutetur. Dixit ergo: & non faciet? locutus est, & non implebit?

1 Sam. 15. Triumphator in Israel, hoc est, Deus non parcat, & pœnitentia non flectitur, neque enim homo est, ut agat pœnitentiam.

Malach. 3. Ego Deus: & non mutor.

Rom. 11. Sine pœnitentia sunt dona & vocatio.

Hæc loca non tam de essentia Dei, quam de eius decretorum atque promissionum immutabilitate loquuntur.

Explic. thesis II.

Vti est illud Rom. 8. Quos præsciuit: eos & prædestinauit. Hoc propriè appellatur Dei decretum: quia est certa scientia ac definita voluntas: vel quia ex certa scientia, & ex definita voluntate profectum est. Decretum etiam propriè est illud, quo certò statuit apud se, eorum non misereri, quorum non miseretur: & indurare quos indurat: idèoque damnare quos damnat: quod decretum Apostolus Rom. 9 explicauit nomine odij: Antequam quidquam boni vel mali egissent, ut secundum electionem propositum Dei maneret: Iacob dilexi, Esau autem odio habui, id est, decreui non misereri.

*Hæc decreta dicuntur immutabilia, non solum in Deo: quia Deus non mutat propositum: Decreta Dei, quomodo immutabilia
sed etiam in creaturis, quia in illis infallibiliter, quod de eis certò semel fuit constitutum, impletur. Huc illud Rom. 9. Quorum vult miseretur: & hoc de electis: & quos vult, indurat: & hoc de reprobis.*

Subscribunt Augustinus ubique, Lutherus & Bucerus. Lutherus spectatis his decretis, concludit in libro de seruo arbitrio, omnia fieri necessario. Cap. 18. Ex quo, inquit, irrefragabiliter, omnia quæ facimus: etsi nobis videntur mutabiliter & contingenter fieri, & ita etiam contingenter nobis sunt: reuera tamen sunt necessario & immutabiliter, si Dei voluntatem spectes. voluntas enim Dei efficax est: quæ impediri non potest, cum sit naturalis ipsa potentia Dei: deinde sapiens, ut falli non possit. Et cap. 19, præter alia argumenta adducit locum Iesæ: Consilium meum stabit: & voluntas mea fiet. Quis, inquit, puer non intelligit, quid velint hæc vocabula: Consilium, voluntas, fiet, stabit? Intelligit igitur Lu-

therus: consilia Dei esse incommutabilia, quia stant, hoc est, quia non solum in Deo firma manent: sed etiam in iis, de quibus sunt, implentur. Ratio quoque id demonstrat. Quæ enim nunc Deus vult & facit, ea ab æterno etiam voluit, & se facturum præsciuit. Nihil enim aut in Deum, aut in Dei voluntatem, præscientiamve cadere potest noui: alioqui non esset Deus. Mutari autem æterna Dei decreta non possunt: quin aliquid nunc de nouo agnoscat, & velit Deus, quod non nouerat ac voluerat prius. Tam igitur mutari possunt æterna Dei decreta, quam Deus ipse mutari potest.

- » BUCERVS Rom. 8, in questione de prædestinatione, cap. 1. Apostolus hoc loco id agit:
 » ut doceat, Deum nos destinasse saluti antequam essemus: ne dum antequam aliquid boni fecissemus: & ex hoc probare instituit, certam esse & immotam hanc Dei voluntatem de nostra salute: quam auertere nulla creatura possit, quippe quam Deus ex se, & sua bonitate, quæ mutari non potest, & nullo nostri respectu, qui adeo miserè variat semper sumserit.
 » Ibidem cap. 2. Præsumendum igitur, ut principium fidei, nos omnes à Deo esse præscitos, præfinitos, separatos à reliquis, & selectos in hoc, ut æternum seruemur: hocque propositum Dei mutari non posse.

Expl. thesis III.

Hæc propositio non opus habet explicatione: cum ex præmissis duabus necessario consequatur, & per se sit manifesta.

Explic. thesis IV.

Consilia Dei immutabilia. Consilium Dei intellexit D. Gregorius decretum illud, quod apud se ab æterno Deus, de re aliqua facienda, ut de homine aliquo vel misericorditer seruando, vel iuste damnando, simpliciter & secundum propositum voluntatis sue fecit, atque firmavit: ut decretum de creandis hominibus, de lege danda, de mittendo Christo: ut decretum etiam de seruando per Christum Paulo, Petro: & contra, de deserendo, excacando, perdendo Pharaone, Iuda. Hæc decreta, ait Gregorius, Deus nunquam mutat, ut antè ostensum est. Nomine verò Sententia intellexit D. Gregorius sententiam de infligenda aliqua pœna, non iuxta suum æternum & Dei mutabile beneplacitum: sed vel iuxta nostra merita, vel iuxta ordinem secundarum causarum, prolatam: idque semper cum subintellecta conditione, nimirum nisi resipiscamus. Iuxta nostra merita: ut cum per Ionam Prophetam sententiam tulit contra Niniuitas, dicens: Adhuc quadraginta dies: & Ninive subuertetur. hoc enim exigebant illorum iniquitates. **Vide Aug. Tom. 3. de Genes. ad lit. lib. 6. cap. 17.** Conditio etiam subintelligebatur, nempe nisi resipiscerent Niniuitæ. Iuxta causas secundas: ut cum per Iesaiam dixit Ezechia: Dispone domui tue, morieris enim: & non viues. Spectata enim illius Regis valetudine, & aliis causis secundis: non poterat diu amplius viuere Ezechias. Interim tamen decretum Dei firmum erat: ut neque Ninive subuerteretur, sed potius seruaretur, idque ad prædicationem Ionæ: neque rex Ezechias tunc moreretur, sed adhuc annos 15 viueret: idque vita à Deo precibus impetrata. Nouit igitur Deus, huiusmodi mutare sententias: sicut & per Ieremiam docet cap. 18, & alios Prophetas. Interim tamen nunquam nouit mutare consilium, hoc est, absolutum & firmum sue voluntatis decretum: quemadmodum in utroque exemplo, & Niniuitarum, & Ezechia, luculenter apparet. Immo quia necesse erat, propter immutabile Dei decretum, ut & Ninive seruaretur, & Ezechias adhuc annos 15 viueret: ideo & ad illos misit Ionam, qui suâ prædicatione, & talis sententia denuntiatione, Niniuitas ad Deum conuerteret, atque ita seruaret: & ad istum misit Iesaiam, qui sententiam quoque mortis Ezechia denuntiaret: eaque ratione illum ad vitam à Deo precibus petendam & obtinendam excitaret. Tantum igitur abest, ut arcana Dei consilia mutari possint: ut etiam propter illa perficienda, sententia quoque Dei, iuxta vel peccata nostra, vel causas naturales nonnunquam pronuntiata, mutantur. Sic etiam ad hæc tum Niniuitarum, tum Ezechia exempla, & consequenter ad omnia similia loca, quæ contra certissimum dogma de immutabilitate decretorum Dei pugnare videntur: respondit Bucerus in 9. ad Rom.

Thesis

Thesis V. explic.

Sunt enim promissiones quaedam absolutae, quaedam cum conditionibus, vel operum, vel si dei. Et ille quidem nihil aliud sunt, quam absoluta voluntatis Dei significationes: haec verò conditionalis voluntatis testimonia.

Absolutae sunt, quae de iis rebus sunt, quas Deus ipse per se, vel extra nos sine nobis complet: vel in nobis, sed sine ulla precedente, aut nostri intellectus actione, aut nostris voluntatis consensione, perficit.

Ad primum genus absolutarum, pertinet promissio de mittendo Christo pro salute mundi: deque omnibus iis, quae Christus gessit & passus est, & in Ecclesia constituit. Ad illud etiam pertinet absoluta promissio de servando populo Israel, quem praesciuit, hoc est, elegit. Haec promissiones simpliciter & proprie immutabiles sunt, tum in Deo, atque in se, quia Deus eas nunquam mutat: tum in iis, de quibus sunt, quia in eis tandem omnino impleantur, necesse est Deo Rom. 3. Quid enim, si quidam illorum non crediderunt? nunquid infidelitas eorum fidem Dei evacuavit? absit.

Ad alterum genus absolutarum pertinent promissiones de illuminandis per Spiritum sanctum electis, qui adhuc sunt in tenebris, deq. donanda illis fide, & vera Dei cognitione: ut est illa apud Ierem. 31. Scribam Legem meam in cordibus eorum: & cognoscent me à maximo usque ad minimum. Promissiones istas perficit in nobis Deus, sine ulla bona, & ad lucem divinam recipiendam idonea, intellectus nostri aut voluntatis precedente in nobis actione: ideoque absolutae sunt, & sine ulla alicuius actionis nostrae conditione: cum ante illapsum Spiritus sancti in corda nostra, nihil boni in nobis esse, aut à nobis praestari possit: uti etiam sunt promissiones de preparandis voluntatibus, de auferendo corde lapideo, & dando corde carneo: denique ut sunt omnes, quae initium salutis promittunt. Omnes haec absolutissimae sunt, & sine ulla in nobis requisita conditione: quid enim ante inchoatum in nobis bonum, praestari à nobis potest boni? citra quod, Deus inchoare in nobis nolit bonum, atque salutem? Quia igitur Deus has promissiones per se sine nobis complet, absolutissimae sunt: ac proinde in iis etiam Deus simpliciter est.

Conditionales verò promissiones sunt illae, quarum complementum assequi non possumus, nisi quaedam nos quoque praestemus: quae tamen, nisi Deus ea in nobis gratis efficiat, nos ipsi praestare nequimus. Ad hoc genus promissionum pertinent non solum promissiones legales, sed omnes etiam illae Evangelicae, quae sunt non de inchoanda, sed continuanda & perficienda, consummandaque in nobis salute. Haec omnes exigunt à nobis fidem, hoc est, fidei actum, & fructus fidei: ita ut citra hanc fidem, illarum complementum assequi non possimus. Exemplum. Promissio de percipienda peccatorum remissione, & iustificatione nostri assequenda, ita postulat fidem vivam, quae sine poenitentia, studioque bonorum operum esse non potest, ut citra illam nemo iustificari possit. At quinam sunt illi, qui conditionem hanc praestare possunt, atque ita peccatorum remissionem & vitam aeternam consequi? Soli illi, qui iam gratis à Deo, & sine ulla sua precedente voluntatis actione donati sunt Spiritu fidei, salutis initio. Hi autem sunt soli electi, & destinati ad vitam.

Omnes igitur haec promissiones conditionales immutabiles sunt: primum quidem in Deo, & in se: quoniam etiam si nemo crederet, & fide nemo earum complementum assequeretur: tamen manerent perpetuo apud Deum firmæ atque immutabiles: aeternumque verum hoc esset, Qui credit in Christum, habet vitam aeternam. Deinde in ipsis, qui iam salutis principium, hoc est, solida fidei donum, verè à Deo acceperunt, suum habent complementum. ij autem sunt electi & destinati ad salutem.

Ergo conditionales etiam promissiones, non solum in Deo, & in se: sed etiam in ipsis electis immutabiles sunt: quia in iis immutabilem consequuntur effectum: iuxta illud Apostoli, Rom. 11. Sine poenitentia sunt dona & vocatio Dei.

D E

DE PRÆDESTINATIONE DE OMNIPOTENTIA DEI.

THESIS PRIMA.

Deus, sicuti sapientissimus, liberæ voluntatis, atque immutabilis est: ita etiam omnipotentissimus est.

I I.

Dicitur autem Deus omnipotens: primum, quoniam quidquid vult, potest: atque ita potest, ut etiam re ipsa, quæcunque vult, faciat in cælo & in terra. Psal. 113.

I I I.

Deinde dicitur omnipotens: quia nihil est, ut ita loquar, factibile, quod Deus ipse non possit facere, etsi non velit facere: multa enim potest, quæ tamen neque voluit, neque vult facere: eaque si simpliciter vellet, nulla ratione impediri possent, quin fierent. Matth. 26. Luc. 1. Rom. 9.

I V.

Non malè igitur omnipotentia Dei duplex esse, in Scholis definitur una absoluta, qua multa potest, etiam quæ non vult: altera actualis, qua, quæcunque vult, non solum potest facere, sed etiam potenter facit.

V.

Iuxta primam, hoc est, absolutam Dei omnipotentiam, Deus potuisset omnes ad æternam vitam prædestinare: potuisset homines impedire, ne vlllo modo peccarent: posset etiam omnium misereri, & omnes servare. Sed quia neque voluit, neque vult, ideo non omnes sunt prædestinati ad vitam, neque omnes servantur, sed quorum vult, miseretur, & quos vult, indurat. Rom. 9.

V I.

Iuxta alteram, scilicet actualem omnipotentiam: Deus non solum omnia creavit, & quæcunque voluit semel, fecit in cælo & in terra: sed etiam perpetuò omnia regit & agit, & operatur omnia in omnibus. Psal. 113. Act. 17. 1. Cor. 12.

V I I.

Proinde, sicut illud piissimè dicitur, Deum in electis ac piis omnia bona efficere: ita illud minimè ut impium damnari potest, quod Augustinus, Lutherus, Bucerus, & alij secundum Scripturas scriptum reliquerunt, Deum in ipsis etiam impiis, secundum hanc suam omnipotentiam ita omnia operari: ut omnium etiam voluntates flectat quocunque vult, siue ad bonum pro sua misericordia: siue ad malum, pro suo iudicio, nobis quidem occulto, sed tamen semper iusto. Prou. 21.

V I I I.

Deus, quia tanquam primaria efficiens causa operatur omnia in omnibus: in piis quidem verè & simpliciter author est omnium bonarum, tam internarum, quàm externarum, & tam animæ, quàm corporis actionum: non solum quatenus actiones sunt, sed etiam quatenus actiones bonæ sunt. At verò in impiis non ita: quia in iis author est omnium actionum, quatenus actiones: sed non quatenus malæ & impiæ actiones sunt.

I X.

In ipsis enim piis, non solum manu suæ omnipotentie ipsas efficit actiones, sed etiam vi sui Spiritus, tum ipsos homines bonos efficit: tum ipsis actionibus bonam indit qualitatem, qua bonæ sint. In impiis autem manu tantum suæ omnipotentie ipsas actiones excitat: qualitatem autem malam, qua & ipsi impij mali sint, & ipsorum actiones impiæ, minimè præbet. Proinde, etsi operatur Deus omnia in

in

in omnibus, flectatque omnium voluntates, quocunque vult: peccatorum tamen autor, aut ὁνέγρος nullo modo dici potest.

X.

Quare omnia quoque, quæ in impiis & ab impiis fiunt: quatenus à Deo fiunt, bona sunt: quatenus verò ab impiis, peccata sunt.

EXPLICATIO THESIS VI. VII. VIII. IX. X.

Quòd scilicet Deus operetur omnia in omnibus, omniumque voluntates flectat, quocunque vult: tam ad malum quàm ad bonum: nec tamen ipse autor peccati esse, aut dici possit.

Deum in piis electis omnia bona operari, extra controuersiam est: propter apertissima Scripturæ testimonia.

Prouerb. Preparatur voluntas à Domino.

Ierem. 31. Scribam Legem meam in cordibus eorum: & cognoscent me à maximo, usque ad minimum.

Item. 32. Dabo timorem meum in corda eorum: ut non recedant à me.

Ezech. 11. Faciam, ut ambulent in preceptis meis.

Item: Auferam cor lapideum: & dabo eis cor carneum.

Rom. 8. Qui sunt filij Dei, aguntur à Spiritu Dei.

1. Cor. 12. Deus operatur omnia in omnibus.

Philipp. 2. Deus operatur in nobis velle & perficere.

At verò Deum in ipsis etiam impiis sua omnipotentia omnia operari, ita ut illorum etiam voluntates flectat quocunque vult: hoc est, etiam ad illa, quæ in ipsis impiis, dum ea admittunt, sunt peccata: quanquam Deus hoc faciendo neque peccet, neque autor sit peccati: non ita hoc omnibus videtur esse perspicuum & certum, atque illud superius de electis. Rem tamen ita se habere, docent apertè sacræ literæ: confirmant Patres: subscribunt nostri.

Deus etiam in impiis operatur: nec tamen peccati autor esse potest.

Prouerb. 21. Sicut diuisiones aquarum: ita cor regis in manu Domini: quocunque voluerit, inclinabit illud. Quòd si corda regum potentissimorum in manu Domini ita sunt, ut illa flectat quocunque vult: multò magis corda reliquorum hominum. Omnium igitur hominum corda in manu Dei sunt: & illa flectit, quocunque vult.

2. Reg. 16. Semei filius Iemini maledicebat Dauid: cum filij Saruiæ vellent eum cohibere, dixit illis Dauid: Dimittite illum, ut maledicat: quoniam Dominus dixit illi, ut maledicat. Quomodo Deus hoc illi dixit? nunquid verbo inuit? minime: sed, ut ait Augustinus, hoc ita dicitur: quòd eius voluntatem proprio vitio suo malam, in hoc peccatum iudicio suo iusto & occulto inclinauit.

Psal. 104. de impiis Aegyptiis sic ait Dauid: Et conuertit [Deus] cor eorum, ut odissent populum eius Israelem, & dolum facerent in seruos eius.

Ephes. 1. Qui operatur omnia secundum consilium voluntatis suæ.

Rom. 9. Ergo quorum vult, miseretur: & quos vult, indurat.

AUGUSTINVS Tom. 7. de gratia & lib. arb. cap. 1. usque ad vigesimum demonstrat, quidquid boni in piis & à piis fit: totum esse à Deo, qui omnia, nempe bonas cogitationes, sancta desideria, & honestas actiones in piis operatur: & tamen ipsos pios suo libero arbitrio hac omnia velle & operari. Deum enim esse, qui electorum voluntates ex malis faciat bonas: & qui deinde factas à se bonas, in bonos actus, & in æternam dirigat vitam: verum non coactas, sed spontaneas.

In cap. verò 20. multis Scripturarum tum autoritatibus, tum exemplis demonstrat, Deum

in ipsis etiam impiis sua iudicia exercere: illorum corda quocunque vult, hoc est, ad alia etiam peccata flectendo, atque ita priora illorum peccata, aliis peccatis puniendo: neque tamen Deum propterea illorum scelerum autorem esse: cum malitiam peccandi in impiis non creet. Ac postquam aliqua exempla & dicta Scripturarum recitasset in cap. 20. postea sic incipit cap. 21. Quis, inquit, non ista iudicia diuina contremiscat: quibus agit Deus in cordibus etiam malorum hominum, quidquid vult: reddens eis tamen secundum merita eorum: Deinde iterum postquam eandem conclusionem aliis quamplurimis Scripturarum locis confirmasset: Agit, inquit, omnipotens in cordibus hominum, etiam motum voluntatis eorum: ut per eos agat, quod per eos agere ipse voluerit: qui omnino iniuste aliquid velle non nouit. Tandem concludens, ait: His & talibus testimoniis diuinorum eloquiorum, quæ omnia commemorare nimis longum est: satis, quantum existimo, manifestatur, operari Deum in cordibus hominum ad inclinandas eorum voluntates, quocunque voluerit: siue ad bonum, pro sua misericordia: siue ad mala, pro meritis eorum: iudicio utique suo, aliquando aperto, aliquando occulto: semper autem iusto. fixum enim debet esse & immobile in corde nostro: quia non est iniquitas apud Deum.

Hanc autem Augustini conclusionem, ut piam atque verissimam probat Bucerus, ut de aliis taceam: in 1. ad Rom. sect. 7. in ea verba Apostoli: Propterea tradidit illos Deus in reprobum sensum, & desideria cordis sui. Postquam enim multis demonstrasset, illud verbum Tradidit, non posse intelligi de sola permissione, sed de actione interna Dei in cordibus piorum, eo quocunque vult, flectentis: ad extremum, sententiam suam hoc Augustini loco, ex libro de gratia, & libero arbitrio, desumpto: confirmat pag. 95. iis verbis: Ex quibus [scilicet Augustini verbis] satis apparet, sensisse sanctum hunc virum [Augustinum:] Deum, cum seducit, indurat, tradit in sensum reprobum, immittit efficacem errorem: id facere, non tantum seducendo, sed etiam animos hominum, ut errori concedant, & a concupiscentiis vincantur, inclinando, iudicio suo (ut inquit) nunc aperto, nunc occulto, semper tamen iusto. Alia siquidem est ratio Dei erga nos: alia nostra erga proximos. Nos si quem decipimus, & in malas cupiditates pellicimus: semper peccamus. At Deus iustus, peccatis huiusmodi, peccata iuste punit. Idcirco inscrutabilia iudicia eius & abyssus multa prædicantur. Hæc Bucerus. Tandem verò contendit, reliquos quoque Patres idem re ipsa cum Augustino sensisse.

Buceri autem hanc fuisse doctrinam, dubium non est. nam mox in eodem loco, Augustini sententiæ subiecit: Nisi demus, inquit, Deum omnium corda pro suo arbitratu inclinare, quod libet: & nisi fateamur, eum omnia in omnibus efficere: Deum esse negamus.

Eandem doctrinam ubique in suis scriptis tradit constanter. Matth. cap. 6. sect. 2. in ea verba: Ne nos inducas in tentationem: postquam multis Scripturarum locis hanc doctrinam demonstrauit: concludit pag. 167. his verbis. Apertus itaque Scripturæ testimoniis euincitur: Dominum inducere in tentationem, tam suos, quam reiectitios: & in eam tentationem, non solum, qua aduersis externis probentur, quæ tentatio peculiaris Sanctis est: verum etiam, qua errent, peccent, & malis se ipsos ac alios inuoluant. Vnde Iesaiæ 63. queruntur etiam electi: Quare seduxisti nos, Domine, à viis tuis: & indurasti cor nostrum, ne timeret te? conuerte propter seruos tuos, & tribus hereditatis tue. Porro tentatio, qua penitus quosdam excæcat & indurat: ea peculiaris est reiectitijs: qui vasa iræ sunt, parati ad interitum, quos Deus fert & profert ad declarandam iram & potentiam suam. Roman. 9. Hæc Bucerus.

Eandem doctrinam tradit in cap. 9. ad Roman. in questione de Prædestinatione: cap. 1. Sed humana ratio nec istud ferre potest. Deum quosdam indurare, excæcare, tradere in sensum reprobum: & inde est, quod irreligiosum putat, Deo tribui, quod ad hæc quenquam præfinierit, atque destinari. Etenim nouit, apud homines eum summa iniquitatis ac crudelitatis damnatum iri, qui seruum suum excæcaret, cum ab eo aliquid officij requireret, quodis, nisi videns, præstare non posset: & inde penas de eo sumeret, quod non fecisset, quæ illiusisset. Ad eum iam modum indicat & de Deo: censetque eum iniquè exigere ab ijs, quos ipse indurat, excæcat, & in sensum reprobum tradit, eam vitam, quam nemo

nemo vivere potest, nisi ab ipso Deo ad id rege[n]itus, illuminatus, & nouo recto[rum]que sensu do-
 natus: & crudeliter punire istiusmodi, cum ea admittunt, quæ fert eorum induratio, cecitas
 & mens reprob[um]. Hoc ergo rationis nostræ iudicio offensi: alij exciderunt eò, ut dicerent,
 Deum tandem omnes impios illuminaturum & seruaturum, contra tam multa expressa ora-
 cula Scripturæ sanctæ: alij autem, qui Scripturæ sanctæ simpliciter, & ubique fidem habue-
 runt, ceperunt illa, Indurauit, Excacauit, Tradidit in sensum reprobum, interpretari per De-
 i seruit suo Spiritu, permisit excacari, indurari. Atqui neutro modo, rationi humanæ satisfieri
 potest. nam agnoscere illa non potest, quæ iustitia Deus vel ad tempus excacet, induret, & in
 sensum reprobum tradat homines, à quibus exigit vitam omnibus modis sanctam & iustam.
 Tum non potest non inhumanum iudicare, Deum vel permittere labi, quos solus à lapsu ser-
 uare potest: & crudele, p[œ]nas sumere de lapsis, qui ope eius destituti, non potuerunt non labi.
 Proinde iudicium rationis hic penitus reiiciendum est: & fatendum, iudicia Dei esse abyssum
 multam, esse imperscrutabilia, iusta tamen. Iustus enim est Dominus in omnibus viis suis: et-
 iam ubi secus nostræ rationi videtur. Fatendum itaque nobis est: Deum iuste exigere à nobis
 vitam sanctam, & virtutibus omnibus ornatam: iuste etiam, quos vult, indurare, excacare,
 & tradere in sensum reprobum: iuste denique hos damnare, & punire: nobis autem omnem
 culpam nostræ perditionis adscribendam esse. De qua re dicemus in sequenti capite nonnulla:
 & diximus iam in sect. 7. cap. 1. Dum itaque constiterit, ad gloriam Dei pertinere, quod præ-
 dicatur indurare, excacare, & tradere in sensum reprobum, quos vult: satis liquet, etiam dici
 posse, Deum hos ipsos in hanc sortem præscisse, & destinasse, antequam eos conderet. Agit enim
 præfinito & certo consilio omnia.

Eandem tradit in nono cap. Roman. in explicatione exempli Pharaonis à Deo in-
 durati.

Idem docet in libro de Reconcil. Eccles. edito anno 44. fol. 77. Testatur Scriptura, in-
 quit, Deum eos, qui se non, ut cognouerunt, glorificant: tradere in concupiscentias cor-
 dium ipsorum.

Tandem concludit his verbis fol. 78. Proinde sicut ex eo non consequitur, Deum ullius pec-
 cati argui posse, quod prædicatur atrocissimis sanè peccatis, & vitiis aliis hominum pec-
 cata punire, operando in cordibus eorum, siue per angelos, vel bonos, vel malos, siue quocunque
 alio modo, ad inclinandas eorum voluntates ad mala pro meritis eorum, id quod D. Augu-
 stinus ex adductis, & aliis Scripturæ locis, euidentissimè demonstrat: neque id ex eo sequitur,
 quod nos ex verbo Dei, &c.

LUTHERVS verò eandem ante Bucerum doctrinam tradiderat, cum alibi, tum præ-
 sertim in libro de seruo arbitrio, cap. 38. 146. 147. vsque ad 165.

Ac primum quidem cap. 38. aduersus ultimam partem præfationis, hoc Augustini do-
 gma, Deum operari bona & mala in nobis, defendit contra Erasmmum. Contra secun-
 dam verò partem Diatribes, quæ incipit à cap. 134. fol. 491. in defensione loci Exodi 9. Indu-
 rabo cor Pharaonis: & Rom. 9. de excacatione & induratione Pharaonis: hanc doctrinam
 fusissimè tractat.

Primo autem loco ait: absurdum quidem videri humanæ prudentiæ, quod Deus homines
 induret, excacet, tradat in reprobum sensum, atque eorum corda flectat ad mala, &
 postea propter hæc mala eos damnet, sed fidem & Spiritum aliter iudicare. Credere
 enim Deum esse & manere bonum: etiamsi omnes homines perderet, cap. 146. 147. De-
 inde confirmat, Deum operari omnia in omnibus: etiam mala in impijs, & hoc pertinere
 ad omnipotentiam suam, cap. 149. Tertio explicat, quomodo Deus dicatur mala
 in nobis operari, ut indurare, tradere desiderijs, seducere, & similia: ita ut tamen
 Deo peccata impiorum nullo modo attribui possint: id docet, non ita esse intelligen-
 dum, quasi Deus nactus nos bonos, intelligentes, & molles, faciat malos, cecos, du-
 ros: sed quod tales, quales sumus, nisi velit regenerare, agitet manu suæ omni-

potentia & iudicij: tali autem agitatione reddat magis cacos, duos: seu quod Deus non in nobis bonis, malum creet, quemadmodum si malignus caupo in vas non malum fundat venenum, ipse vase nihil faciente, quàm quod recipiat, vel patiatur cauponis malignitatem: minime hoc modo esse intelligendum, Deum operari mala in impiis: sed ita, quemadmodum eques, qui equum claudum equitat, sua agitatione facit, ut ille equus suapte natura claudus, claudicet: cum non possit agitatius aliter facere, quàm ut claudicet: motus quidē in equo, causa est eques cum equitans: claudicationis verò, minime. Interim tamen equus actu non claudicaret, si ab equite non agigaretur: eques igitur in equo operatur claudicationem: culpa tamen claudicationis in equitem transferri non potest. Item Deum operari in impiis, sicut qui secat ferra malè dentata.

Deus, quomodo mala in impiis operetur: nec tamen mali autor sit.

Verba Lutheri si quis legere velit, sunt hæc, à capite 149. usque ad 154. seu à folio 494. usque ad folium 496. in editione Latina. Queritur fortassis, quomodo Deus mala in nobis dicatur operari, ut indurare, tradere desideriis, seducere, & similia. Oportuit sanè verbis Dei contentos esse, & simpliciter credere quod dicunt: cum sint opera Dei prorsus inenarrabilia. Tamen in obsequium rationis, id est, stultitiæ humanæ, libet ineptire & stultescere, & balbutiendo tentare, si quæ possimus eam mouere. Primum etiam ratio & diatribe concedit, Deum omnia in omnibus operari: ac sine ipso nihil fieri, nec efficax esse. est enim omnipotens, pertinetque id ad omnipotentiam suam: ut Paulus ait ad Ephesios. Item Satan & homo lapsi & deserti à Deo, non possunt velle bonum: hoc est, ea quæ Deo placent, aut quæ Deus vult: sed sunt in sua desideria conuersi perpetuò: ut non possint non querere quæ sua sunt. Hæc igitur eorum voluntas & natura sic à Deo auersa: non est nihil. Neque enim Satan & homo impius, nihil est: aut nullam naturam & voluntatem habent, licet corruptam & auersam naturam habeant. Illud igitur reliquum quod dicimus natura in impio & Satana, ut creatura & opus Dei, non est minus subiectum omnipotentiae actioni diuinæ, quàm omnes aliæ creaturæ & opera Dei. Quando ergo Deus omnia in omnibus mouet & agit, necessario etiam mouet & agit in Satana & impio: agit autem in illis taliter, quales illi sunt, & quales inuenit: hoc est, cum illi sint auersi & mali, & rapiantur motu illo diuinæ omnipotentiae: non nisi auersa & mala faciunt: tanquam si eques agat equum tripedem vel bipedem: agit quidem taliter, qualis equus est: hoc est, equus malè incedit. Sed quid faciat equus? equum talem simul agit cum equis sanis, illo malè, istis bene: aliter non potest, nisi equus sanetur. Hic vides, Deum, cum in malis, & per malos operatur, mala quidem fieri: Deum tamen non posse mala facere, licet mala per malos faciat, quia ipse bonus mala facere non potest: malis tamen instrumentis utitur, quæ raptum & motum potentiae suæ non possunt euadere. Vitium ergo est in instrumentis, quæ otiosa esse Deus non sinit: quod mala sunt, mouente ipso Deo: non aliter, quàm si faber securi serrata & dentata malè secaret. Hinc sit: quod impius non possit non semper errare & peccare: quod raptu diuinæ potentiae motus, otiosi non sinitur: sed velit, cupiat, faciat taliter, qualis ipse est.

Hæc rata & certa sunt, si credimus omnipotentem esse Deum: deinde, impium esse, creaturam Dei: auersam verò, relictamque sibi, sine Spiritu Dei, non posse velle, aut facere bonum. Omnipotentia Dei facit, ut impius non possit motum & actionem Dei euadere: sed necessario illi subiectus paret. Corruptio verò seu auersio sui à Deo, facit, ut bene moueri & rapi non possit. Deus suam omnipotentiam non potest omittere propter illius auersionem. Impius verò suam auersionem non potest immutare. Ita sit, ut perpetuò & necessario peccet & erret: donec Spiritu Dei corrigatur. In his verò omnibus, Satan adhuc in pace regnat, & atrium suum quietum possidet sub motu isto diuinæ omnipotentiae.

Quomodo Deus inducet impios.

Post hæc verò sequitur indurationis negotium, quod sic habet. Impius, ut diximus, sicut & Princeps suus Satan, totus est versus ad se, & ad sua: non requirit Deum, nec curat ea quæ Dei sunt: suas opes, suas glorias, sua opera, suum sapere, suum posse, & omnino suum regnum querit: illisque vult in pace frui. Quod si quis ei resistat,

aut

aut aliquid horum velit imminuere, eadem auersione, qua illa querit, etiam mouetur & indignatur, & furit in aduersarium: & non tam potest non furere, quam non potest non cupere & querere: & tam non potest non cupere, quam non potest non esse, cum sit creatura Dei, licet vitata. Hic est ille furor mundi aduersus Euangelium Dei. nam per Euangelium venit ille fortior, victurus atri quietum possessorem: & damnat istas cupiditates gloria, opum, sapientiae & iustitiae propriae, & omnia in quibus confidit. Hec ipsa irritatio impiorum, cum Deus illis contrarium dicit aut facit, quam vellent, est ipsorum induratio & ingratitudo. Nam cum per sese sint auersi ipsa naturae corruptione, tum multo magis aueruntur, & peiores fiunt, dum ipsorum auersioni resistitur, aut detrahatur. Sic Pharaoni impio erepturus tyrannidem: irritauit eum, & magis indurauit & aggrauauit cor eius, dum illum per verbum Moysis velut regnum ablaturi, & populum suae tyrannidi subtracturi, inuasit, & intus Spiritum non dedit: sed ipsius impiae corruptionem permisit, Satana regnante, succensere, intumescere, fure, & procedere cum securitate quadam & contemptu.

Non igitur quispiam cogitet, Deum, cum dicitur indurare, aut malum in nobis operari, (indurare enim est malum facere) sic facere, quasi de nouo in nobis malum creet: ac si singas malignum cauponem, qui ipse malus, in vas non malum infundat, aut temperet venenum: ipso vase nihil faciente, quam quod recipiat, vel patiatur temperatoris malignitatem. Sic enim fingere videntur hominem per sese bonum, aut non malum, pati à Deo malum opus: dum audiunt à nobis dici, Deum in nobis operari bona & mala: nosq; mera necessitate passiuam subijci Deo operanti: non satis cogitantes, quam inquietus sit actor Deus in omnibus creaturis suis, nullamque sinat feriari. Sed ita cogitet, qui vique talia vult intelligere: in nobis, id est, per nos Deum operari mala: non culpa Dei sed vitio nostro: qui cum simus natura mali, Deus vero bonus, nos actione sua pro natura omnipotentiae suae rapiens, aliter facere non possit, quam quod ipse bonus, malo instrumento malum faciat: licet hoc malo pro sua sapientia utatur bene ad gloriam suam & salutem nostram. Sic Satanae voluntatem malam inueniens, non autem creans, sed deferente Deo, & peccante Satana, malam factam, arripit operando, & mouet quorsum vult: licet illa voluntas mala esse non desinat hoc ipso motu Dei. Hoc modo dixit Dauid 2. Reg. de Semei: Sine illum, ut maledicat. Dominus enim praecepit illi, ut maledicat Dauid. Quomodo praecipiat Deus maledicere, scilicet tam virulentum & malum opus? externum non erat vsquam tale praeceptum. Respicit igitur Dauid illud, quod Deus omnipotens dixit, & facta sunt, hoc est, verbo aeterno omnia facit. Itaque voluntatem Semei iam malam cum omnibus membris, contra Dauid antea accensam, oblato oportunè Dauid, ut merito talem blasphemiam, rapit diuina actio & omnipotentia: & ipse Deus bonus, per malum & blasphemum organum praecipit, id est, verbo dicit & facit (scilicet raptu actionis suae) hanc blasphemiam.

Sic indurat Pharaonem, cum impia & male eius voluntati offert verbum & opus, quod illa odit, vitio scilicet ingenito, & naturali corruptione. Atque cum Deus Spiritu intus eam non mutet, pergat verò offerendo & obtrudendo: Pharaon verò vires, opes, potentiam suam considerans, illis eodem naturali vitio confidit: fit, ut hinc suarum rerum imaginatione inflatus & exaltatus: illinc verò humilitate Moysi & verbi Dei abiecta forma venientis, superbus contemtor factus, induretur, tum magis ac magis irritetur & ingrauetur: quò magis Moses instat & minatur. Hec autem voluntas eius mala, se sola non moueretur, aut induraretur: sed omnipotens actor, cum illam agat inenitabili motu, ut reliquas creaturas: necesse est eam aliquid velle, cum simul foris offert, quod naturaliter illam irritat & offendit: fit, ut Pharaon non possit vitare indurationem sui: sicut vitare non potest & omnipotentiae diuinae actionem & auersionem seu malitiam suae voluntatis. Quare induratio Pharaonis per Deum sic impletur: quòd foris obijcit malitiae eius, quòd ille odit naturaliter: tum intus non cessat mouere omnipotente motu malam, ut inuenit, voluntatem: illeque pro malitia voluntatis suae non potest non odisse contrarium sibi, & considerare suis viribus: sic obstinatur, ut neque audiat, neque sapiat sed rapiatur possessus à Satana, velut insanus & furens.

» Hæc si persuasimus, vicimus in hac causa, & explosis tropis & glossis hominum, verba
 » Dei simpliciter accipimus: ne sit necesse, Deum excusare, vel iniquitatis arguere. Cum enim
 » dicit, Ego indurabo cor Pharaonis, simpliciter loquitur, ac si diceret: Ego faciam, ut cor Pha-
 » raonis induretur: seu, ut me operante & faciente, induretur. quod quomodo fiat, audiimus,
 » scilicet intus generali motu, ipsam mouebo voluntatem malam: ut suo impetu & cursu vo-
 » lenti pergat: nec cessabo mouere, nec possum aliter. Foris verò offeram verbum, & opus, in quod
 » impinget impetus ille malus: cum aliud non possit, nisi malè velle: me, ipsum malum mouente,
 » virtute omnipotentia. Sic certissimus erat, & certissime pronuntiabat Deus, Pharaonem esse
 » indurandum: ut qui certissimus erat, Pharaonis voluntatem, nec motui omnipotentia resi-
 » stere, nec malitiam suam deponere, nec oblatum aduersarium Moysen admittere posse: sed ma-
 » nente voluntate eius mala, necessario peiorem, duriores superbiores fieri: dum cursu & im-
 » petu suo impingeret in id quod nolebat, & quod contemnebat, confusus potentia sua. Ita vides
 » hic etiam hoc ipso verbo confirmari, liberum arbitrium nihil nisi malum posse: dum Deus, qui
 » non fallitur ignorantia, nec mentitur nequitia, tam securè promittit indurationem Pharao-
 » nis: certus videlicet, quod voluntas mala, non nisi malum velle possit, & oblato bono sibi con-
 » trario, non nisi peior fieri possit.

Ad querelas
humane plu-
dentia re-
sponso.

Reliqua igitur sunt, ut querat quispiam: cur Deus non cesset ab ipso motu omnipotentia,
 » quo voluntas impiorum mouetur, ut pergat mala esse, & peior fieri? Respondetur: hoc
 » est optare, ut Deus propter impios desinat esse Deus: dum eius virtutem & actionem optas
 » cessare: scilicet ut desinat esse bonus: ne illi fiant peiores. At cur non simul mutat voluntates
 » malas, quas mouet? Hoc pertinet ad secreta maiestatis, ubi incomprehensibilia sunt iudicia
 » eius. Nec nostrum hoc est querere, sed adorare mysteria hæc. Quod si caro & sanguis hic of-
 » fensa murmure: murmure sanè, sed nihil efficiet. Deus ideo non mutabitur. Et si scandali-
 » zati impij discedant quamplurimi: electi tamen manebunt. Idem dicetur illis qui quarunt,
 » Cur permisit Adam ruere; & cur nos omnes eodem peccato infectos condit: cum potuisset il-
 » lum seruare, & nos aliunde, vel primum purgato semine creare? Deus est, cuius volunta-
 » tis nulla est causa nec ratio, quæ illi ceu regula & mensura præscribatur: cum nihil sit illi
 » æquale aut superius: sed ipsa est regula omnium. Si enim esset illi aliqua regula vel mensura,
 » aut causa, aut ratio: iam nec Dei voluntas esse posset. non enim quia sic debet, vel debuit
 » velle, ideo rectum est quod vult: sed contrà, quia ipse sic vult, ideo debet rectum esse quod fit.
 » Creatura voluntati, causa & ratio præscribitur, sed non creatoris voluntati, nisi alium illi
 » præfeceris creatorem.

Item cap. 160. Omnipotentiam Dei voco, non illam potentiam, qua multa non facit, quæ
 » potest: sed actualement illam, qua potenter facit omnia in omnibus: quo modo Scriptura vocat
 » eum omnipotentem. Hæc omnipotentia & præscientia Dei funditus abolent dogma liberi
 » arbitrij.

Et cap. 161. Scilicet hoc offendit quàm maximè sensum illum communem seu rationem na-
 » turalem, quod Deus mera voluntate sua homines deserat, induret, damnet: quasi deleteretur
 » peccatis & cruciatibus miserorum tantis & æternis: qui prædicatur tantæ misericordiæ &
 » bonitatis, &c. Hoc iniquum, hoc crudele, hoc intolerabile visum est de Deo sentire: quo
 » offensi sunt etiam tot & tanti viri tot seculis. Et quis non offenderetur? Ego ipse non semel
 » offensus sum, usque ad profundum & abyssum desperationis: ut optarem, nunquam esse me
 » creatum hominem: antequam scirem, quàm salutaris illa esset desperatio, & quàm gratia pro-
 » pinqua. Hæc omnia Lutheri sunt.

Hæc autem ego omnia, tam quæ ab Augustino, quàm quæ à Bucero & Luthero scripta, &
 » à me fideliter recitata sunt, tanquam verissima, certissima, & orthodoxa, ex verbo Domini
 » desumpta, & primo Symboli Christiani articulo consona, recipio atque amplector: & maioris
 » explicationis gratia hæc subiicio.

Credo & doceo, Deum operari omnia in omnibus, etià in impiis: omnia, inquam, quæ Dei
 » natura conueniant, hoc est, omnes actiones, tam internas, quàm externas: quoniam omnis a-
 » ctio,

Tertio, quatenus actio est, bona est, & sine Dei virtute nulla actio in creaturis, aut à creaturis fieri potest: iuxta illud etiam Act. 17. In ipso, hoc est, ipsius virtute viuimus, mouemur, & sumus. Nullus igitur motus, siue intellectus, siue voluntatis, siue animi, siue corporis, fieri in nobis, aut à nobis potest: qui non fiat virtute & actione Dei in nobis. Et ita primum Symboli articulum intelligo: Credo in Deum Patrem omnipotentem, factorem celi & terre, visibilium omnium & inuisibilium. Ita enim factorum confiteor: ut & conseruatorem, & motorem, actoremque intelligam. Ceterum nullo modo hinc consequitur, Deum igitur cum homine peccante peccare: vel in peccante, causam & authorem esse peccati: quandoquidem peccatum nihil aliud est propriè, quàm auersio & priuatio rectitudinis, iuxta Legem Dei, in ipsa actione. Deus autem nullius irrectitudinis, ut ita dicam, author esse potest: cum illius natura rectissima atque optima non conueniat. Omnis verò actionis, quæ actio est, quia bona est, & Deo primæ causæ agentis optime conuenit: autor & prima causæ Deus est: immò ideo nos peccamus, quia actiones Dei in nobis, suapte natura bonas, nos nostra corruptione & malitia deprauamus atque contaminamus. Si puer scribendi ignarus, cuius manus à preceptore super papyro ducitur, inter pingendum, errorem admittat: actionis quidem & motus, hoc est, scriptionis, ipse quoque preceptor, qui manum pueri mouet, causæ esse omnino dicitur, & est: at verò erroris inter scribendum admissi, nullo modo author, aut causæ preceptor esse dicitur: sed tantum puer, quia manum preceptoris rectè suam ducentem, non vsquequaque sequitur.

Fructus & necessitas doctrinæ, de generali Dei actione in omnibus.

Est autem hæc doctrina de generali Dei in omnibus suis creaturis actione, qua operatur omnia in omnibus: Christianis hominibus cognitu non solum utilis, sed etiam necessaria.

Primum, ut fidei nostræ primum articulum defendamus: nimirum Deum nostrum verè esse omnipotentem: rerum omnium conditorem, conseruatorem, motorem, actorem, idèoque verum Deum. Ridiculus fuerit Deus, inquit Lutherus de seruo arbitrio, cap. 160. si non omnia possit, & faciat, aut aliquid sine ipso fiat. Et nisi demus, inquit Bucerus in 1. ad Rom. pag. 95. Deum omnium corda pro suo arbitratu inclinare quo libet: & fateamur, cum omnia in omnibus efficere: Deum esse negamus. Hæc Bucerus. Apostolus ipse, cum vellet Atheniensibus, qui ignotum falsumq; Deum colebant, demonstrare, quis esset verus Deus, quem colere deberent: hæc veri Dei proprietate, quæ est, ut ubique sit, & omnia sua manu sustentet, vitam & motum præbeat, idèoque operetur omnia in omnibus: eum illis demonstrat, dicens: Præteriens & contemplans simulachra vestra: inueni & aram, in qua scriptum erat: IGNOTO DEO. Quod ergo ignorantes colitis: hoc ego annuntio vobis: Deus, qui fecit mundum, hic non procul abest ab unoquoque nostrum: in ipso enim viuimus, mouemur, & sumus. Act. 17. Si hæc est vera Dei descriptio: nempe illum esse, cuius virtute & actione viuunt, quæcunque viuunt: cuius virtute & actione mouentur: hoc est, aguntur & fiunt, quæcunque fiunt: cuius denique virtute & actione sunt, quæcunque sunt: A contrario igitur non est verus Deus, ille qui non omnia sustentat: qui non omnia viuificat: qui non omnia in omnibus agit, ut ait Bucerus: & sine quo aliquid fit, ut ait Lutherus.

Deinde hæc doctrina facit ad timorem Dei in nobis retinendum: quo timore, tanquam freno cohibeamur ab admittendis sceleribus. Si enim verè credimus, Deum in nobis esse, & continenter in nobis sua manu operari, hoc est, actiones in se bonas efficere, quas si nos nostra malitia inficiamus, & ita peccemus, Deum solere nos in alia peccata, quæ sint pænæ precedentium peccatorum, precipitare: profectò diligentius cauebimus, ne bonas & continuas Dei in nobis actiones, malitia, quæ à Diabolo profecta est, & in nos per Adamum transfusa, inficiamus.

Tertio, facit ad excitandam & conseruandam in nobis veram animi humilitatem: qua

de nobis ipsis desperati atque confusi: neque contra Deum, neque contra quempiam insolescamus: sed in perpetua animi nostri demissione vivamus. Si enim verè sentiamus, Deum illum esse, cuius virtute & actione omnia in omnibus fiant: ita ut sine illius virtute, neque boni bona, neque etiam mali mala, admittere possint: omnia verò pendere ex Dei omnipotente manu, atque actione: nos autem in manu Dei esse, sicut lutum in manu figuli, ut docet Apostolus: quomodo quispiam hoc apud se reputans, audebit adversus Deum insolescere, aut suis viribus gloriari, ac superbire? Hac autem humilitate nihil homini salutaris. Ideo Apostolus volens nos ad hanc humilem de nobis ipsis cogitationem atque sensum adducere: argumentum ab hac Dei, qua agit omnia in omnibus, actione deducit 1. Cor. 4. Quid habes, vel naturalium, vel moralium, vel etiam divinarum virtutum, motuum, & actionum: quod non accepisti? Si autem accepisti: quid gloriaris, quasi non acceperis?

LUTHERVS quoque in libro de seruo arbitrio, cap. 161. ait, se hac doctrina sepe numerò fuisse offensum usque ad sui desperationem: sed postea se agnouisse, hanc desperationem esse salutarem, & gratia Dei propinquam: ut paulò antè visum est.

Quarto: Ac proinde hac doctrina facit ad hoc, ut humiles perpetuò pendeamus à Deo: nam si verè persuasi simus, nos ex nobis nihil posse vel mali, vel boni perficere: sed creatos à Deo, ab eo etiam solo vivificari, sustentari, moveri & agi, quocunque illi placeat: cogemur, velimus nolimus, non solum modeste de nobis sentire: sed etiam quanti quanti sumus, nos in Dei sinum projicere: & totam nostri curam atque sollicitudinem illi committere: ut ipse de nobis agat, quidquid velit: modò nobis quoque ad sui gloriam utatur, certi illum hoc facturum. Qui autem potest consueque pervenire, ut sui oblitus solam Dei gloriam desideret, & ea sola sit contentus: hic verus est Christianus: sicut etiam Christus nihil aliud quàm gloriam Patris, & electorum salutem curavit. Hac autem perpetua nostri obliuione, & à Deo solo dependentia: nihil homini salutaris contingere potest.

Quinto: Consequenter hac doctrina facit ad alendam in nobis adversus omnia adversa patientiam. Si enim persuasi simus, Deum illum esse, qui omnia in omnibus operatur, idè iustissime: non irascemur ita inimicis nostris, qui nos vel verbis, vel factis ledunt: quin mox omnes illorum iniurias aequo animo feramus: scientes, Deum primariam esse causam, quæ nos per inimicorum manus, propter nostra peccata castiget. Ita Iob hunc articulum optimè edoctus, cum vidisset se per manus Sabæorum spoliatum, & variis iniuriis affectum: non illis iratus fuit, sed agnouit, Deum fuisse eum, qui in illis, hoc est, per illos hac omnia operatus fuisset, propter sua peccata. Eò dixit: Dominus dedit: Dominus abstulit: sicut Domino placuit, ita factum est: Sit nomen Domini benedictum.

Sextò & postremo: doctrina hac facit ad perpetuas in nobis preces excitandas. nam si verè credamus, Deum omnia in sanctis bona operari: rogabimus igitur, ut in nobis quoque operetur & velle, & perficere: ac si viderimus in nobis aliquid boni, mox illud acceptum feremus Deo: neque in nobis, sed in Deo gloriabimur. Si verò credamus, Deum etiam in impijs operari mala, hoc est, cecitatem, indurationem, & alia, quæ ita sunt pœna peccatorum, ut etiam sint in impijs peccata: incitabimur ad deprecanda hæc mala, & ad orandum Deum, ne nos inferat in tentationem.

DE IUSTITIA DEI.

THESIS PRIMA.

Deus sicuti suapte natura liberæ est voluntatis, & omnipotentissimus: ita etiam suapte natura est iustissimus.

II.

Est autem iustus Deus, primùm quidem in sese, deinde erga alios. In se quidè, quatenus ita est perfectus: ut nihil in eo boni desiderari, & nihil in eum mali cadere possit. Ideo dicere, Deum aut peccare posse, aut esse authorem peccati: summa est in Deum iustissimum blasphemia.

III.

I I I.

Erga alios autem ita iustus est: vt eis nihil aut velle, aut facere possit iniuste. Rom. 9.

I V.

Quidquid igitur agat, aut velit Deus, siue impiissimos latrones iustificet, & infantes quamplurimos damnet: siue innocentem Iobum multis calamitatibus afficiat, & impios Sabæos multis beneficiis cumulet: siue Petrum ad poenitentiam reuocet, & Iudam in suo scelere deserat: siue Iacobum, antequam quidquam boni egisset, diligat, & Esau, antequam mali quidquam fecisset, odio habeat: siue denique quorundam velit misereri, & alios indurare, idque pro suo beneplacito: omnia iustissime agit & vult, & nulla est iniquitas apud Deum.

V.

Deus enim est non solum Deus omnium, neque solum iudex omnium, sed etiam Dominus omnium, isque semper iustissimus.

V I.

Proinde sicut multa agit vt Deus, & multa agit, vt iudex: ita etiam multa agit vt Dominus: idque semper iustissime: imò quidquid egit vnquam, aut agit, aut acturus est Deus: illud omne egit, & agit, & acturus est, aut vt Deus, aut vt Iudex, aut vt Dominus.

V I I.

Vt Deus omnium: sicut omnia creauit, sic omnia amat, sustentat, regit, tuetur, & nihil odit eorum quæ fecit, Sap. 10. sed pluit super iustos & iniustos: Matth. 5. & est omnium seruator. 1. Tim. 4.

V I I I.

Est enim hoc Dei, quatenus Deus est, proprium ingenium, propriæque natura, vt sit summum bonum, & suam bonitatem communicet, tum creando ea quæ non sunt, vt sint: tum ea quæ condita sunt, regendo, conseruando, & variis beneficiis quotidie magis ac magis cumulando, vt bene sint. Ies. 46. Ego feci: Ego ferro: Ego porto & seruo: ait Dominus.

I X.

Vt iudex omnium, vnicuique reddit iuxta opera sua: punit nocentes, & protegit innocentes: vlciscitur peccata, & remunerat benefacta. Matth. 16. & 25.

X.

Est enim hoc proprium iusti iudicis officium, vt vltor sit, tanquam Dei minister: ad iram ei qui quod malum est, fecerit: eum verò qui bene egerit, gladio suo aduersus oppressores damnat. Prouerb. 17. Qui iustificat, hoc est, absoluit impium, & qui damnat iustum: vterque abominabilis est Domino.

X I.

At verò vt Dominus omnium: quorum vult, miseretur, & quos vult, indurat: idque absque eo, vt vlla sit apud Deum iniquitas. Rom. 9. Nam etiam quos indurat, iustissime nimirum propter ipsorum peccata indurat.

X I I.

Est enim hoc proprium Domini verè liberi, vt agat quidquid vult, de iis, in quæ plenum & absolutum habet ius: nec tamen vllius possit iniquitatis accusari. Deo autem plenissimum & absolutissimum ius est, sicut in reliquis creaturas: sic etiam in vniuersos & singulos homines. Proinde potest de eis facere quidquid vult, siue misereri, siue indurare: siue eligere, siue reprobare: siue seruare, siue perdere. Matth. 20. Annon licet mihi in rebus meis facere quod volo?

XIII.

Proinde, etsi Deus pro suo liberrimo & absolutissimo in omnes homines iure, de illis agit quidquid vult: & alios quidem creat, ut sint vasa misericordiae, & alios, ut sint vasa irae: eoque, alios ita vocat, ut etiam trahat: alios verò ita vocat, ut tamen non trahat: & aliis quidem donat veram fidem ac perseverantiam in fide: aliis non donat, nec vult donare: eoque quosdam vult simpliciter saluos fieri, alios verò simpliciter non vult saluos fieri: nullius tamen iniquitatis accusari potest. Rom. 9.

XIII.

Ipsi enim voluntas semper est iusta: immò & regula omnis iustitiae: neque enim ideo aliquid vult Deus, quia illud iustum est: sed ideo aliquid iustum est, quia Deus illud vult.

XV.

Sicut enim voluntas reuelata in Lege, iusta est: & ideo iusta est, quia voluntas Dei est: ita voluntas arcana, seu beneplaciti, semper iusta est: & ideo iusta est, quia voluntas Dei est. Abraham iudicauit iustum esse, occidere filium innocentem, non certè ex Lege, quæ homicidium vetat: sed tantum inde, quia intellexit, hanc esse specialem Dei voluntatem atque mandatum.

XVI.

Quidquid autem facit Deus, iuxta beneplacitum voluntatis suae facit. Quidquid igitur faciat, illud semper iustum sit, necesse est: Psal. 144. Fidelis Dominus in omnibus verbis suis: & sanctus in omnibus operibus suis.

XVII.

Quare, etsi opera nostra examinanda semper sunt ad voluntatem Dei, nobis reuelatam: & eatenus iudicanda sunt iusta esse, vel iniusta, quatenus hæc illi sunt consona, aut dissona: de operibus tamen Dei non est semper iuxta illam iustitiae regulam iudicandum, cum ipse non sit illi legi subiectus.

XVIII.

Multa enim à Deo fiunt, uti est odisse, hoc est, odio destinasse eos, qui nihil mali egerunt, cum potuerit eos amare: uti etiam est, permittere homines labi in peccata, cum possit impedire: uti quoque est, homines lapsos non corrigere, cum possit emendare: & uti est, homines in peccatis indurare, cum possit mollire: denique uti est damnare, quos potest sine vlla reprehensione, immò multa cum laude seruare, & alia id genus multa: quæ si à nobis fiant, iniusta sunt, quia cum iustitia Legis, seu cum voluntate Dei in Lege reuelata pugnant: qua Lege & voluntate, nobis, non sibi mandat Deus, ut omnes amemus, & omnes, quandocunque possumus, & quibuscunque possumus, officiis iuueamus, atque seruemus. Illa tamen eadem opera, cum à Deo fiunt, iniusta non sunt.

XIX.

Non sunt igitur opera Dei, statera Legis diuinæ, qua opera nostra, iustane sint, an iniusta, cognoscuntur: sed sola diuini beneplaciti trutina, ponderanda: ac cum primùm constiterit, Deum aliquid simpliciter voluisse, aut velle: mox concludendum est, illud esse iustissimum.

XX.

Sola etenim voluntas Dei absoluta, cum ipsa sit iustissima, immò ipsa iustitia: facit ut omnia etiam Dei opera iustissima sint.

XXI.

Vult autem simpliciter Deus, quidquid facit: siue eligat, siue reprobet: siue misereatur, siue induret: siue seruet, siue perdat. Quidquid igitur facit Deus, iustissimum est.

XXII.

X X I I.

Quare blasphemi sunt in Deū, qui hoc illi ius in omnes homines liberrimum atque absolutissimum, nimirum agendi de illis, & in illos quidquid lubet, adimere conantur. negant enim esse liberrimum Dominum: quem tantum optimum Deum, & iustum iudicem esse volunt. Deus autem non est, qui non est omnium Dominus: quique non habet in omnes liberrimam agendi quidvis potestatem. Qui igitur hoc ius Deo, quantum in se est, eripiunt, illum etiā Deum esse negant.

X X I I I.

Hoc autem ius Deo illi eripiunt: qui dicunt, falsum & contumeliosum esse in Deum, dicere, eum amare, vel odisse homines, antequam nati sint: item, Deum esse crudelissimum tyrannum, si ipse pro suo arbitrio quosdā elegerit, ut sint vasa misericordiæ: & alios reprobarit, ut sint vasa iræ: & si quosdam creet ad vitam, alios ad mortem, tantum ut in illis suam misericordiam: in istis autem suam potestatem atque iustitiam declaret: & ut in utrisque hac ratione glorificetur.

D E M I S E R I C O R D I A D E I.

T H E S I S P R I M A.

Deus non solum iustus est: sed etiam misericors. Dei enim misericordia ubique prædicatur in Scripturis.

I I.

Non est autem misericordia in Deo, sicut in nobis, affectio, seu passio aliqua: sed tantum propensissima quædam voluntas miserendi, hoc est, miseris succurrendi.

I I I.

Ceterum duplex est Dei misericordia: vna generalis, qua ut Deus, non solum propensus & paratus est, cum creaturis suis omnibus, tum præsertim hominibus, tam iniustis, quam iustis, in aliqua miseria ac calamitate constitutis, succurrere: sed etiam re ipsa succurrit ac miseretur: non quidem omnibus ad vitam æternam, atque in perpetuum, sed ad aliquam salutem, eamque temporariam. De hac Luc. 6. Estote misericordes: sicut & Pater vester cælestis misericors est, nimirum ita misericors: ut Solem suum faciat oriri, non solum super iustos & amicos: sed etiam super iniustos & inimicos.

I V.

Altera specialis est, atque perpetua, qua, ut liberrimus Dominus miseretur quorum vult: & quorum non vult, non miseretur. Rom. 9. Hac enim ad vitam æternam & in perpetuum, ipsorum tantum electorum miseretur: primo dum eos solos ad se efficaciter vocat atque trahit: secundo, cum eis solis verè peccata remittit, atque iustificat: tertio, cum eos solos verè regenerat, sibi que sanctificat: ac postremo, dum eos solos in vitam æternam glorificat: de qua Ephes. 2: Deus, qui diues est misericordia: propter nimiam charitatem suam, qua dilexit nos: cum essemus mortui in peccatis: conuiuificauit nos in Christo Iesu.

V.

Et si verò hac speciali misericordia Deus re ipsa non miseretur, neque etiā simpliciter vult misereri, nisi eorum, quos ad eius participationem ab æterno prædestinauit: ab ea tamen in sacris literis, & in prædicatione Euangelij, nemo excluditur: quin quisque, si velit, eam vniuersis & singulis oblatam, percipere possit.

V I.

Ceterum quia homines impij destituti gratia Dei, per se non possunt hanc mi-

sericordiam intelligere, nedum fide amplecti, atque percipere: Deus autem reprobis non vult, sicut electis, hanc suæ misericordiæ partem præstare, vt scilicet illorum mentes illustret ad verè cognoscendam: & eorum corda flectat ad verè amplectendam gratiam in Christo oblatam: iccirco fit, vt re ipsa non omnium misereatur, sed eorum tantum, quorum vult simpliciter misereri, hoc est, electorum. Rom. 9. Ergo quorum vult, miseretur: & quos vult, indurat.

VII.

Tota autem salus, & omnes salutis partes, electio, vocatio, iustificatio, glorificatio, sæpè in sacris literis nomine misericordiæ intelliguntur: vt in illo Apostoli, Rom. 9. Miseretur quorum vult, id est, eligit, vocat, iustificat, glorificat quos vult. Misericordia autem excludit omnia merita illius, cui fit misericordia, & meram miserentis gratiam commendat. Indicant igitur sacræ literæ hac voce misericordiæ, totam electorum salutem esse gratuitam.

VIII.

Quare quidquid boni in nobis fit, aut à nobis fit, siue cogitando, siue volendo, siue agendo: & quidquid boni à Deo impetramus, atque consequimur, ideoque ipsa etiam æterna vita: totum illud venit de gratuita Dei misericordia, qua misereatur, quorum vult: & quorum non vult, non miseretur.

VOCVM QVÆRENDAM, QVÆ IN DO-
CTRINA DE PRÆDESTINATIONE
vsurpantur, explicatio.

De amore & odio Dei,

Amor, cum Deo attribuitur, nullam affectionem, aut passionem, sicut in nobis: sed tria alia significat.

Primum eternam benevolentiam, hoc est, eternam bonam voluntatem, seu propositum miserendi, & benefaciendi, seruandiq. Sic Rom. 9. Antequam quidquam boni egisset, Iacob dilexi. Hoc amore non omnes, sed certos quosdam amat. nam alios odit. Rom. 9. Iacob dilexi: Esau autem odio habui: antequam quidquam boni fecissent, aut mali. Huius autem amoris causa efficiens, in solo Deo est, eius scilicet beneplacitum.

Deinde actuale beneficentiam, hoc est, ipsa amoris effecta: siue temporaria sint, atque ad hoc seculum spectantia: siue æterna, & ad vitam eternam pertinentia. Sap. 10. Diligis omnia que sunt, hoc est, omnibus tuis creaturis benefacis: eas sustentando, regendo, conseruando. Hoc amore amat omnes. omnibus enim benefacit. Matth. 5. quanquam non omnibus ex æquo. Huius etiam amoris causa in solo Deo est: eius nimirum beneplacitum.

Postremo, alicuius rei probationem, complacentiam & oblectationem: quod qui amat aliquid, etiam eo delectatur. Psal. 44. Dilexisti iustitiam, & odisti iniquitatem. hic neque benevolentiam, neque beneficentiam significat: sed probationem atque complacentiam: quod scilicet Deo probetur iustitia, tam in seipso, quam in aliis: eoque amore oblectetur. Hoc amore certe non amat impios, quatenus impij sunt. Psal. 5. Odisti omnes, qui operantur iniquitatem.

ODIVM quoque in Deo nullam significat affectionem: sed hæc tria.

Primum, negationem benevolentie: seu decretum non miserendi, aut benefaciendi ad vitam eternam. Sic Rom. 9. Antequam quidquam mali egisset: Esau odio habui: hoc est, decreui non misereri, sicut Iacobi. Huius odij diuini causa, in ipso tantum Deo latet: ipsius scilicet beneplacitum.

Deinde displicentiam, vel detestationem. que enim odimus: ea nobis displicent: eaque detestamur. Odit Deus iniquum & iniquitatem eius. Huius odij causa querenda non est extra, rem, que displicet.

Postremo,

Postremò, alienationem voluntatis à beneficentia sua: seu decretum puniendi, atque per-
dendi, illiusque decreti actionem. Psal. 5. Odisti omnes qui operantur iniquitatem: hoc est: non
solum tibi displicent, & eos abominaris: sed etiam punire perdereque omnes constituisti: atque
adeo punis & perdis. Huius etiam odij causa, in ipsis tantum, qui perduntur, haeret. non enim
punit Deus: nisi qui digna punitione admiserint.

D E E L E C T I O N E.

Electionis vocabulum tria significat:

Primum electionem aeternam: qua scilicet ab aeterno Deus ex omnibus omnium hominum
generibus, ad salutis, aeternaeque vitae in Christo communionem elegit quos voluit: pro suo bene-
placito. De hac Ephes. 1. Ii electi, non possunt fieri reprobi: quia haec electio immutabilis est,
cum nihil aliud sit, quam ipsum Dei firmum propositum miserendi, atque seruandi. Et huius
electionis causa efficiens, est ipsum solum Dei beneplacitum. Eph. 1.

Deinde electionem, qua Deus in tempore quosdam ex mundo, hoc est, ex reliqua hominum
face eligit, actumque vocando, in communionem sanctorum adducit: ut sint populus Dei. Iu-
xta hanc electionem, populus Israëliticus, licet non omnes ad vitam aeternam electi fuerint: to-
tus tamen electus fuisse dicitur: nimirum ex reliquis gentibus, ut esset, & appellaretur popu-
lus Dei. Deuter. 26. Hodie elegit te Dominus Deus: ut sis ei populus peculiaris. Ita quotquot
nomen dant Christo, & per Baptismum in Ecclesiae corpus inseruntur: electi, ab Apostolis ap-
pellantur: 1. Pet. 1. Iuxta hanc electionem nonnulli ex electis fiunt reprobi: sed ideo hoc fit: quia
non fuerunt iuxta priorem electionis speciem electi. Tales fuerunt illi, de quibus 1. Iohan. 2.
Exiuerunt è nobis: sed non fuerunt ex nobis. nam si fuissent ex nobis [iuxta priorem scilicet,
& aeternam electionem,] mansissent utique nobiscum: iuxta alteram scilicet quae fit in tem-
pore, electionem. Huius etiam electionis causa, est sola Dei voluntas. Eligit enim ad hanc etiam
temporariam fœderis sui participationem, quos vult, & alios non elegit.

Tertiò, electionem ad munus & ministerium aliquod temporarium. De hac Iohan. 6.
Nonne ego duodecim vos elegi? scilicet ad Apostolatam: & unus ex vobis Diabolus est? nem-
pe Iudas. Fuit igitur etiam Iudas electus, iuxta hanc tertiam electionis speciem: sed non iuxta
primam. iccirco etiam à sua electione excidit: & episcopatum eius accepit alter Act. 1. Iu-
xta hanc tertiam electionis speciem: nonnulli electi fiunt reprobi, hoc est, ab officio reijciun-
tur. Huius etiam electionis primaria causa est sola Dei voluntas. Galat. 1. Et vocauit per
gratiam suam.

Iuxta hanc triplicem electionis speciem, illius quoque contrarium, hoc est, Reprobatio diui-
di potest.

D E P R A E S C I E N T I A.

PRÆSCIENTIA Dei aliquando accipitur pro illa cognitione, qua Deus ab aeterno ge-
neratim prænouit; tam quae alijs admissuri erant: quam quae ipse facturus erat, siue in electis,
siue in reprobis, siue in alijs creaturis, hoc est, bona tam naturalia, quam moralia & Christia-
na opera.

Aliquando verò pro illa cognitione, qua speciatim quosdam, hoc est, electos cum affectu
amoris, ut suos prænouit: hoc est, ab aeterno amauit. Rom. 8. & 11. Atque haec idem est, quod San-
ctorum prædestinatio.

De nomine Prædestinationis, seu

ΠΡΟΟΡΙΣΜΟΣ.

PRÆDESTINARE: Latinis est, principio antè deliberare, definire & constituere apud
DDD

te aliquid agere, antequam agas. Deinde est præmittere, & ad certum finem, atque usum, ante aliquid deputare, atque dirigere.

ΠΡΟΟΡΙΖΕΙΝ quoque Græcis est, tum antequam aliquid agas, quidquid agere velis, definire: tum unumquodque antequam fiat, ad suum certum finem, atque usum deputare.

HABHDEI etiam Hebræicum apud Moysen, quod Septuaginta verterunt *προορίζω*: significat aliquid ex aliarum rerum multitudine, ad certum usum segregare ac deputare. Hoc autem proprium est virorum sapientum atque prudentum: multò magis igitur Dei.

Potest autem hoc nomen Prædestinatio, si ipsius significatio spectetur, generatim ad universas creaturas, etiam ratione carentes, immò etiam vitæ expertes, extendi. Sed apud Patres, ea tantum est hominum & Angelorum, tam piorum, quàm impiorum. In Scriptura verò nomen Prædestinationis seu *προορίζω*, ferè de piis electis tantum usurpatur: quare ij soli propriè prædestinati esse dicuntur.

Quadruplex igitur Prædestinationis definitio adferri potest: una generalissima rerum omnium: altera generalis omnium hominum: tertia specialis, electorum tantum: quarta specialis iidem, reproborum tantum.

PRÆDESTINATIONIS DEFINITIO I.

Generalissima rerum omnium Prædestinatio, quæ, posteaquam ad executionem ventura est, Providentia à multis solet appellari, sic definiri potest: Est æternum, sapientissimum, immutabileque Dei decretum: quo unam quamque rem, antequam crearetur, ad suum certum usum & finem deputavit: idque in bonum uniuersi, & ad gloriam suam.

Definitio II.

Generalis verò, hoc est, * omnium hominum prædestinatio: est æternum, sapientissimum, immutabileque Dei decretum: quo apud se ab æterno constituit, primum quidem, omnes homines tum creare ad sui imaginem & similitudinem, iustos atque sapientes, tum ut in peccatum à Satana tentati, suo libero arbitrio laberentur, permittere: atque in foueam æternæ mortis, tanquam stipendium peccati iustissimum, ruere: deinde horum alios è fouea peccati & mortis, gratis per Christum certis mediis liberare: & liberatos, Spiritu suo comitari: & tandem æterna vita donare: alios verò hac gratia non dignari: sed cum Satana potiùs tum excacare, atque indurare, tum æterno exitio perdere: idque ut in illis diuina bonitas & misericordia: in istis autem diuina potentia & iustitia declaretur: atque ita in omnibus Deus glorificetur.

* Eum ad modum ego hîc locutus sum de omnibus hominibus, qui ex Adamo & Eva per carnalem generationem propagati sunt: eos scilicet creatos fuisse iustos: tentatos autem à Satana, proprio libero arbitrio peccasse: quo etiam modo Apostolus ad Hebr. 7. dixit, Leui in Abrahamo decimatum fuisse: cum tamen ille nondum esset in rerum natura, sed tantum in lumbis Abrahe: quatenus scilicet, quod fecit Abraham: ipse etiam Leui fecisse dicitur: quia in Abrahamis lumbus erat.

Definitio III.

Specialis electorum prædestinatio, est æternum, sapientissimum, immutabileque Dei decretum: quo apud se, ab æterno constituit, certos quosdam homines in altissimam peccati, atque mortis foueam unà cum aliis omnibus lapsos: secundum beneplacitum voluntatis suæ gratis per Christum eripere: suo Spiritu perpetuò comitari: & ut bene operentur, efficere: ac tandem in possessionem æternæ vitæ introducere: idque in hunc ultimum finem, ut Deus per illos, & in illis à misericordia laudetur, glorificetur, & magnificetur.

Definitio

Definitio IV.

Specialis quoque Reprobatorum prædestinatio, est æternum, sapientissimum, immutabile, Dei decretum: quo apud se ab æterno constituit, certos quosdam homines in peccati atque mortis fouea, in quam unà cum aliis lapsi fuerant: pro suo quidem beneplacito, sed iustissimo deserre: & desertos unà cum Satana, alios quidem statim propter illud peccatum perdere: alios verò magis ac magis in dies excacare: & excacatos æterno tandem supplicio, propter sua multa scelera afficere: idque ut in eis diuina iustitia declaretur, atque ita, sicut in aliis per misericordiam, sic in his per iustitiam glorificetur.

His iactis fundamentis: nunc quid de prædestinatione sentiam, certis ac perspicuis positis thesibus, planius fiet.

CAPVT II.

De æterna Dei prædestinatione in genere.

T H E S I S P R I M A.

AETERNÆ Dei prædestinatio de hominibus misericorditer saluandis, aut iustè propter suum peccatum damnandis: negari nullo modo potest.

Demonstratio.

Deus solus ille est, qui saluat quicumque saluantur: & damnat quicumque damnantur. est enim solus seruator: & solus iudex mundi. Rom. 3. Quoscumque autem seruat: & quoscumque damnat, prudens ac volens seruat & damnat: nihil enim agit aut imprudens, aut inuitus.

Quidquid verò nunc sciens & volens agit: ante mundi constitutionem præfiniuit, atque præsciuit se acturum. nihil enim nunc scit, aut vult: quod ab æterno non præsciuerit, atque voluerit: cum nihil noui aut in Deum, aut in eius voluntatem & præscientiam cadere possit. Ergo quoscumque sciens & volens seruat atque damnat: eos ab æterno decreuit seruare atque damnare: & se seruaturum ac damnaturum præsciuit. Hæc autem est prædestinatio vel ad vitam, vel ad mortem. Prædestinatio igitur Dei de hominibus vel seruandis, vel damnandis negari non potest: quin negetur æterna Dei præscientia, atque voluntas: idèque Deus ipse, cum præscientia atque voluntas Dei nihil aliud sint, quàm ipse Deus præsciens, atque volens.

Testimonia.

Matth. 20. Multi vocati: pauci electi.

Matth. 24. Propter electos decurtabuntur dies illi.

Act. 13. Et crediderunt: quotquot præordinati erant ad vitam æternam.

Rom. 8. Quos præsciuit, hos & prædestinauit.

Eph. 1. Elegit nos ante mundi constitutionem.

2. Tim. 1. Saluos nos fecit: & vocauit vocatione sancta: non secundum opera nostra: sed secundum suum propositum & gratiam: quæ data quidem est nobis per Christum Iesum, ante tempora æterna: sed palàm facta est nunc per apparitionem seruatoris nostri Iesu Christi.

I I.

Deum ab æterno constituisse, hominem ad sui imaginem creare: & creatum permittere labi in peccatum, & in mortem ruere, & cum eo totum humanum genus: credo, & doceo.

Demonstratio.

Deus creauit hominem ad imaginem & similitudinem suam: creatum verò, prudens & volens permisit suo libero arbitrio in peccatum labi, & in mortem ruere: & cum eo, atque in

eo totum humanum genus. Hoc docent sacra litera, & fides Christiana. Neque enim Deus impediuit hominem, ut non laberetur. Eccles. 15. Deus ab initio creauit hominem: & permisit eum consilio arbitrij sui. Eccles. 7. Deus creauit hominem Adamum rectum, id est, probum: ipsi autem cogitationes vanas persecuti sunt. Quidquid autem fecit Deus: totum illud ab aeterno præsciuit ac præfiniuit se facturum. Ergo decreuit ab aeterno permittere, hominem & totum humanum genus in peccatum labi, & in mortem ruere.

Testimonia.

Act. 15. Notum à seculo est Domino opus suum. Hæc ibi. Creasse autem hominem, & eundem permisisse in peccatum labi, opus fuit Dei.

» AUGUSTINVS Tom. 7. de corr. & gratia, cap. 10. Quapropter saluberrimè confitemur, » quod rectissimè credimus: Deum, Dominumque rerum omnium, qui creauit omnia bona val- » de; & mala ex nobis exoritura esse præsciuit; & sciuit magis ad suam omnipotentissimam bo- » nitatem pertinere, etiam de malis benefacere, quàm mala esse non sinere: sic ordinasse Ange- » lorum & hominum vitam, ut in ea prius ostenderet, quid posset eorum liberum arbitrium; » deinde quid posset sue gratiæ beneficium, iustitiæq; iudicium.

» LUTHERVS de seruo arbitrio, cap. 153. Cur permisit Adam ruere? & cur nos omnes » eodem peccato infectos condit: cum potuisset illum seruare: & nos aliunde, vel primùm purga- » to semine, creare? Deus est, cuius voluntatis nulla est caussa, nec ratio: quæ ei ceu mensura & regula præscribatur.

III.

Omnes homines esse ad vitam æternam prædestinatos: aut omnes homines esse ad mortem æternam reprobatos: nec credo, nec doceo.

Demonstratio.

Et si omnes homines in foueam peccati & mortis suo vitio lapsi sunt: Deus tamen non omnes inde eripit, seruat, aut unquam seruaturus est ad vitam æternam: neque omnes ibi deserit, damnat, aut unquam damnaturus est in mortem æternam. Matth. 25. Et ibunt ij in supplicium æternum: iusti autem in æternam vitam. Quod autem nunquam facit, aut facturum est Deus: illud etiam nunquam decreuit facere, aut se facturum præsciuit: cum illius neque præscientia falli, neque voluntas impediri possit. Ergo neque ab aeterno prædestinauit omnes ad vitam: neque omnes reprobauit ac prædestinauit ad mortem.

Testimonia.

Matth. 20. Multi vocati: pauci electi. Non ergo omnes electi. & si aliqui, illique pauci electi: non igitur omnes electi, aut omnes reprobati. Rom. 9. Antequam nati essent, aut aliquid boni egissent, vel mali: Iacobum dilexi, Esauum odio habui. Non igitur omnes dilexit ad vitam æternam: neque omnes odio habuit ad æternam mortem.

AUGUSTINVS ubique, præsertim contra Pelagianos, atque in primis libro de prædestinatione Sanctorum, & libro de Bono perseuer. & lib. de correptione & gratia, in Enchirid. ad Laurentium.

LUTHERVS de seruo arbitrio. Item in præfatione in Epistolam ad Romanos, in cap. 9. 10. 11.

BVCERVS ubique, & præsertim in Epist. ad Rom. & ad Ephes. 1. in disputatione contra Melchiorum Hofmannum: qui contendebat omnes esse electos ad vitam.

IV.

Ex omnibus hominibus alios esse ad salutem vitamque æternam electos: alios verò à salutis participatione reiectos, & ad mortem æternam prædestinatos, idq; à Deo ante mundi constitutionem: & credo, & doceo.

Demon-

Demonstratio.

Deus ex omnibus hominibus alios salutis participes facit, atque in eternam vitam seruat: alios salutis participatione non dignatur, sed potius ad eternam mortem damnat: idque sciens, & volens. Matth. 5. Et ibunt in supplicium eternum: iusti autem in eternam vitam.

Quosunque autem nunc prudens & volens, vel seruat, vel damnat: eos ab eterno etiam voluit ac decreuit, vel seruare, vel damnare: & se vel damnaturum, vel seruaturum praesciuit. nam in praescientiam & voluntatem Dei, nihil cadit noui: cum utraque sit perfectissima. Hoc autem nihil aliud est, quam praedestinare.

Ergo ab eterno alij fuerunt ad vitam: alij ad mortem à Deo praedestinati.

Testimonia.

Matth. 20. Multi vocati: pauci electi. Sunt ergo aliqui electi: aliqui non electi.

Rom. 9. Iacob dilexi: Esau odio habui. aliquos igitur dilexit ad vitam eternam: alios non dilexit.

2. Tim. 2. Firmum fundamentum stat: habens signaculum hoc: Nouit Dominus qui sint sui. Si omnes essent praedestinati, & omnes essent Dei: non opus esset hoc signaculo, quo discernuntur illi, qui sunt Dei, ab illis, qui non sunt Dei. Sunt igitur alij Domini, hoc est, electi: alij non sunt.

AUGUSTINVS ubique, praesertim contra Pelagianos, lib. de Praedest. Sanctorum: & de Bono persuerantiae: de corrept. & gratia.

LVTHERVVS in praefatione in Epist. ad Rom. capite 9. 10. 11. Tractat, inquit, sententiam Praedestinationis. ex ea enim sola pendent omnia: nempe qui accepturi sint verbum, qui non: qui credituri, qui non: qui liberandi à peccatis, qui obsecrandi: qui damnandi, & qui iustificandi sint.

Idem in lib. de seruo arbitrio inculcat: alios scilicet esse electos ad vitam, alios reprobos ad mortem: alios amatos fuisse & amari: alios odio habitos, etiam ante mundi constitutionem, & haberi.

BVCERVS ad Rom. cap. 9. in conciliatione locorum, Deus, quos vult, indurat: & Deus omnes homines vult saluos fieri: aperte hoc docet, dicens: Qui verbum Dei sequi simpliciter volunt: ex his se facile expediunt. Primum enim firmè inherent in eo, quod Deus ipse de se testatur: se ex perditio à primo parente genere hominum, quosdam deligere sibi resurgendos ad vitam nouam & beatam: reliquos habere organa irae suae: in quibus edat exempla iustitiae ultionis: qua commendat electis misericordiam suam: quod illos in eandem mortem natos, transfert in consortium vitae diuinae. Hec ille. Deinde subiectis aliquot exemplis & oculis, idem clarè testantibus, concludit, dicens: Ex huiusmodi itaque exemplis & oculis, idem clarè testantibus, quorum Scriptura referta est, quibus scilicet discrimen, quo Deus homines habet, effertur: habent sancti id sibi persuasissimum, alios à Deo ad vitam electos esse, priusquam hic mundus conderetur: alios, quia non sunt electi ad vitam, deputatos etiam, antequam quidquam fieret, in id, ad quod eos Dominus tandem usurpat, ut videlicet in eis exempla edat irae suae: & eo pacto nomen suum in eis sanctificet. Cumque vident ita placitum esse coram Deo: agunt cum Christo Domino nostro, Deo Patri, pro hoc iudicio gratias: tam quod mysterium salutis abscondit sapientibus & prudentibus huius saeculi: quam quod reuelat illud electis paruulis: utcumque utrisque ex aequo reuelationem mysterij huius velit offerri. Deinde cum Dominus nihilominus iubeat Euangelium praedicari omni creature, & ad communionem salutis vocari quoslibet: non disputant Sancti, cur iubeat vocare Deus, quos tamen non vult venire, immo quos indurat, ne veniant: sed sic colligunt, Dominus est, qui iubet: nostrum est igitur parere, & satis habere, quod Domino interim erga reprobos ad id seruimus, ut illis adimatur omnis scelerum excusatio: & confiteri ipsos oporteat, Deum se iuste condemnare.

Confessi. Ar-
gent.

In Confessione ciuitatis Argentinenfis, anni 1539. artic. 8. Sunt enim aliqui non ex Deo nati, ac Filio à Patre non donati, vasa iræ, preparata ad interitum: hædi, non oues: qui etiam tandem in æternum ignem conijcientur. Hec tibi. Falsum igitur est, quod quidam dicunt, Omnes homines datos esse Christo à Patre.

V.

Proinde certum esse numerum, tum electorum ad vitam æternam, tum reprobatorum ad exitium æternum: certo certius est.

Demonstratio.

Omniū hominū, qui vnquam fuerunt, aut futuri sunt, numerus aliquis apud Deum sit, isq. finitus, oportet. Mundus enim & hominū generatio initium habuit, & finem tandem aliquando habitura est. Ex omnibus autem hominibus, alij, vt iam ostensum est, ad vitam: alij ad mortem prædestinati sunt, cum omnino alij seruentur, alij damnentur: idque à Deo. Ergo certus sit apud Deum numerus electorum & reprobatorum, omnino necesse est.

Testimonia.

Luc. 10. Nomina vestra scripta sunt in calis.

Luc. 12. Capilli capitis vestri numerati sunt.

2. Tim. 2. Firmum stat fundamentum: habens signaculum hoc: Nouit Dominus, qui sint sui.

” *AUGUSTINVS Tom. 7. de corr. & gratia, cap. 13. Hæc de iis, inquit, loquor: qui prædestinati sunt in regnum Dei: quorum ita certus est numerus, vt nec addatur eis quisquam, nec minuatur ex eis.*

” *Ibidem: Hi ergo, qui non pertinent ad istum certissimum & felicissimum numerum: pro meritis iustissime iudicantur.*

LYTHERI BVCERIQUE testimonia de certo numero electorum: in probatione præcedentis, nempe quartæ propositionis, posita sunt. Subiectum etiam est testimonium huius ciuitatis.

VI.

Prædestinationem, tam impiorum ad mortem, quàm piorum ad vitam, eamque æternam, firmam esse, atque immutabilem: ita vt neque semel electi possint amplius fieri reprobi, neque semel reprobi possint amplius fieri electi: & credo, & doceo.

Demonstratio.

Quos Deus seruat, ideo seruat, quia ab æterno simpliciter, & secundum propositum voluntatis suæ seruare eos, sed misericorditer in Christo decreuit: quos verò damnat, ideo damnat: quia simpliciter, & secundum voluntatem beneplaciti eos damnare, sed iustissime propter peccatum saltem originis, ab æterno constituit. Voluntas autem Dei absoluta, omniq. decreta secundum illam voluntatem facta: immutabilia sunt, vt antè demonstratum est. Qui igitur ad salutem sunt electi, immutabiliter manent electi: & qui reprobi, immutabiliter manent reprobi. Proinde electi non possunt fieri reprobi: neque reprobi possunt fieri electi.

Testimonia.

Ioh. 10. Nemo potest eas rapere de manu mea.

2. Tim. 2. Firmum stat fundamentum, habens signaculum hoc: Nouit Dominus, qui sint sui.

Rom. 11. Sine pœnitentia sunt dona & vocatio Dei.

” *AUGUSTINVS Tom. 7. de corr. & gratia, cap. 9. Iam filij Dei erant, in memoriali Patris sui inconcussa stabilitate conscripti.*

” *Tom. 8. in Psal. 68. col. 738. dicens: Fratres, non sic accipere debemus, quòd quenquam Deus scribat*

scribat in libro vite; & deleat illum. Si homo dixit, Quod scripsi, scripsi, de titulo, ubi scriptum erat, Rex Iudaorum: Deus quemquam scribit & delet?

Item in Psal. 32. in illud, Consilium Domini manet in æternum, col. 219. Vnde igitur, inquit, consilium Domini manet in æternum: nisi de nobis, quos ante præsciuit, & prædestinauit? Quis tollit prædestinationem Dei? ante mundi constitutionem vidit nos: fecit nos: emendauit nos: misit ad nos: redemit nos. Hoc eius consilium manet in æternum: hæc eius cogitatio manet in secula seculorum.

LUTHERVS de seruo arbitrio, cap. 168. Atque hoc ipsum est, inquit, quod liberum arbitrium cogit nihil esse: quod æternus & immutabilis sit amor: æternum odium Dei erga homines: antequam mundus fieret.

Idem in præfatione in epist. ad Rom. Prædestinationis necessitatem immutabilem esse ait.

BUCERVS idem ubique docet. In quest. de Prædest. Rom. 8. cap. 1. Prædestinatione vocat voluntatem Dei de nostra salute certam atque immotam, quam auertere nulla creatura possit. Item cap. 2. appellat propositum Dei: quod mutari non possit.

C A P V T I I I.

De prædestinatione Sanctorum.

T H E S I S P R I M A.

Q UOTQ UOT ad salutem, & æternam vitam electi sunt: eos fuisse non ex futuris suis meritis, neque propter futuram illorum fidem, sed GRATIS ex misericordia, & secundum beneplacitum Dei electos: credo, & docceo.

Demonstratio.

Quotquot vocantur, iustificantur, & glorificantur: non propter sua merita; neque propter virtutem fidei, sed gratis eos Deus vocat, iustificat, glorificat: idque sciens, ac volens. Vbi que hoc contendunt sacre literæ: præsertim Apostolus ad Rom. Galatas. &c. Quidquid autem nunc agit Deus: illud ab æterno decreuit, & præsciuit se facturum. Ergo ad æterno præsciuit, ac præsinuit, se, quoscunque gratis iustificat, & glorificat: gratis, & non propter opera, vel etiam propter dignitatem fidei vocaturum, iustificaturum, glorificaturum. Proinde neque opera, neque fides, vllō modo causa fuerunt, aut esse possunt prædestinationis Sanctorum. Quare, affirmare fidem causam esse electionis: est negare, Sanctos gratis à Deo vocari, & iustificari.

Testimonia.

Ioh. 15. Non vos me elegistis: sed ego elegi vos.

Rom. 9. Cum nondum nati essent, aut egissent aliquid vel boni, vel mali: ut secundum electionem propositum Dei maneret: non ex operibus, sed ex vocante dictum est: Maior seruiet minori.

Eph. 1. Elegit nos in Christo ante mundi constitutionem: ut essemus sancti. Cum ait, In Christo: excludit omnia nostra merita. Et non ait, Quia futuri eramus sancti: sed, Ut essemus sancti. Item addit: Secundum beneplacitum voluntatis sue, quod proposuerat in semetipso. Quid est, In semetipso? hoc est: extra se nihil vidit, cuius rationem haberet, in eligendis nobis.

AUGUSTINVS doctrinam hanc efficacissimè contra Pelagianos, inimicos gratie Dei, demonstravit ubiq; ferè: præsertim in libris de Prædestinatione Sanctorum, & de Bono perseverantiae. Tota Ecclesia catholica hanc secuta est, & sequitur. Neque aliter docuit Lutherus, Bucerus, & alij omnes doctrinæ Euangelicæ defensores. neque enim articulus de gratuita

iustificatio defendi potest: nisi defendatur prædestinatio gratuita: cum ab hac illa pendeat. Quare, qui volunt fidem nostram, causam esse nostræ electionis: ij omnino negant, iustificationem salutemque totam esse gratuitam.

» AUGUSTINVS Tom. 7. de corr. & gratia, cap. 1. Ac per hoc, inquit, & desiderare auxilium gratiæ: initium gratiæ est. Hæc ille.

» RETRACTAT. lib. 1. cap. 23. retractat id, quod aliquando dixerat, Deum elegisse fidem in præscientia: ut quem sibi crediturum esse præsciuit, ipsum elegerit, cui Spiritum sanctum daret. Hanc sententiam, tanquam erroneam, atque impiam, retractat, & docet, fidem quoque effectum esse prædestinationis & gratiæ: non igitur causam. Profecto, inquit, non dicerem, scilicet, Deum cum prædestinavit, futuram cuiusque fidem respexisse: Si iam scirem, etiam ipsam fidem inter Dei munera reperiri, quæ dantur in eodem Spiritu.

In libro verò de Prædestinatione Sanctorum, per multa capita demonstrat, apertissimis Scripturarum testimoniis, neminem fuisse electum, quia crediturus erat: sed quotquot electi sunt, electos fuisse, ut crederent. Idcirco cap. 17. Rogo, inquit, quis audiat Dominum dicentem, Non vos me elegistis, sed ego elegi vos: & audeat dicere, Credere homines, ut eligantur: cum potius eligantur, ut credant? Hæc ille.

» LUTHERVS quoque docuit, omnia à prædestinatione pendere: ideòq; & fidem effectum esse prædestinationis, non autem causam. In præfatione in Epist. ad Roman. Tractat, inquit, sententiam prædestinationis. ex ea enim sola, omnia pendunt: nempe qui accepturi sint verbum; qui non: qui credituri; qui non: qui liberandi; qui obcecandi: qui damnandi & inspicandi sint.

» BVCERVS omnino consentit: ac præter alia loca in Epist. ad Ephesios, cap. 1. pa. 21. Præcognitio eorum, inquit, quæ facturum eram; aut futura in nobis fides: nequaquam fuit nostræ electionis causa.

I I.

Quotquot ad æternam vitam prædestinati sunt: in Christo, hoc est, ut per Christum, & propter Christum, salutem, æternamque vitam consequantur, prædestinatos fuisse: & credo, & doceo.

Demonstratio.

Quotquot enim iustificantur, & glorificantur: eos in Christo Deus iustificat & glorificat: idque sciens, ac volens. Hoc etiam ubique docent sacræ literæ. Nihil autem sciens, ac volens facit Deus: quod non ab æterno voluerit atque præscinuerit se facturum. Ergo ab æterno quotquot nunc in Christo iustificat & saluat: sese in Christo iustificaturum, ac servaturum præsciuit, & præscinuit. Quare, negare qui prædestinati sunt ad vitam, esse prædestinatos in Christo: est affirmare, qui servantur sine Christo servari: ac proinde est negare, Christum esse Mediatorem, & servatorem mundi. Qui autem hoc in Ecclesia docuerit: legi neminem.

Testimonia.

Ephes. 1. Elegit nos in Christo ante mundi constitutionem. Plura non subijcio: quia hoc unicum satis est: & nemo unquam in Ecclesia Christi aliter docuit.

I I I.

Qui prædestinati sunt ad æternam vitam: eos etiam prædestinatos fuisse ad omnia illa media, quæ ad vitam æternam consequendam necessaria sunt, uti est fides, opera fidei, & perseverantia in fide: credo, & doceo.

Demonstratio.

Deus enim quotquot in vitæ æternæ possessionem adducit: per debita hac media ad illam adducit: nunquam autem sine iis: multo verò minus per vias vitæ æternæ consequendæ contrarias: uti per infidelitatem & peccata regnantia, quempiam ad illam adduxisse legitur. Totum

Totum hoc doctissime demonstravit Augustinus in libris contra Pelagianos: in primis autem de predestinatione Sanctorum, & de Bono perseverantia. Nihil autem nunc facit Deus: quod non decreverit, & præsenserit se facturum. Ergo quotquot predestinavit ad vitam æternam: predestinavit etiam ad media, quæ ad illam ducunt: nimirum ad fidem &c. Quare dicere, predestinatos ad vitam, etiam si vivunt, & perseverent in peccatis; tamen tandem saluatum iri: est negare, ipsos Sanctos verè esse ad vitam æternam predestinatos quandoquidem tam ad media, quàm ad finem predestinati sunt, quicumque predestinati sunt.

Testimonia.

Eph. 1. Elegit nos, ut essemus sancti & immaculati in conspectu eius, in caritate. Non ait Apostolus: Elegit nos, quia futuri eramus sancti: sed, ut essemus sancti. Sumus ergo predestinati ad sanctitatem.

Item cap. 2. Ipsius opus sumus: conditi in Christo Iesu ad opera bona: quæ preparavit Deus, ut in illis ambulemus. Sumus ergo predestinati ad bona opera.

Tit. 2. Apparuit gratia Dei salutifera omnibus hominibus: erudiens nos: ut abnegata impietate, & mundanis cupiditatibus sobriè, iuste, & piè vivamus in presenti seculo. In hunc igitur etiam finem Christus venit: & pro electis mortuus est: ut scilicet eos sanctificaret, donaret Spiritu fidei, accenderet ad amorem Dei, & ad studium bonorum operum, quibus mediis tandem in æternæ vitæ possessionem eos introduceret.

Act. 27. Paulus iuxta revelationem angeli pronuntiat decretum Dei: nimirum neminem eorum, qui erant in naui, periturum: tamen cum postea videret nautas, præ timore tempestatis parare se ad fugam: ait centurioni & militibus, nisi curent nautas retinendos in naui: eos non posse saluos fieri. Predestinatio igitur non tollit media ad salutem consequendam preparata. Et utrunque verum est: Qui sunt predestinati ad vitam, non posse perire: & Nisi quis credat in Christum: & in fide perseveret: eum periturum. Ideo etiam 2. Timoth. 2. cum dixisset, Novit Dominus, qui sint sui: mox de mediis, hoc est, de studio pietatis subiecit, dicens: Et discedat ab iniquitate.

AVGVSTINVS Tom. 7. de corrept. & gratia, cap. 6. Quis, inquit, in æternam vitam potuit ordinari, nisi perseverantia dono: quandoquidem qui perseveravit in finem, hic saluus erit? Item cap. 7. Quicumque igitur ab illa originali damnatione, ista diuina gratia largitate discreti sunt: non est dubium, quod & procuratur eis audiendum Euangelium: & cum audiunt, credunt: & in fide, quæ per dilectionem operatur, in finem usque perseverant. & si quando exorbitant, correpti emendantur: & quidam eorum, etsi ab hominibus non corripiantur, in viam, quam reliquerunt, redeunt: & nonnulli accepta gratia in qualibet ætate, periculis huius vitæ, mortis celeritate subtrahuntur. Hæc enim omnia operatur in eis: qui vasa misericordie operatus est eos: qui & elegit eos in Filio suo, ante constitutionem mundi, per electionem gratiæ.

Non aliter docuerunt Lutherus & Bucerus, & alij docti viri. nouerunt enim hanc necessariam esse sequelam: Si omnia quæ ad salutem faciunt, donantur nobis à Deo, & mera sunt dona Dei: Deum ergo decreuisse & præscisse, se gratis illa donaturum. Et si secus se res haberet: salus certè nostra non esset gratuita: sed daretur gratia secundum merita. quæ fuit hæresis Pelagij.

Legatur tamen Bucerus in Matth. 16. sect. 5. pag. 364. ubi euidentissime hoc demonstrat: & postea concludens, ait: Omnia igitur salutis nostræ, donum sunt, & opus ultionis & gratuita benevolentia Dei.

IV.

Electos ad vitam æternam, non posse perire: ac proinde necessariò seruari: & credo, & doceo.

Demonstratio.

Deus enim, quos ad vitam æternam elegit: illos simpliciter secundum beneplacitum vbi-

luntatis, ideoque immutabiliter voluit, & vult seruari. est enim illa voluntas immutabilis: eosdem etiam præsciuit, se infallibiliter seruaturum. est enim præscientia Dei infallibilis. Potest etiam eos seruare, cum sit omnipotens: imò sine ullius impedimento, re ipsa seruat. Ergo electi infallibiliter seruantur: ac proinde non possunt perire. Illud autem dicitur NECESSARIO fieri: quod non potest aliter esse. Necessario igitur seruantur: si perire non possunt. Quare dicere, Electos posse damnari: est dicere, & absolutam Dei voluntatem posse mutari: & eius præscientiam posse falli: & eiusdem omnipotentiam posse impediri: Hoc autem nihil aliud est: quàm negare, Deum esse Deum. Qualis enim est ille Deus: cuius vel præscientia falli: vel voluntas impediri: vel potentia infirmari potest?

Testimonia.

Ioh. 10. Christus ait: se habere oues, quas nemo rapere possit de manu sua.

Item cap. 6. Omne quod dedit mihi Pater, ad me veniet: & cum, qui veniet ad me, non eijciam foras.

Item: Hæc est enim voluntas eius, qui misit me, Patris: ut ne quid perdam ex omnibus iis, quæ dedit mihi: sed resuscitem illa in nouissimo die.

Rom. 8. Quos prædestinauit, vocauit, iustificauit: hos & glorificauit.

2. Tim. 2. Firmum fundamentum Dei stat: habens signaculum hoc: Nouit Dominus, qui sint sui.

„ Augustinus Tom. 7. de corr. & gratia: cap. 7. Ex istis [de quibus Apostolus Rom. 8. Quos prædestinauit] nullus perit: quia omnes electi sunt.

„ Item ibidem: Illi ergo electi, qui secundum propositum vocati: qui etiam prædestinati, atque præsciti. Horum si quisquam perit: fallitur Deus. Sed nemo eorum perit, quia non fallitur Deus. Horum si quisquam perit: vitio humano vincitur Deus. Sed nemo eorum perit: quia nullare vincitur Deus.

„ Item cap. 9. Iam filij Dei erant in memoriali Patris sui, inconcussa stabilitate conscripti.

„ Item ibidem: Non enim perit Filius promissionis: sed perditionis. ipsi sunt illi prædestinati, & secundum propositum vocati: quorum nullus perit.

Lutherus de seruo arbitrio concludit: omnia fieri mera necessitate, propter immutabilem Dei præscientiam, atque voluntatem: sicut antea demonstratum est: Multò magis igitur electos necessario, hoc est, infallibiliter seruari propter immutabilem prædestinationem.

„ Cap. 17. Est itaque, inquit, & hoc in primis necessarium & salutare Christiano: nosse, quòd Deus nihil præscit contingenter: sed quòd omnia incommutabili & æterna, infallibilique voluntate & præscientia, & proponit, & facit.

Item cap. 20. non probat quidem fatum Stoicum, quod etiam Augustinus confutauit: sed fatum Christianum, hoc est, immutabilem necessitatem prædestinationis, commendat atque confirmat: idque à fati etiam illa necessitate: de qua sæpe apud Poetas fit mentio: & à dictis vulgò vsitatis apud omnes gentes, ut est illud: Quod Deus vult, fiat. item: si volet Deus, faciemus. item, Sic voluit Deus.

„ Eandem doctrinam tradit in Præfatione, in Epist. ad Rom. nam ibi quoque appellat immutabilem necessitatem prædestinationis. Et hæc, inquit, certè stabilis sententia & immota, prædestinationis necessitas, summè necessaria est. tam imbecilles enim sumus: ut si in manibus nostris situm esset, paucissimi aut nulli seruarentur. Diabolus enim omnes vinceret. Nunc cum hæc stabilis & certissima Dei sententia mutari non possit, nec ab ulla creatura conuelli: tum certè spes est nobis reliqua tandem vincendi peccati, quatumuis etiam nunc in carne seuiat. Hæc omnia Lutheri sunt.

Bucerum citare, superuacaneum est: cum in omnibus suis scriptis hanc doctrinam urgeat: nimirum electos non posse perire: ideoque necessario saluari. Vnum tamen locum indicabo. In Iohan. cap. 10. sect. 3. in illud, Oves meæ vocem meam audiunt. In iis, inquam, aperte docet: omnia à diuina electione pendere: eosque, quibus semel datum fuerit oues esse, perire nunquam posse.

V.

Quos elegit Deus, eos non in hunc finem solum elegisse, ut ipsi seruentur, sed in primis, ut suam in eis ostendat misericordiam: ac proinde, ut ipse Deus in eis, & per eos glorificetur: credo, atque doceo.

Demonstratio.

Electos Deus seruat, & quos seruat, hoc est, condonatis peccatis iustificat, atque glorificat: in istis suam patefacit misericordiam: qua de causa tota salus saepe significatur nomine misericordiae. Rom. 9. Misereatur, quorum vult: inde autem Deus glorificatur: immo quos seruat: ideo seruat, ut in eis ostendat suam misericordiam. Ideo vasa misericordiae appellantur, quoniam in hunc finem creantur, & regenerantur, fiuntque vasa Dei: ut in eis suam misericordiam toti orbi patefaciat. Quidquid autem nunc facit in tempore: illud decreuit facere ante mundi constitutionem. Ergo ab aeterno decreuit quosdam seruare, in hunc finem, ut in eis ostenderet diuitias misericordiae suae: atque ita à misericordia, in illis, & per illos glorificaretur. Proinde causa finalis praedestinationis sanctorum, triplex est: una ipsorum salus: altera misericordiae & bonitatis Dei declaratio: postrema, quae ex utraque surgit, ipsius Dei glorificatio.

Testimonia.

Eph. 1. Elegit nos secundum propositum voluntatis suae, in laudem gloriae gratiae suae. Hic est ultimus finis.

Prou. 16. Omnia propter semetipsum creauit Dominus: etiam impium ad diem malum. hoc est, & fecit, & facit omnia ad gloriam suam: quae potissimum relucet in salute electorum: eoque in patefactione suae misericordiae erga electos.

Rom. 9. Ut notas faceret diuitias gloriae suae, erga vasa misericordiae, quae preparauit in gloriam. Hic est alter finis, tum salutis electorum, tum etiam damnationis reprobatorum: patefactio nimirum misericordiae Dei erga electos.

Doctrinam hanc esse etiam Augustini, Lutheri & Bucer: immo omnium Ecclesiarum Christi: dubium non est. Iecirco breuitatis gratia in re perspicua non morabor: proferendis in medium doctorum virorum testimoniis.

V I.

Finem praedestinationis, qui est vita aeterna, & media ad hunc consequendum necessaria, uti est in primis Spiritus Christi, ac fidei in cordibus eorum, qui seruantur: ita esse inseparabiliter coniuncta, ut neque quispiam habere possit vitam aeternam, sine Spiritu Christi, & fidei: neque Spiritus Christi & fidei in aliquo esse queat, quin habeat ius vitae aeternae, & infallibiliter ipsa in quoque perfectam vitae aeternae possessionem habiturus sit: ac proinde, veram fidem non esse nisi electorum ad vitam aeternam: & credo, & doceo.

Demonstratio.

Vitam aeternam haberi non posse sine Spiritu Christi & fidei, manifestum est: nam qui non habet Spiritum Christum, hic non est eius. Rom. 8. Qui autem non sunt Christi: ij cum Christo in aeterna vita regnare non possunt.

Item Iohan. 3. Qui autem incredulus est Filio: ira Dei manet super illum. Hac de causa, etsi infantes fidelium electi, actualem fidem non possunt habere: Spiritu tamen fidei praediti sint, si debeant in aeternam vitam ingredi, necesse est. Illud etiam manifestum est: Quicumque habent Spiritum Christi, & fidem in Christum: eos habere vitam aeternam. Qui enim aguntur à Spiritu Christi: ij sunt filij Dei: ait idem Apostolus, Rom. 8. Quod si filij: etiam haeredes sunt vitae aeternae. Soli autem electi verè iustificantur & glorificantur, habentque vitam aeternam: ut Apostolus eodem capite 8. Rom. docet. Consequitur ergo ex iis necessario, veram fidem & Spiritum Christi, non esse nisi in electis ad vitam aeternam.

Testimonia.

Matth. 13. & Luc. 8. qui significati fuerunt ea terra bona, qua partem seminis quartam recepit, conseruauit & fructum attulit: y soli vera fide, hoc est, perpetua, non temporaria crediderunt. Hi autem fuerunt electi: Electorum ergo tantum vera fides est.

Iohan. 10. Vos non creditis: quia non estis ex ouibus meis. Reproborum ergo, qui non sunt oues Christi: fides non est.

Act. 13. Et crediderunt, quotquot præordinati fuerant ad vitam æternam: ergo præordinatorum tantum ad vitam æternam, hoc est, electorum, est fides.

2. Cor. 13. Tentate vosmetipsos, an sitis in fide: vos ipsos probate. annon cognoscitis vosmetipsos, quod Iesus Christus in vobis est: nisi sicubi reprobi estis? Fides igitur, qua Christum ita apprehendit, ut sit in nobis ipsis: reproborum non est.

Tit. 1. veram fidem Apostolus vocat electorum fidem: est igitur electorum tantum.

Cum res sit perspicua ex Scripturis: non subiiciam multorum hominum testimonia, quorum doctissimi quique idem in suis libris scriptum reliquerunt. Vnum tamen aut alterum Bucerii locum protulisse: satis esto.

Matth. 16. sect. 5. pag. 364. Credere Deo verè nemo potest: nisi adflatus Spiritu filiorum Dei. hunc iam Deus iis solis donat, quos habet propter meritum filij sui inter suos, quibus peccata remisit. Hoc autem iis demum facit, & iis demum donat Filium suum: quos ad id elegit ante conditum mundum.

Idem tradiderat antea multis in locis: præsertim Matth. 8. in tractatione de fide: solos scilicet electos verè credere.

Et in Ioh. 10. sect. 3. Hic namque audimus, inquit, eos tantum vocem Christi audire, hoc est, fidem recipere: qui oues sint. Hac omnia sunt Bucerii. Nomine autem ouium, intelligit electos, ut ibi satis liquet.

VII.

Omnes Christianos debere, & per gratiam Dei posse certos esse de sui ad æternam vitam prædestinatione: credo, atque doceo.

Demonstratio.

Debent omnes ita credere in Christum: ut certi sint, propter eum sibi condonata esse peccata: seq. esse coram Deo iustificatos: ac proinde perfectè habituros vitam æternam. Et quicumque donati sunt vera fide: non solum possunt de sui iustificatione & salute esse certi: sed etiam re ipsa certi sunt. Doctrinam hanc passim tradunt Euangelistæ & Apostoli. Primò iubent credere in Christum: deinde pronuntiant, qui credunt, eos esse iustificatos, & habere vitam æternam. Postremò, iubent fideles explorare se ipsos: an sint in fide. qua locutione docent, fideles scire posse, an habeant veram fidem, necne. Fideles igitur hac gratia, ut credant in Christum, donatos: debere & posse certos esse de sui iustificatione & salute, manifestum est.

Patres quoque, præsertim Augustinus & Bernhardus, hanc salutis certitudinem inculcāt.

LUTHERVS etiam, & omnes Protestantes, hunc præcipuum articulum de certitudine salutis contra Papiſtas defendunt: atque ita defendunt, ut etiam Papiſtæ doctiores nunc non aliter sentiant, atque doceant: & maxima pars disputationis Ratisbonensis in hoc articulo, de certitudine salutis, consumitur.

Non potest autem quispiam certus esse de sui iustificatione & salute per Christum: nisi certus sit etiam de sui ad iustificationem & salutem prædestinatione in Christo: non enim iustificantur: nisi ad iustificationem prædestinati: Rom. 8. Si ergo, qui credit in Christum, debet & potest certus esse de sua salute, seu iustificatione, quisque etiam verè Christianus debet & potest esse de sui prædestinatione certissimus: nimirum certitudine fidei. Quare dubitare de sui ad salutem prædestinatione in Christo: est dubitare de sui iustificatione per Christum.

Testimonia.

Marc. 1. Credite Euangelio: iubemur ergo omnes credere Euangelio. Euangelium autem annuntiat:

annuntiat: nos ita fuisse à Patre amatos, ut Filium suum pro salute nostra dederit. Iohan. 3. Sic Deus dilexit mundum, ut Filium suum unigenitum dederit. Dilectos autem fuisse à Patre hoc amore, est, fuisse prædestinatos ad salutem per Christum: Rom. 9. Iubemur igitur omnes credere, nos esse prædestinatos ad salutem in Christo.

Luc. 12. Nolite timere, pusille grex: quia complacuit Patri vestro dare vobis regnum. Hoc autem beneplacitum Dei, est ipsa prædestinatio ad regnum. Iubentur ergo omnes, qui sunt de grege Christi: credere sine dubitatione, se esse ad regnum Dei prædestinatos per beneplacitum Dei.

Possè autem nos certos esse de nostri electione; manifestum est. Etenim Rom. 8. ait: Ipse autem Spiritus sanctus reddit testimonium spiritui nostro, quod simus filij Dei. Quod si filij & heredes: ergo ad hereditatem prædestinati.

Item ibidem: Certus sum, inquit Apostolus: quod neque mors; neque vita; neque denique ulla creatura poterit nos separare à dilectione Dei, quæ est in Christo Iesu, Domino nostro. Et si enim Apostolus in singulari ait, Certus sum: de omnibus tamen fidelibus, & nomine omnium fidelium loquitur: id quod indicat pronomen plurale NOS.

Si etiam vera fides est tantum electorum, ut demonstratum est: & Quicumque habet veram fidem, eam in se sentit, ut Scriptura docent, Augustinus, Lutherus, & omnes: Potest ergo quisque verè fidelis concludere à fide in Christum: se esse electum ad vitam. est enim fides vera verissimum & certum diuinæ electionis testimonium.

BVCERVUS in questione de prædestinatione, in 8. Rom. parte altera. Itaque quod primum Deo debes: est, ut credas, esse te ab eo prædestinatum. nam id ni credas: facis eum tibi, cum te ad salutem vocat per Euangelium, illudere. vocat enim te Euangelio ad iustificationem, & gloriæ suæ communicationem. Hæc autem non potest contingere: nisi prædestinatis, præscitis & electis in hoc.

Item: Præsumendum igitur, inquit, ut principium fidei, nos omnes à Deo esse præscitos, præfinitos, separatos à reliquis, & selectos in hoc: ut æternum seruemur: hocque propositum Dei mutari non posse. Hæc illi.

VIII.

Proinde dubitare de nostri in Christo prædestinatione: Diabolicam & perniciosissimam tentationem esse: doceo, atque aio.

Demonstratio.

Diabolicam esse tentationem, hinc manifestè apparet. propositum enim Diaboli præcipuum & ultimum in omnibus suis tentationibus, est, ut veritatem verbi Dei, vel nobis persuaदेat esse mendacium: vel saltem, ut illud in dubium vocet: sicut in prima tentatione primorum parentum; & in tentatione Christi manifestè apparet. Ac proinde eo spectat: ut vel nullo modo credamus nos à Deo ad æternam vitam amari: & per Christum esse redemptos; vitamque æternam habituros: vel saltem, ut de iis rebus dubitemus. Qui autem vel nullo modo credit, se esse ad vitam æternam in Christo prædestinatum; vel saltem ea de re dubitat: dubitet etiam necesse est, an Deus se amet ad vitam, & an Christus se redemerit: & proinde, an beatam vitam sit per Christum consecuturus. Neque enim quis potest credere, se amari à Deo, & se redemptum fuisse per Christum: nisi etiam credat, se fuisse ex gratia ad vitam in Christo prædestinatum. Atque hinc etiam patet: Diabolicam hanc tentationem, omnium esse perniciosissimam: quoniam ad diffidentiam de Deo, & ad desperationem salutis adducit: & à desperatione ad licentiam omnium vitiorum atque scelerum: inde verò in æternum exitium.

Testimonia.

Luc. 12. Nolite timere, pusille grex: quia complacuit Patri vestro dare vobis regnum. Hæc autem adhortatio, non ad Apostolos solum: sed ad totum Christi gregem pertinet. ait enim, Nolite timere, pusille grex. Quicumque ergo sunt de hoc grege: timere non debent: quin complacuerit Patri caelesti, dare sibi regnum.

EEE

LUTHERVS in Gen. cap. 26. fol. 36. hanc dubitationem, vt Diabolicam & perniciosissimam acerrimè damnat. Idem facit in Psal. 5. item in Psal. 22. & ait: huc spectare hanc dubitationem: vt scilicet euertat fidem. Neque enim illis Locis Lutherus damnat doctrinam de immutabili prædestinationis necessitate: immò magis confirmat: sed tantum damnat dubitationem, quam Satan suggerit, an simus prædestinati, necne. Quare cum damnat dubitationem, suadet certitudinem: nos scilicet esse prædestinatos in Christo ad æternam salutem.

» BVCERVS idem facit vbique in questione de Prædestinatione. præter alia: Proinde, inquit, si dubitas te prædestinatum esse: dubitare quoque necesse est, te esse vocatum, vt saluus fias: esse iustificatum, esse denique glorificandum: hoc est, necesse est, te dubitare de omni promissione salutis tue: dubitare de Euangelio: hoc est, Deo nihil credere omnium, que tibi in Euangelio offert. Hæc ille.

Et paulò post: Cum neglectu, inquit, odiòque Dei, omne malum inuehitur: quando admittitur de nostri prædestinatione dubitatio. Ergo tanquam caput omnis noxiæ tentationis repellenda est hæc quæstio: Sumusne prædestinati? nam qui de hoc dubitat, nequit esse Christianus.

I X.

Christianum hominem debere non solum de sui electione in Christo ad æternam vitam, persuasum esse: sed etiam idem de suis in Christo fratribus credere: doceo, atque aio.

Demonstratio.

In quibuscunque apparent signa diuinæ electionis: eos debemus considerare esse electos. Signa autem electionis, sunt fides in Christum viuam, hoc est, quæ se per dilectionem, & opera bona patefecit: deinde perseverantia in fide hac. In quibus autem signa hæc non conspiciuntur, sed potius contraria, pro fratribus habendi non sunt. In quibuscunque vero apparent: pro fratribus habendi sunt. Fratres igitur in Christo, electos esse ad vitam æternam considerare debemus.

Testimonia.

Apostolus quoscunque videbat fidem habere in Christum, & dilectionem in Sanctos: eos sine ullo scrupulo appellabat Sanctos, & electos: etiam si certus non esset, an essent perseveraturi in fide, necne.

Eph. 1. de omnibus fidelibus, ad quos scribebat, sine ulla exceptione sic loquitur: Sicut elegit nos in Christo ante mundi constitutionem. Item: Qui benedixit nos omni benedictione spiritali in celestibus. Item, Qui prædestinauit nos in adoptionem filiorum Dei.

1 Joh. 3.
Nunc filij
Dei sumus.

Petrus Apostolus in principio prioris Epistolæ, omnes Christianos, qui erant in Ponta, Galatia, Cappadocia, Asia, & Bithynia: appellat electos secundum præscientiam Dei Patris.

Quamquam autem illud verum est, iudicium nostrum & Ecclesiæ, in iis rebus, quæ Deo soli verè notæ sunt, iuxta illud, Nouit Dominus, scilicet solus, qui sint sui, sapenumero falli: interim tamen debemus sic de iis, qui notas habent electionis, sentire: idq; necessarium & utile est electis: nam alioqui quomodo possumus inter nos veram amicitiam colere, vel Philadelphiarum: nisi quis alterum habeat pro electo, quocum sit æterna vita fruiturus: planè ego non video. quomodo etiam possumus eundem simul inuocare Patrem: nisi credamus, nos omnes esse illius filios, quicumque eundem inuocamus Patrem? & quomodo possumus nos mutuo appellare fratres: nisi credamus, omnes nos ex eodem Patre Deo natos esse: hoc autem est, esse electos. Debemus igitur Christianos omnes, in quibus nulla apparent certa argumenta, quòd alieni sint à fide in Christum, & à Spiritu filiorum Dei: pro electis complecti.

Quia hæc propositio certissima est, ideo nulla hominum subijcio testimonia.

De reprobatione & prædestinatione impiorum.

THESIS PRIMA.

EVm quosdam ante mundi constitutionem, secundum propositum voluntatis suæ, reprobasse, atque odisse: hoc est, decreuisse illos, postquam in peccatum lapsi fuissent, in eo peccato relinquere, & à communione salutis in Christo reicere: credo, & doceo.

Demonstratio.

Ab orbe condito, postquam primus homo lapsus est in peccatum, & in eo totum humanum genus: Deus multos in peccato suo deserit, & salutis communione non dignatur. Apparet hoc primum in omnibus illis, quibus ne verbum quidem salutis annuntiari & revelari voluit, ut Gentibus tempore Israëlitarum, verbo tantum in Iudæa retento: ut tempore etiam Christi, qui neque ipse iuit, neque Apostolos misit ad Gentes prædicatum Euangelium: nisi post resurrectionem. Intra illud autem tempus, quamplurimi inter gentes periire, sine cognitione Euangelij. Et Christus ait Matth. 11. Gratias ago tibi, Pater, quod abscondidisti hæc à sapientibus. Nunc quoque infinitæ sunt gentes, quibus Euangelium non annuntiatur: neque quid illud sit, intelligunt. Deinde idem apparet in pueris infidelium: qui antequam audire etiam possint Euangelium, moriuntur. Postremo apparet in iis, qui audiunt quidem Euangelium: sed tamen non possunt credere Euangelio. Iohan. 12. Certè si simpliciter vellet Deus hos omnes servare: omnes servarentur. Non ergo omnes vult servari: cum non omnes serventur. Neque etiam hic valet exceptio illa, Deus omnes servaret, si omnes vellent servari, hoc est, credere in Christum. Nam si Dominus vellet simpliciter omnes servari: largiretur procul dubio omnibus ea, quæ ad salutem consequendam necessaria sunt: inter quæ etiam continetur voluntas bona. Philip. 3. Cum igitur hæc media aliquibus donet, & non omnibus: non omnes igitur simpliciter vult servari. Ad id certè, quod dictum est de infantibus infidelium, quos antequam possint viam salutis agnoscere, Dominus tollit è medio, & in peccato originali mortuos damnat: responderi nihil potest, nisi quis velit, aut cum Pelagio negare pueros nasci in peccato: aut cum Turcis & Iudæis affirmare, peccata etiam extra Ecclesiam Christi, & sine Spiritu Christi condonari. Manifestum igitur est: Deum multos in peccatis natos, in ipsis etiam peccatis deserere, & communione salutis non dignari, nec velle dignari. Quidquid autem nunc simpliciter non vult Deus: illud etiam ab æterno noluit: & quidquid nunc facit, id ipsum ante conditum mundum decrevit facere. Ergo ante conditum mundum Deus quosdam noluit communione salutis dignari, sed in suis peccatis sese illos deserturum præsciuit, ac præfiniuit. Hoc autem est reprobare & odisse Dei.

Testimonia.

Matth. 7. Tum confitebor illis, quod nunquam nouerim vos: Discedite à me omnes, qui operamini iniquitatem. Impios igitur Deus, neque etiam ante conditum orbem agnouit, mirum pro suis: neque amavit ad vitam eternam.

Iohan. 17. Totum humanum genus in duas secas partes Dominus Iesus: & unam appellat mundum: alteram homines, qui non sint de mundo: & hos ait dilectos fuisse à Patre: sicut & ipse dilectus est ante mundi constitutionem. Docet igitur apertissime, mundum, hoc est, eos, qui nunc sunt increduli, ab æterno non fuisse Deo dilectos. Quos autem Deus non dilexit ab æterno ad vitam eternam: illos dicitur odisse: hoc est, à communione salutis reicisse.

Rom. 9. Antequam nati essent, aut aliquid boni vel mali fecissent: Iacobum dilexi, Esauum autem odio habui. Exemplo autem horum duorum gemellorum, concludit Apostolus de omnibus hominibus: alios fuisse Deo dilectos: alios odio habitos ante mundi constitutionem. Sic etiam Augustinus, & omnes post Augustinum Patres interpretati sunt. Sic Bucerus in 9.

» ad Rom. sect. 3. Istuc verò oraculum (nimirum, In hoc ipsum excitauit te :) de Pharaone edi-
 » tum est. Sed sicut ex oraculis, quæ supra attulit, editis nominatim de electione & reiectione
 » Isaac & Ismael, Iacob & Esau, quid de omnium electione atque reiectione sentiendum sit, do-
 » cuit: ita in presenti ostendit ex eo, quod de induratione Pharaonis dictum priuatim est: quid
 » de omnium induratione iudicandum sit. In hoc enim ista nobis iudicia Dei in c. rtis homini-
 » bus descripta sunt: ut in illis videamus, quid Deus statuat de hominibus in vniuersum. In
 » cunctis istis hypothesebus theses insunt. Hec Bucerus.
 » Item in Epist. ad Ephes. cap. 1. pag. 23. Illa verba, inquit, [nimirum Iacob dilexi: Esau au-
 » tem odio habui] non ad illos duos tantum sunt restringenda: sed ad totam vtriusque familie
 » posteritatem, atque adeo ad pios omnes, & impios.

I I.

Quosdam non solum à communione salutis reprobos fuisse, sed etiam ad
 excacationem, indurationem, & alia mala, quæ ita sunt pœnæ peccatorum, ut
 etiam sint peccata, prædestinatos fuisse, idque iustissimo Dei iudicio: & credo, &
 doceo.

Demonstratio.

Deus multos propter præcedentia peccata excacat, indurat, tradit in sensum reprobum,
 ut faciant ea, quæ non decent. Hoc passim inculcatur in sacris literis. Exod. 9. Deut. 28. Iesai. 6.
 Rom. 9. 2. Thess. 2. Neque hæc loca de sola permissione intelligi posse, docet Augustinus, Luthe-
 rus & Bucerus: quanquam omnis etiam permissio Dei voluntaria est. Quidquid autem nunc
 facit Deus: ab æterno se facturum præsciuit, ac præfinit. Ab æterno igitur quosdam ad ex-
 cacationem, indurationemque prædestinatos fuisse: negari non potest.

Testimonia.

Act. 4. decreuerat Deus, ut per Pilatum & Herodem Christus damnaretur. Conuene-
 runt enim verè, inquit Apostoli, in ciuitate ista: aduersus sanctum puerum tum Iesum,
 quem vnxisi: Herodes & Pontius Pilatus, cum gentibus & populis Israël: ad faciendum,
 quæcunque manus tua & consilium tuum decreuerunt [est ætæ ætæ, præfinit, seu prædesti-
 nauit] fieri.

AUGUSTINVS hanc eandem tradit doctrinam passim in libris contra Pelagianos: &
 quidem Tom. 7. de corr. & gratia, cap. 7. scribit de Iuda: illum fuisse electum ad opus damna-
 bile: ut per illud, opus venerabile, hoc est, mors Christi, & per illam redemptio mundi comple-
 » retur. Cum itaque audimus, inquit, Nonne ego vos duodecim elegi: & vnus ex vobis
 » Diabolus est? illos debemus intelligere electos per misericordiam: illum, scilicet Iudam, per
 » iudiciū. Illos ergo elegit ad obtinendum regnum suum: illum ad effundendum sanguinem
 » suum. Hec ille.

LUTHERVS in præfatione in Epist. ad Rom. Tractat, inquit, sententiam prædestina-
 » tionis. ex ea enim sola pendent omnia: qui liberandi à peccato; qui occidendi. Hæc ille. Si à
 » prædestinatione pendet, qui occidendi sint, & qui liberandi à peccato: ergo tam ad occacatio-
 » nem prædestinati sunt, qui occidantur: quàm ad liberationem à peccato, qui à peccato li-
 » berantur.

BUCERVS in cap. 8. Rom. in quæst. de Prædest. idem concludit. postquam enim conclu-
 » sisset, prædestinationem de ipsis etiam reprobis dici posse: mox subiunxit: Videtur illis [qui
 » scilicet aliter sentiunt] Deo indignum: dicere, Deum aliquem præfinitisse ad perditionem.
 » Atqui Scriptura non veretur dicere: Deum tradere quosdam homines in sensum reprobum,
 » & agere in perniciem. Quid igitur indignum Deo, dicere, etiam statuisse antea, ut illos in
 » sensum reprobum traderet, & ageret in perniciem? Paulò post concludens: Dum itaque, in-
 » quit, constiterit, ad gloriam Dei pertinere, quod prædicatur indurare, excacare, & tradere
 » in sensum reprobum, quos vult: satis liquet etiam dici posse: Deum hos ipsos in hanc sortem
 » præscisse, & destinasse: antequam eos conderet. agit enim præfinito & certo consilio omnia.

Quosdam fuisse ante mundi constitutionem non solum reprobatos, & ad indurationem præfinitos: sed etiam ad æternam mortem prædestinatos: & credo, & doceo.

Demonstratio.

Multi enim à Deo damnantur in æternam mortem. Quidquid autem nunc facit Deus: ab æterno decreuit, & præsciuit se facturum. Multos igitur ab æterno ad æternam mortem prædestinavit.

Testimonia.

Matth. 25. Ite in ignem æternum, qui paratus est Diabolo, & angelis eius, hoc est, omnibus impiis, Diaboli ministris, & sectatoribus.

Rom. 9. omnes impios appellat vasa iræ, aptata ad interitum.

AUGUSTINVS Tom. 2. epist. 105. ad Sixtum Presbyt. col. 470. A. Quannus itaque Deus faciat vasa iræ in perditionem: ut ostendat iram &c. tamen in eisdem iræ vasis propter meritum massæ, in contumeliam debitam factis, id est, hominibus, propter naturæ quidem bonum creatis, sed propter vitia, supplicio destinatis: iniquitatem, quam rectissime veritas improbat: damnare novit ipse: non facere.

LUTHERVS in præfatione in Epist. ad Rom. Tractat, inquit, sententiam prædestinationis: ex ea enim sola pendent omnia: qui damnandi, & qui iustificandi sint. Sic ille. Ergo sicut qui iustificantur, ad iustificationem: ita qui damnantur, ad damnationem fuerunt prædestinati.

BUCERI testimonium exiis, quæ in præcedenti propositione dicta sunt: colligi facile potest. ait enim non debere videri Deo indignum, quod aliquos præfinnerit ad perditionem.

I V.

Etsi quoscunque à communionem salutis reprobavit Deus, non propter futura mala illorum opera, sed secundum suum beneplacitum reprobavit. Rom. 9: tamen quoscunque, tum ad excæcationem, atque indurationem, tum ad æternas pœnas luendas prædestinavit: propter ipsorum peccata, saltem originale, prædestinatos fuisse, & credo, & doceo.

Demonstratio.

Quoscunque excæcat, aut indurat: non sine causa: sed propter sua ipsorum peccata, saltem originale excæcat: Deus enim neminem punit citra causam peccati.

Rom. 1. Et quia cum cognovissent Deum, non sicut Deum glorificaverunt: propterea tradidit illos Deus in reprobum sensum, & desideria cordis sui.

Rom. 2. Ira & indignatio: tribulatio & angustia: in omnem animam hominis operantis malum.

2. Thess. 2. Eò quod dilectionem veritatis non receperunt, in hoc, ut salvi fierent: propterea mittit illis Deus efficacitatem illusionis: ut credant mendacio.

Quæcunque autem, & quibuscunque de causis facit, aut facturum est Deus: illa omnia & easdem ob causas constituit ante conditum mundum facere. Quicumque igitur ad pœnas peccatorum prædestinati sunt, excæcationem, & mortem æternam: propter sua peccata, ad eas prædestinati sunt.

Testimonia.

Cum propositio sit perspicua, multa non subijcio testimonia. Duo, unum Augustini; & alterum Bucerii, satis esse debent.

AUGUSTINVS Tom. 2. Epist. 105. ad Sixtum: Neque enim, inquit, damnantur, qui non peccarunt.

BUCERVS in Reform. Eccles. de peccato originali, pag. 76. concludit: quicumque condemnantur: propter proprium peccatum condemnari. Iustus est, inquit, Deus. non igitur

„condemnat ad eternam mortem; nisi quod peccato proprio perditum est. Hæc ille. Assumit autem omnes ex Adamo natos, etiam infantes, nisi regenerentur, ad eternam mortem condemnari: infert conclusionem: omnes igitur, etiam infantes ex Adamo peccasse.

V.

Deum creare impios, sed non illorum impietatem: ac proinde, creatorem quidem esse impiorum: sed non autorem impietatis: credo & docco.

Testimonia.

Prouerb. 16. Omnia propter semetipsum creauit Dominus: etiam impium ad diem malum.

Iohan. 1. Omnia per ipsum facta sunt: & sine ipso factum est nihil, quod factum est.

Impietatis verò autorem non esse: docet illud Apostoli, *Rom. 5.* Per unum hominem peccatum intrauit in mundum, ergo non per Deum.

AUGUSTINVS Tom. 7. de gratia, & libero arbitrio, cap. 21. aperte ait: Deum etsi corda impiorum ipse vertat, quocunque vult, utpote à se creata: malitiam tamen illorum non fecisse. Quorum malitiam, inquit, non ipse fecit.

Item *Tom. 2. Epist. 105. ad Sixt. col. 470.* multis demonstrat: Etsi Deus facit vasa iræ, & indurat: ita ut indurati non possint non peccare: ipsos tamen impios non posse sui peccati culpam in Deum transferre. Ac præter alia, contra hos Dei accusatores, qui dicunt, Quid adhuc non conqueritur? voluntati enim eius quis resistit? profert illud *Prouerb. 19.* Insipientia viri violat vias eius: Deum autem causatur in corde suo. Et mox concludens: Quamuis itaq, inquit, Deus facit vasa iræ in perditionem, ut ostendat iram, & demonstret potentiam suam, qua bene etiam vititur malis: & ut notas faciat diuitias gloriæ suæ in vasa misericordiæ, quæ fecit in honorem non damnabili massæ debitum, sed suæ gratiæ largitate donatum: tamen in eisdem iræ vasis, propter meritum massæ in contumeliā debitam factis, id est, hominibus, propter naturæ quidem bonum creatis, sed propter vitia supplicio destinatis, iniquitatem, quam rectissime veritas improbat, damnare nouit ipse, non facere. Sicut enim voluntati eius tribuitur humana natura, nullo dubitante, laudanda: sic hominis voluntati culpa tribuitur, nullo recusante, damnanda.

Videantur, quæ eadem de rescribit, *Tom. 7. de nuptiis, & concupiscentia, lib. 2. cap. 16.*

„*Lutherus de seruo arbitrio, cap. 42.* Hic est fidei summus gradus, credere, illum esse clementem: qui tam paucos saluet, tam multos damnet: credere instum, qui sua voluntate nos necessario damnabiles facit: ut videatur, referente Erasmo, delectari cruciatibus miserorum, & odio potius, quàm amore dignissimus.

„Item *cap. 148.* Deus, inquit, condidit Pharaonem impium, hoc est, ex impio & corrupto semine, sicut in *Prouerb. 16.* Salomon dicit, Omnia propter semetipsum fecit Dominus, etiam impium ad diem malum: non quidem creando malitiam in eo, sed ex malo semine formando eum, & regendo.

„Item. Licet Deus peccatum non faciat: tamen naturam peccato, subtracto Spiritu, vitiatam formare non cessat, & multiplicare: tanquam si faber ex ligno corrupto statuas faciat. ita qualis est natura, tales sunt homines: Deo creante & formante illos ex natura tali. Hæc omnia Lutherus.

„*Bucerus Rom. 9. sect. 4. in expositione illorum verborum:* Si verò Deus tulit &c. Figmento non licet poscere rationem à figulo, cur se sic finxerit: ita multò minùs poterit nobis fas esse, requirere, cur nos Deus ea conditione fecerit, qua fecit. Attamen si hæc omnis ei causa sit, cur impios faciat & ferat in hac vita, ut in eis exempla edat ultionis in peccata, & hinc formidandam potentiam suam, & infinitam in electos suos bonitatem manifestiorem faciat: quid potes tu habere, ô homo, quod in Deo culpes?

„Item paulò post: Etiam malis, inquit, Deus bene vititur: tum quoque, quando illi scelestissimè

semè agunt, & se ipsos in interitum precipitant. Iam toti à Deo FACTI sunt, & ad ea utique facti & coaptati animo & corpore, cunctòque ingenio & corporis & animi: ad quæ illos usurpat Deus.

Item de Iuda loquens: Per Iudam, inquit, voluit Deus tradere Filium suum in mortem. Id fuit Iudæ exitio: præstitisset ei non fuisse natum. Atqui cum huc esset diuinitus deputatus: quis dubitet iam in utero matris ad istud factum & formatum esse?

VI.

Reprobos necessariò damnari: credo, & doceo.

Demonstratio.

Reprobi re ipsa damnantur: nec possunt facere, quin damnentur: quippe qui perpetuò propter suas iniquitates rei sunt coram Deo mortis æternæ. Neque illis iniquitates condonantur: cum perpetuò sint sine vera fide in Christum. Illud autem dicitur necessarium: quod non potest aliter se habere. Necessariò igitur, hoc est, infallibiliter impij damnantur.

Testimonia.

Matth. 7. Arbor mala non potest bonos fructus facere: quæ autem nunquam facit fructum: ea tandem succidatur immota sententia Domini, necesse est. Matth. 3. Immo omnis planta, quam non plantauit Pater, eradicabitur. Matth. 15. Sunt autem impij semper male arbores, & sine verè bono fructu. item arbores sunt non plantatæ à Domino. Si igitur non possunt seruari: necessariò damnantur.

Lutherus quoque in libro de seruo arbitrio defendit, quæcunque fiunt, mera necessitate fieri.

Cum igitur impij damnentur: necessariò illos damnari manifestum est.

Idem cap. 42. nos omnes [cum scilicet nascimur, quia in peccatis nascimur] necessariò damnabiles à Deo fieri. nisi quis igitur ab hac necessaria damnatione liberetur: illum necessariò damnari, quis neget? Non liberantur autem impij, cum semper maneant impij. Impios igitur necessariò damnari, certissimum est.

Item in cap. 147. ait liberum arbitrium non posse velle bonum, necessariòque seruire peccato. Ergo necessariò damnatur: quia damnationem euitare non potest.

Bucerus Rom. 9. in ea verba, Voluntati eius quis resistit? Voluntatem, inquit, cum dicit: notat Deum ea velle, ad quæ homines indurat. Cum addit, Quis resistat: indicat necessitatem faciendi ea, quæ fert induratio. Hæc Bucerus. Impij ergo excæcati necessariò, sed tamen sine ulla voluntatis coactione peccant: ac proinde necessariò damnantur. Hæc enim fert induratio.

Idem in Matth. 9. sect. 1. pag. 242. Sed reprobis, inquit, oportet noxia esse omnia: etiam quæ maximè sunt salutaria.

Item in Matth. 13. sect. 1. pag. 320.

VII.

Impios non in hunc quasi vltimum finem, vt scilicet ipsi postea damnentur, & æternum crucientur: sed tum propter salutem electorum, tum in primis propter gloriam Dei creari, atque tolerari: credo, & doceo.

Demonstratio.

Per impios Deus promouet salutem electorum: idque diuersis rationibus: vt dum per illorum tyrannidem, atque iniquitates, hos purgat, & exercet in patientia, ac fide. per eosdem declarat suam potentiam, atque iustitiam: dum in eos propter sua scelera animaduertit: id quod etiam cedit in salutem electorum: quia spectata dira vltione Dei in impiorum

scelera, ipsi diligentius sibi cauent à peccatis. item cum vident illos puniri eternum, sibi verò, qui non illis meliores fuerunt, parci: apertius vident, atque sentiunt misericordiam Dei erga se. Deus autem in creatione, sustentationeque impiorum, illos sibi proposuit fines, quos etiam per ipsos impios consequitur. Creauit igitur impios, & quotidie creat in salutem electorum, & gloriam suam.

Testimonia.

Prouerb. 16. Omnia creauit Dominus propter semetipsum: etiam impium ad diem malum. *Rom. 9.* In hoc ipsum excitaui te: ut ostendam in te potentiam meam. Item, Quod si Deus volens ostendere iram, & notam facere potentiam suam, tulit in multa patientia vasa ire, aptata ad interitum: & ut notas faceret diuitias glorie sue in vasa misericordie. In iis verbis apparent tres fines: propter quos Deus creet, atque sustentet impios in hac vita. Primus est gloria Dei, ut scilicet in ipsis manifestetur potentia & ira Dei contra peccatum, idè: que eius gloria illustretur. Secundus est, ipsorum impiorum interitus: ideo appellat eos vasa ire, aptata in interitum. Tertiùs, est electorum salus: ut scilicet ipsi melius ex iudiciis Dei aduersus reprobos, quanta sit Dei erga se misericordia, intelligant: idè: que tum à peccato diligentius sibi cauant, tum ad gratias Deo agendas pro sua erga se misericordia, ardentius inflammantur. Ideo eos appellat vasa misericordie, & ait, Ut notas faceret diuitias glorie sue in vasa misericordie.

AUGUSTINVS Tom. 6. contra Faustum Manicheum, lib. 16. cap. 21. Ad aliquem namque usum sanctorum, ordinatur omnis cecitas impiorum à summo Deo: qui pro sui regiminis aequitate, bene vititur etiam malis: ut qui suo arbitrio iniuste viuunt, illius iudicio iuste disponantur.

BUCERVS quoque in cap. 9. ad Rom. sect. 4. eadem tradit. In questione verò de Prædestinatione, duos fines ponit indurationis Iudeorum: Proximum quidem esse ipsorum impiorum perditionem: ultimum verò ipsius Dei gloriam.

Istud tamen inquit, hic obseruandum est: non esse Deo in his, quos indurat, excacat, & euer- tit, finem ultimum, eorum perditionem. propter se enim Deus, & in gloriam suam fecit omnia: etiam impium ad diem malum: *Prouerb. 16.* Hinc dicebat Dominus Pharaoni: In hoc hoc ipsum excitaui te: ut declararem in te virtutem meam, & celebretur nomen meum in omni terra. Et ubique in Scripturis, gloria Domini finis esse ultionis malorum prædicatur. De graui omnium gentium ultione & deiectione, prædicebat *Iesa. 2.* Ibi ergo aliquoties repetit istud: Solus Dominus in die illa sublimis erit. At proximum tamen finem, perditionem malorum sibi esse, dum excacat & indurat eos, Dominus ipse gloriatur. Cum enim *Iesa. 6.* de induratione & excacatione malorum loquitur, hanc causam subijcit: Ne resipiscant, & sanem eos. Hinc & infra sequenti capite, dicuntur reprobi organa ire facta, & coaptata in perniciem: κατηρτισμένα. Hæc omnia Bucerius sunt.

Usus huius doctrinæ.

Has autem causas agnoscere creationis, sustentationis, & excacationis impiorum: utile est electis. nam, ut ait Bucerius, valebit hoc nobis ad id, ut amplius à peccatis nostris metuemus: & in bonitatem Dei speremus firmitus.

VIII.

Et si Deus ab æterno certos quosdam ad communionem salutis in Christo elegit, alios verò ab ea excludit, pro suo beneplacito: ac proinde quosdam creet in hunc finem, ut seruentur, & ita in eis suam declaret misericordiam: alios verò ut perdantur, & ita in eis suam patefaciat iustitiam: non propterea tamen Deum esse iniustum, crudelēve tyrannum, aut acceptatorem personarum: doceo, atque defendo.

Demonstratio.

Deus enim certos quosdam ad communionem salutis trahit, & saluat: alios non trahit, nec

nec saluat. Certè infideles multos, illorumque pueros nec vocat, nec trahit, nec saluat: non tamen propterea quisspiam dicit, illum esse acceptorem personarum, aut crudelem tyrannum. Ergo neque quia ab aeterno decreuit quosdam seruare, & alios à salutis communione excludere: accusari debet, aut potest, vel crudelitatis, vel *περσωνολυσίας*. Est enim Deus Dominus omnium: & ius habet absolutum in omnes: & quidquid agit, iustum est: nec desinit esse clementissimus, atque optimus Deus, etiamsi misereatur quorum velit, & induret quos velit.

Testimonia.

Psalm. Iustus Dominus in omnibus verbis suis: & sanctus in omnibus operibus suis: misereri autem & indurare, seruare & damnare: omnia sunt opera Dei.

Rom. 9. Apertè, & ex professo docet Apostolus: omnia pendere à voluntate Dei: eumque misereri, quorum velit; & indurare, quos velit: neque tamen ob id, ullam apud Deum esse iniquitatem. Sicut enim sigulus nullius iniquitatis accusari potest, quod ex eadem massa faciat quaedam vasa in contumeliam, cum alia faciat in honorem: idq. quoniam potestatem habet facienda ex suo luto, quaecunque, & in quoscunque velit usus vasa: ita multò minùs Deum accusari posse iniustitiae, aut crudelitatis: quod ex hominibus alios induret; aliorum misereatur: alios faciat vasa misericordiae; & alios vasa irae.

AUGUSTINVS autem hunc locum Apostoli ubique vrget ad hoc propositum: cum docet, Deum, pro suo beneplacito alios elegisse ad communionem salutis: alios ab ea reiecisse, & ad mortem reprobos, ad vitam autem electos praedestinasse. Fixum enim debet esse, inquit, & immobile in corde nostro: quia non est iniquitas apud Deum: de gratia, & lib. arb. c. 21.

Tom. 2. Epist. 105. ad Sixtum Presbyt. Quod autem personarum acceptorem Deum se credere existimant, si credant, quod sine ullis precedentibus meritis, cuius vult, misereatur, & quos dignatur, vocat: & quem vult, religiosum facit: parum attendunt, quod debita poena reddatur damnato: indebita gratia, liberato: ut nec ille se indignum quaratur, nec dignum se iste gloriatur: atque ibi potius acceptionem nullam fieri personarum, ubi una, eademque massa damnationis & offensionis inualuit: ut liberatus de non liberato discat, quod etiam sibi supplicium conueniret, nisi gratia subueniret.

Legatur etiam contra duas epistolas Pelagianorum: ad Bonifacium, lib. 2. cap. 7.

LUTHERVS de seruo arbitrio, cap. 42. Hic est, inquit, fidei summus gradus: credere illum esse clementem, qui tam paucos saluat, tam multos damnat: credere iustum, qui sua voluntate nos necessario damnabiles facit, ut videatur, referente Erasmo, delectari cruciatibus miserorum.

Legantur etiam, quae de eadem rescribit cap. 146. 147. Sed nec prosunt tamen, inquit, tro- pi: nec euaditur absurditas. Absurdum enim manet, ratione iudice, ut Deus ille iustus & bonus exigat à libero arbitrio impossibilia: & cum liberum arbitrium non possit velle bonum, necessariumque seruiat peccato, tamen imputet ei: & dum non confert Spiritum, nihil mittit, aut clementius faciat, quàm si induret, vel indurari permittat. Hac dictabit ratio, non esse boni & clementis Dei: superant nimio captum illius: nec captiuare etiam sese potest, ut credat bonum esse Deum, qui talia faciat, & iudicet: sed seclusa fide, palpare & videre, & comprehendere vult: quomodo sit bonus & non crudelis: comprehenderet verò tunc, quando sic de Deo dicere- tur, Neminem indurat, neminem damnat: sed omnium misereatur; omnes saluos facit: ut destructo inferno, positoque metu mortis, nulla poena formidaretur futura. Ideo sic aestuat, & contendit, ut Deum excuset, & defendat iustum & bonum. Sed fides & spiritus aliter iudicant: qui Deum bonum credunt, etiamsi omnes homines perderet.

Eandem tradidit passim Bucerus in 9. Rom. in explicatione exempli Pharaonis. Nostrum, inquit, utique est: Deo omnem sapientiam, atque iustitiam quàm simplicissimè, atque ore plenissimo tribuere, in iudiciis illius quibuscunque, etiam eorum, quorum rationem inire non possumus.

Item in ea verba: O homo, tu quis es, qui respondeas Deo? Ipsa Dei voluntas, inquit, Deo causa est omnium, & ea ipsa est iustitia.

*Horum autem omnium hæc ratio est: quia Dominus hæc non agit, ut iudex: sed ut liber-
rimus Dominus, qui ius habet in omnes homines absolutissimum. ideo quidquid de illis agit:
iustissimum est. In fine sæculi iudicabit omnes, ut iudex: ideo unicuique reddet secundum fa-
cta ipsius. Nunc miseretur, quorum vult, & indurat quos vult, ut liberrimus omnium Do-
minus: quanquam quos etiam indurat, ut iustissimus iudex, propter ipsorum scilicet pecca-
ta, indurat iustissime.*

I X.

Etsi prædestinatio certa est, ita ut qui electi sunt, perire non possint; & qui re-
probati, servari non queant: non ideo tamen præceptiones, correptiones, atque
obiurgationes & orationes superuacaneas esse: doceo, atque contendo.

Demonstratio.

*Nam quod ad electos attinet, præceptiones, correptiones, orationes; denique totum mini-
sterium Ecclesiasticum, media sunt, quibus Deus vititur in illis ad vitam æternam deducen-
dis. Hoc totum Augustinus de corrept. & gratia doctissime & perspicue demonstrat: & cap.
quidem 3. sic ait: O homo in præceptione, cognosce, quid debeas habere: incorreptione, co-
gnosce, tuo te vitio non habere: in oratione, cognosce unde accipias, quod vis habere. Quod
autem attinet ad reprobos, iis præceptionibus, & obiurgationibus, denique toto ministerio Ec-
clesiastico, inexcusabiles redduntur.*

Testimonia.

*Etsi nostra salus tota pendet à gratuita Dei electione: non propterea tamen cessandum esse à
predicatione morum & Legis, ab exhortationibus, reprehensionibus, & obsecrationibus, do-
cent Christus & Apostoli. Ipsi prædicarunt prædestinationem, & omnia pendere à Dei vo-
luntate: hominemque ex se nihil posse: interim tamen perpetuò admonebant homines sui of-
ficij: reprehendebant, adhortabantur, obsecrabant, & orabant etiam pro illis. Christus ait: Ne-
mo venit ad me, nisi Pater traxerit: idem tamen hortatur omnes, dicens, Venite ad me, om-
nes qui laboratis, & onerati estis: & ego reficiam vos. Phariseis reprobis ait, illos ideo non cre-
dere, quòd non sint ex ouibus suis: item, quòd non sint ex Deo: interim tamen illos reprehendit:
quòd non audiant, nec credant.*

*Apostolus Petrus, Act. 2. ait, Iudeos, qui se audiebant, dum interemerunt Christum per
manus iniquorum, impleuisse definitum Dei consilium: interim eos acriter reprehendit, de hoc
magno scelere.*

*Paulus ait Rom. 9. Neque volentis, neque currentis est, sed misentis Dei: interim tamen
hortatur fideles, ut velint, & curant. 1. Cor. 10. Sic currite, ut comprehendatis.*

*Rom. 8. ait, Quid oremus, nescimus: ipse autem Spiritus orat pro nobis: interim hortatur
fideles ad orationem, dicens 1. Thess. 5. Sine intermissione orate.*

*Philip. 3. ait, Deus operatur in nobis velle & perficere: interim idem ait Rom. 8. Nolite con-
formari huic sæculo.*

*1. Tim. 2. ait, Firmum stat fundamentum, habens signaculum hoc: Nouit Dominus, qui
sunt sui. interim ait 1. Cor. 10. Qui videtur stare, videat ne cadat.*

*Iacobus item cap. 1. ait. Omne datum optimum de sursum esse, descendens à Patre lumi-
num: interim ibidem ait: Si quis indiget sapientia: postulet à Deo. Ergo licet tota salus, &
quidquid ad salutem pertinet, pendeat à gratia Dei, & ab ipsa æterna Dei electione, atque pro-
posito: non sequitur tamen, cessandum esse à predicatione morum, ab obiurgationibus, à stu-
dio bene agendi. quare? quia iis mediis electi trahuntur ad Christum, & ducuntur in vitam
æternam.*

*AUGUSTINVS Tom. 7. de bono perseverantia, cap. 14. hanc eandem tradit doctrinam:
& ait, esse prædicandum; esse obiurgandum; esse orandum. Audiunt enim, inquit, hæc, & fa-
ciunt, quibus datum est: nō autem faciunt, siue audiant, siue non audiant, quibus non est datū.*

An

An prædicanda sit doctrina de prædestinatione,
& quomodo, & quibus de causis.

T H E S I S P R I M A.

DOCTRINAM autem hanc de prædestinatione Dei æterna, atque immutabili, esse neque supprimendam omnino: neque in Scholis tantum inter doctos explicandam: sed etiam in pulpitis ad populum prædicandam: sed sobrie, hoc est, iuxta ea tantum, quæ de hac in Scripturis reuelata sunt: & prudenter, hoc est, sermone ita attemperato, ut neque ad licentiam: neque ad desperationem adducat, sed ad ædificationem faciat: dico, atque doceo.

Demonstratio.

Prædicandum est Euangelium, & quidem totum, atque integrum. Dominus enim non iussit partem Euangelij, sed totum prædicari: idque omnibus, tam indoctis, quam doctis; tam insipientibus, quam sapientibus: non in angulis, sed palam, & publice, cum dixit: Ite in uniuersum mundum: & prædicate Euangelium omni creaturæ. Præcipua autem pars Euangelij, est doctrina de æterna & incommutabili electione eorum, qui credunt in Christum, ad vitam æternam: & æterna, atque incommutabili reprobatione, atque ad mortem æternam prædestinatione eorum, qui nunquam in Christum verè credunt: & Deum quidem ex gratuito, æternoque amore, eos etiam qui credunt, sibi elegisse, ut crederent: ideoque totam illorum salutem, esse gratuitam, firmam, atque constantem: eos verò, qui nunquam credunt, non dignatum fuisse ea gratia, qua electos, ut crederent: quòd tamen non credant, hoc fieri ipsorum vitio: Quare totam illorum etiam condemnationem, quia sit propter illorum infidelitatem & peccata, iustissimam esse. Habere igitur electos, cur semper glorificent Deum pro tanto erga se amore, & cur ei se præbeant obsequentes: reprobos verò non habere, cur de Deo possint conqueri, cum, quidquid agit Deus, iustissimè agat. Cur hæc doctrina non prædicetur, cum tota faciat ad gloriam Dei, ad salutem & consolationem electorum: & tamen simul ad tollendam omnem impiis excusationem?

Testimonia.

Christus sæpe eam prædicauit, & quidem palam, & ad plebem, atque indoctis.

Matth. 11. Si in Tyro & Sidone factæ fuissent virtutes, quæ factæ sunt in vobis: utique in cinere & sacco pœnitentiam egissent q. d. Sed Deus noluit per me ibi hæc fieri: proinde etiam eos pœnitere non potuit: Maius igitur supplicium vestra debetur impœnitentiæ & incredulitati.

Matth. 11. Ob hanc causam, Gratias tibi, inquit, ago, Pater: quòd absconderis hæc à sapientibus, & reuelaris paruulis: ita Pater, quoniam sic placitum est tibi.

Item Matth. 13. Vobis datum est nosse mysteria regni: ceteris in parabolis loquor, ut videntes, non videant: & audientes, non intelligant.

Matth. 20. Non est meum dare vobis: sed quibus paratum est à Patre meo.

Matth. 22. Multi sunt vocati, pauci electi.

Matth. 24. Propter electos decurtabuntur dies illi. Item: Dabunt signa magna: ita ut, si fieri possit, seducantur etiam electi. quasi dicat, sed non possunt seduci.

Luc. 17. Duo erunt in agro: alter assumetur, alter relinquetur.

Matth. 25. Venite benedicti Patris mei: possidete regnum, quod vobis paratum est à constitutione mundi.

Luc. 10. Gaudete, quia nomina vestra scripta sunt in calis.

Luc. 12. Nolite timere, pusille grex: quia complacuit Patri vestro, dare vobis regnum.

Ioh. 6. Omne quod dedit mihi Pater: ad me veniet. q. d. alij non possunt ad me venire.

Iohan. 8. Qui ex Deo natus est: verba Dei audit: propterea vos non auditis, quia ex Deo non estis.

Ioh. 10. Sed vos non creditis: quia non estis ex ouibus meis, id est, electis.

Item: Oves meæ non peribunt in æternum.

Ioh. 15. Non vos me elegistis: sed ego elegi vos.

Ioh. 17. Nemo ex eis perijt, nisi filius perditionis. Ergo filij perditionis pereant, necesse est, id est, reprobi: filij autem promissionis, id est, electi, saluentur, oportet.

Nulla ferè pagina est, præsertim in Euangelio Iohannis, ubi mentio aliqua non fiat electionis & reprobationis.

Apostoli eandem publicè prædicarunt. legantur Acta Apostolica. cap. 1. de Iuda ait Petrus: Oportebat impleri Scripturam hanc, quam prædixit Spiritus sanctus per os Dauidis, de Iuda. Item aiunt: Iudam præuariatum, à suo Apostolatu excidisse: ut iret in locum suum, id est, in infernum, ad quem fuerat destinatus.

Item: Ostende, quem elegeris. Erat ergo alteruter illorum electus à Deo ad Apostolatam. tantum petitur, ut electio patefiat.

Act. 2. primò arguit Apostolus Iudæos peccati, quòd Christum crucifigendum curarint: deinde tamen dicit, hoc pacto impletum ab eis fuisse decretum, quod per Prophetarum os antea prædixerat.

Act. 4. aiunt Apostoli: Pilatum & Herodem conuenisse, ad faciendam, quacunque manus Dei, & consilium eius decreuerant fieri. peccatum tamen non adscribitur Deo, sed Pilato & Herodi.

Act. 13. Et crediderunt, quotquot præordinati erant ad vitam æternam.

Item 15. de conuersione gentium ad Christum, Iacobus Apostolus verba faciens, ait: Nota autem à seculo sunt Deo omnia opera eius. Ergo ab æterno prænorat, & præfinierat, se conuersurum gentes ad gratiam Euangelij.

De Apostolo Paulo quid dicam? quoties hanc prædestinationem inculcet: norunt, qui eius Epistolas legerunt, & legunt.

Rom. 8. Nota est omnibus illa catena: Quos præsciuit, & prædestinauit conformes fieri imagini Filij eius: quos autem prædestinauit, hos & vocauit: quos vocauit, hos etiam iustificauit: & quos iustificauit, hos & glorificauit.

Caput 9. 10. 11. quam doctrinam continent, nisi de prædestinatione?

1. Cor. 1. Stulta mundi elegit Deus: ut confundat sapientes, & infirma mundi elegit Deus: ut confundat fortia: & ignobilia, & contemtibilia elegit Deus, & ea, quæ non sunt: ut ea quæ sunt, destrueret.

2. Cor. 4. Quòd si velatum est Euangelium nostrum: iis, qui pereunt, velatum est.

Gal. 1. Segregauit me ex utero matris meæ: & vocauit per gratiam suam.

Eph. cap. 1. totum ferè est de electione & prædestinatione.

2. Thess. 2. postquam dixisset reprobos perire, quos etiam solet appellare hoc nomine, Illos, qui pereunt: subiungit de electis: Nos autem debemus gratias agere Deo semper, pro vobis, fratres dilecti à Deo: quòd elegerit nos Deus primitias in salutem.

2. Tim. 1. Qui vocauit nos vocatione sua sancta: non secundum opera nostra, sed secundum suum propositum & gratiam: quæ data fuerat nobis in Christo Iesu, ante tempora æterna: manifestata autem nunc per apparitionem Iesu Christi.

2. Tim. 2. Firmum stat fundamentum: habens signaculum hoc: Nouit Dominus, qui sunt sui. Iudas ita scribit de seductoribus impiis: eos fuisse olim *ἀποστατάς* in hoc iudicium, hoc est, à Deo præfinitos & præscriptos ad hoc iudicium: ut scilicet vexent Ecclesias suis flagitiis: & deinde ad iudicium, hoc est, ad condemnationem æternam.

Atque hæc omnia scripserunt Apostoli: non ad aliquot doctos: sed ad perfectas Ecclesias, ubi

ubi erant & docti & indocti. Summa: tam in veteri, quam in nouo Testamento passim occurrunt aut sententie, aut exempla predestinationis diuine, à Prophetis & Apostolis palam Ecclesis proposita: idg., præter alios fines, ut omnes intelligant fideles, nihil contingere vel piis, vel impiis, fortuito, aut casu: sed omnia ante mundi constitutionem fuisse à Deo sapientissime definita, & constituta, ideòq., etiam præscita. Consolari ergo se debere pios: quòd sua salus certa sit in manu Dei ante mundi constitutionem: & gratias agere Deo, quòd se elegerit: cum tamen tantam aliorum hominum multitudinem iuste à communione salutis reiecerit.

Prædicandam igitur esse prædestinationem Dei, exempla Prophetarum, Christi, & Apostolorum euidentissime docent.

AUGUSTINVS quoque hoc idem docet: tum alibi, tum in libro de Bono perseuerantia, à cap. 14. ferè usque ad finem libri. In illis nouem prioribus capitibus, quatuor facit Augustinus. Primum, respondet ad rationes illorum, qui contendeabant, non esse prædicandam hanc doctrinam, etiamsi vera sit. Deinde, contendit: omnino prædicandam esse. Tertio, ostendit necessitatem & utilitatem prædicationis de prædestinatione: sic prædicetur, uti est prædicanda: nempe eo modo, quo & Apostoli eam prædicarunt. Postremo, consequenter docet modum, quo prædicanda est: ut faciat ad edificationem. Præter alia, hæc habet verba in cap. 16. Aut enim sic prædestinatio prædicanda est: quemadmodum eam S. Scriptura euidenter loquitur, ut in prædestinatis sine pœnitentia sint dona & vocatio Dei: aut gratiam Dei secundum nostra dari merita, confitendum: quod sapiunt Pelagiani. Hæc Augustinus, Quis non videat necessitatem prædicationis de prædestinatione? & Pelagianorum esse, tum negare prædestinationem: tum curare, ut talis doctrina supprimatur? & negare gratuitam prædestinationem, esse, negare gratiam Dei?

Sed quoniam nonnulli sine ullo pudore damnant Augustinum in hoc articulo de prædestinatione: audiant isti saltem, quid Lutherus Germaniæ lux hæc de re scripserit contra Erasmus: qui Erasmus prudentia quadam carnis ductus, censebat quoque de prædestinatione non esse prædicandum, aut scribendum. Verba Erasmi hæc fuerunt: Quid inutilius: quàm hoc paradoxum euulgari mundo? Quidquid sit à nobis: non libero arbitrio, sed mera necessitate fieri: & illud Augustini: Deum operari bona & mala in nobis: sua bona opera remunerare in nobis: & sua mala opera punire in nobis [hæc enim duo docuerat Lutherus] quantam festam vulgò hæc vox prodita, mortalibus aperiret ad impietatem? Quis malus corrigit vitam suam: quis credet, se amari à Deo? quis pugnabit cum sua carne? quæ igitur utilitas aut necessitas talia inuulgandi: cum tot mala videantur inde prouenire? Hæc omnia Erasmi fuerunt contra Lutherum. Ego certè nunquam ausus fui, aut auderem hæc duo paradoxa docere, nisi adhibita vera & utili explicatione. Lutherus hæc ergo docuit: & postea contra Erasmus etiam defendit. Hæc autem fuit responsio & defensio Lutheri in lib. de seruo arbitrio, in responsione ad ultimam partem præfationis Erasmi, in cap. 38.

Mi Erasme, iterum & ego dico: si hæc paradoxa ducis hominum esse inuenta: quid contendis? quid estuas? contra quem dicis? an est ullus in orbe hodie: qui vehementius hominum dogmata sit insectatus, quàm Lutherus? Igitur nihil ad nos ista monitio. Si autem Dei verba esse credis ea paradoxa: ubi est frons tua? ubi pudor? ubi, non dico iam modestia illa Erasmi: sed timor & reuerentia Deo vero debita: qui dicis, nihil inutilius dici posse hoc verbo Dei? Scilicet creator tuus à te, creatura sua discet, quid utile & inutile sit prædicatu. ac stultus ille vel imprudens Deus hætenus nescierit, quid doceri oporteat: donec tu magister eius modum illi præscriberes sapiendi & mandandi. quasi ipse ignorasset: nisi tu docuisses, sequi ad hoc paradoxon, quæ tu infers. Si igitur Deus voluit, talia palam dici & inuulgari, nec spectari quid sequeretur: tu quis es, qui vetes? Paulus Apost. in Epist. ad Rom. non in angulum, sed in publicum, ac coram toto mundo, liberrimo ore eadem etià durioribus verbis palam disseruit, dicens: Quos vult, indurat. & iterum: Deus volēs notā facere iram suam. Quid durius, sed carni: illo Christi verbo? Multi vocati: pauci electi. & iterum: Ego scio, quos elegerim. Scilicet hæc omnia talia sunt, te autore: ut nihil possit inutilius dici: quod videlicet hinc ad desperationem & odiū, & blasphemiam prolabantur homines impij. Hæc ille.

FFF

„ Deinde ad illa absurda, quæ ex ista doctrina dicebat Erasmus consequi: ita respondet Luthe-
 „ rus: Quis, inquis, studebit corrigere vitam suam? Respondeo. Nullus hominum: neq. etiam ullus
 „ poterit. nā correctores tuos sine Spiritu Deus nihil moratur, cum sint hypocritæ. Corrigentur
 „ autem electi & pii per Sp. S. ceteri incorrecti peribunt. Neq. enim Augustinus dicit, nullorū aut
 „ omnium opera bona coronari: sed aliquorum. Ideo non erunt nulli: qui corrigant vitam suam.
 „ Quis credet, inquis, se à Deo amari? Respondeo. Nullus hominum credet, neque poterit: electi
 „ verò credent: ceteri non credentes peribunt: indignantes & blasphemantes: sicut tu hic facis.
 „ Non igitur nulli erunt, qui credent. Quod verò his dogmatibus fenestra aperitur ad impietatem:
 „ tem: esto. illi pertineant ad lepram superius dictam, tolerandi mali. Nihilominus simul eisdem
 „ aperitur porta ad iustitiam, & introitus ad celum; & via ad Deū: pro piis & electis. Quod si
 „ tuo consilio istis dogmatibus abstinerimus; & hominibus verbum hoc Dei absconderimus:
 „ ut unusquisque falsa persuasionē salutis illusus, Deum non disceret timere & humiliari: ut per
 „ timore tandem ad gratiam & amorem veniret: tum pulchrè clauderemus fenestram tuam.
 „ verum loco eius aperiremus nobis & omnibus valuas, immò hiatus & voragines, non modò
 „ ad impietatem: sed ad inferni profunda. Sic ipsi nec intrarem in celum: & alios intrantes
 „ prohiberemus. Quæ igitur utilitas, aut necessitas talia inuulgandi: cum tot mala videantur
 „ inde provenire? Respondeo: Satis erat quidem, dicere, Deus voluit ea vulgari: voluntatis verò
 „ diuinæ rationem quarendam non esse: sed simpliciter adorandam: data gloria Deo: quod cum
 „ sit iustus & sapiens solus: nulli faciat iniuriam: nec stultè aut temerè quidpiam agere possit:
 „ licet nobis longè secus appareat: hac responsione pii sunt contenti. Tamen ut ex abundantia su-
 „ pererogemus: duæ res exigunt talia predicari. Prima est humiliatio nostra superbia, & cogni-
 „ tio gratiæ Dei: altera, ipsa fides Christiana. Primum, Deus certò promisit humiliatis, id est, de-
 „ ploratis, & desperatis gratiam suam. Humiliari verò penitus non potest homo: donec sciat,
 „ prorsus extra suas vires, consilia, studia, voluntatem, opera: omnino ex alterius arbitrio, con-
 „ silio, voluntate, opere. suam pendere salutem: nempe Dei solius. Si quidem quamdiu persuasus
 „ fuerit, se vel tantulum posse pro salute sua; manet in fiducia sui; nec de se penitus desperat: ideo
 „ non humiliatur coram Deo: sed locum, tempus, opus aliquod sibi præsumat, vel sperat, vel optat
 „ salutem: quo tandem perveniat ad salutem. Qui verò nihil dubitat, totum in voluntate Dei
 „ pendere: is prorsus de se desperat: nihil elegit, sed expectat operantem Deum: is proximus est
 „ gratiæ: ut saluus fiat. Itaque propter electos ista vulgantur: ut isto modo humiliati, & in ni-
 „ hilum redacti: salvi fiant. Ceteri resistunt humiliationi huic: immo damnant doceri hanc de-
 „ sperationem sui: aliquid vel modiculum sibi relinqui volunt, quod possint. Hi occultè manent
 „ superbi & gratiæ Dei aduersarij. Hæc est inquam una ratio: ut pii promissionem gratiæ hu-
 „ miliati cognoscant, inuocent, & accipiant.

„ Altera est: quod fides est rerum non apparentium. Ut ergo fidei locus sit: opus est, ut omnia,
 „ quæ creduntur, abscondantur: non autem remotius absconduntur, quàm sub contrario obie-
 „ cto, sensu, experientia. Sic Deus, dum vivificat: facit illud occidendo: dum iustificat: facit il-
 „ lud reos faciendo: dum in celum vehit: facit id ad infernum ducendo: ut dicit Scriptura: Do-
 „ minus mortificat; & vivificat: deducit ad inferos, & reducit. 1. Reg. 2. de quibus nunc non est
 „ locus prolixius dicendi. Qui nostra legerunt: habent hæc sibi vulgatissima. Sic æternam suam
 „ clementiam & misericordiam abscondit sub æterna ira: iustitiam sub iniquitate. Hic est
 „ fidei summus gradus, credere illum esse clementem: qui tam paucos saluat; tam multos damnat:
 „ credere iustum: qui sua voluntate nos necessariò damnabiles facit: ut videatur, referente Era-
 „ smo, delectari cruciatibus miserorum; & odio potius, quàm amore dignus. Si igitur possem vl-
 „ tra ratione comprehendere, quomodo is Deus sit misericors & iustus, qui tantam iram & ini-
 „ quitatem ostendit, non esset opus fide. Nunc cum id comprehendere non potest: fit locus exercende
 „ fidei: dum talia prædicantur & inuulgantur: non aliter, quàm dum Deus occidit: fides vitam
 „ morte exercetur. Hæc Lutherus.

„ BVCERVS cum alibi, tum in Epist. ad Ephes. cap. 1. idem dicit: Sunt, inquit, nonnulli,
 „ qui de electione Dei apud populum non esse loquendum iudicent. Sed cum beneficia Dei
 „ apud

apud homines sint amplificanda: certè hoc quod maximum est, non est pratermittendum: sed & Pauli exemplo commemorandum est: & confirmanda in hominibus fides de electione: & in filiis Dei nequaquam metuen- dum, ne vita & religionis omnis dissolutionem, eius commemora- tio inducat. Item paulo post: Si huius, inquit, electionis memoria & meditatio auferretur: Bone Deus, quomodo resisteremus Diabolo?

Ibidem in loco de election. pag. 22. Quoties enim, inquit, Diabolus tentat fidem nostram: nunquam autem non tentat: tunc semper ad electionem nobis est recurrendum, & de ea cogitandum: atque ita cogitandum, ut omnem dubitationem excludamus. Nam si hac fidei certitudine careamus: si de ea persuasi non sumus: non possumus vitam eternam expectare: Deum pro patre: & Christum pro redemptore non possumus agnoscere: nihil denique solida pietatis & veræ dilectionis Dei in nobis esse potest. Explorendum ergo illud de consopienda electionis memoria in cætu fidelium.

I I.

Non tantum utile, sed etiam necessarium esse, ut hæc doctrina de prædestinatione in Ecclesiis retineatur, doceatur & prædicetur: credo, & doceo.

Demonstratio.

Primum quidem hoc utile est, & necessarium hac de causa: ut scilicet Deus noster agnoscat^{1.} verus esse Deus. Verus enim Deus ille est: qui omnia ab eterno prænouit: & cuius præscientia falli non potest. Act. 15. Nota à sæculo sunt Deo omnia opera sua. Non est igitur verus Deus: qui aut non omnia præscit: aut cuius præscientia falli potest. Quid est autem prædestinatio: nisi certissima Dei præscientia: qua præsciuit, quos esset misericorditer seruaturus, aut quos iuste damnaturus?

Item verus Deus ille est: qui omnia quaecunque fiunt, vult: & sine cuius voluntate nihil fit.^{2.} Matth. 10. Non cadit passer in terram, sine voluntate Patris vestri. Non est igitur verus Deus ille, citra cuius voluntatem aliquid fiat. Quid est autem prædestinatio: nisi decretum, seu certa Dei voluntas, qua ab eterno voluit, tum quaecunque agit, & sinit fieri, agere & sinere fieri: tum speciatim, quoscunque saluat, aut damnat, saluare & damnare: idq; iis modis, & rationibus, quibus etiam agit, saluat, aut damnat?

Item Deus ille est, qui quaecunque secundum beneplacitum suæ voluntatis statuit atq; decrevit: immutabiliter statuit, atq; decrevit: h. est. qui tum in sua essentia, tum in suis secundum beneplacitum factis decretis immutabilis est. Malach. 3. Ego Deus: & non mutor. Non est igitur verus Deus ille, qui mutatur in illis suis consiliis, quæ simpliciter semel decreuerat, ut fierent. Quid est autem prædestinatio: nisi æternum & immutabile Dei consilium seruandi quoscunque seruat, & damnandi quoscunque damnat: illos per misericordiam; hos per iudicium?

Item verus Deus ille est, qui omnipotens est, atque ita omnipotens, ut quaecunque vult, non solum possit facere, sed etiam faciat: sicut etiam quaecunque facit, vult. Psal. 113. Omnia, quæ Dominus voluit, fecit in cælo, & in terra: idq; non solum res ipsas creando, sed etiam in rebus omnibus omnia operando: usq; adeo, ut etiam hominum voluntates suapte natura liber as flectat quocungq; vult, sine vlla ipsarum coactione. Act. 17. In ipso viuimus, mouemur, & sumus. Proverb. 21. Cor regis in manu Domini: quocunque voluerit, flectet illud. Ille igitur non est Deus, qui non potest, quæ vult: & qui non operatur omnia in omnibus. Quid est autem prædestinatio: nisi æterna & omnipotentissima voluntas Dei, seruandi quos seruat, & damnandi quos damnat?

Item ille verus est Deus, qui, quos seruat, ex misericordia sola & gratia seruat: & quos damnat, iuste damnat. Exod. 33. Ego miserebor, cui voluero. Deus est etiā semper iustus. Rom. 9. Non est iniquitas apud Deum. Non est igitur Deus ille, qui vel saluat ex meritis, & non ex gratia: vel qui damnat iniuste. Quid est autem prædestinatio: nisi decretum Dei seruandi, quos seruat ex mera misericordia: & damnandi, quos damnat ex iusto iudicio?

Est autem manifestissimum, has essentielles Dei proprietates, in ipsa doctrina de præde-

stinatione, tanquam in proprio speculo relucere: & hac doctrina negata, has etiam proprietates Dei negari: & ea occultata, has etiam occultari: & ea predicata, has etiam predicari. His autem negatis, negatur Deus: & predicatis atque confirmatis, predicatur, atque asseritur Deus. Ergo ut defendatur Deus noster verus esse Deus: doctrina de prædestinatione, retinenda, defendenda & predicanda est.

- II. Deinde predicanda est prædestinatio, ut ipsa etiam gratia Dei, quod non detur secundum merita contra heresin Pelagianam defendatur. Hunc finem vidit Augustinus: ideo ita scriptum reliquit in lib. de Bono perseverantia. c. 21. Si autem utrumque [scilicet fides sanctorum & perseverantia in fide] Dei donum est: & hæc Deus dona sua, quod negare quis potest? datum se esse præsciuit: prædestinatio predicanda est, ut possit vera Dei gratia, id est, quæ non secundum merita nostra datur: insuperabili munitione defendi. Hæc ille. Pelagiani enim docebant gratiam omnibus hominibus ex æquo offerri, & Deum, quantum in ipso est, velle omnes ex æquo saluos fieri: in hominum autem potestate esse, gratiam & salutem oblatam vel acceptare, vel rejicere. Quod igitur quidam servantur, inde fieri, quia suo libero arbitrio gratiam amplectantur, & hoc ex ipsis esse: quod autem alij damnantur, id inde fieri, quia cum possint: nolint tamen gratiam oblatam recipere. Quæ omnia, ut Augustinus docet, eò tandem spectabant: ut tacite concluderetur, gratiam secundum merita nostra dari. Hoc autem impium dogma nulla ratione melius refutari potest: quàm prædicatione gratuite prædestinationis: quæ in ipsis pueris luculentissimè resplendet. Infidelium enim infantes non regenerati damnantur: nec tamen ideo damnantur, quod gratiam oblatam noluerint amplecti. Fidelium autem regenerati servantur, nec tamen ideo servantur, quia voluerint gratiam recipere: sed quia Deus ab æterno istos voluit servari, illos servari noluit. Falsum igitur est, Deum ideo nos servare, quia nos velimus servari, & gratiam oblatam amplecti: sed contra potius ideo nos & servari, & velle servari, & velle gratiam amplecti, quia Deus prior ab æterno simpliciter voluit nos servari: simpliciter voluit, nos gratiam oblatam amplecti. Deus enim operatur in nobis & velle & perficere, pro sua bona voluntate. Philip. 2. ut & initium & consummatio salutis nostræ à Deo sit, ut qui gloriatur, in Domino gloriatur. Verum quidem est, neminem adultum servari; nisi velit servari, & gratiam amplecti. Ceterum noster assensus, aut voluntas bona non est primaria causa salutis nostræ: nisi causa sine qua non, ut vocant. causa verò propriè nostræ salutis est voluntas Dei æterna: quia eadem etiam est causa nostræ bonæ voluntatis.

Proinde cum prædestinationis prædicatione, omnino Pelagiana heresis, quæ oppugnat gratiam Dei, expugnetur: utilissima & necessaria est prædicatione prædestinationis. Ideo Augustinus Tom. 7. de bono perseverantia, cap. 16. Aut sic prædestinatio predicanda est, quemadmodum eam sacra Scriptura euidenter loquitur, ut in prædestinatis sine poenitentia sint dona & vocatio Dei: aut gratiam Dei secundum merita nostra dari, confitendum, quod sapiunt Pelagiani. Hæc ille. Ac certissimum est: non posse defendi gratuitam iustificationem per Christum: nisi defendatur gratuita prædestinatio in Christo: cum hæc sit illius causa.

- III. Tertia causa consequitur ex secunda: & ea est, ut omnis humana superbia retundatur, & sola diuina gloria extollatur: hoc est, ut qui gloriatur, in Domino gloriatur. Hunc finem aperte tradunt sacre literæ. Ephes. 1. Elegit nos in laudem gloriæ gratiæ suæ: hoc est, ut ipse solus à gratuita gratia glorificetur. Si enim non statuamus hoc fundamentum, quicumque servamur, servari ideo, quia ante mundi constitutionem Deus voluit ex sola sua gratia, in Christo nos servari, antequam scilicet aliquid boni egissemus: Deinde quidquid boni in nobis inchoatum est, totum à Deo gratis fuisse inchoatum, siue illud sit in intellectu, siue in voluntate, siue in affectionibus: Postremo, inchoatam salutem à Deo, ab eodem etiam continuari in finem usque, absque meritis nostris: Quomodo possumus totam gloriam attribuere Deo? Est autem necesse, ut salutem nostram, aut totam nobis, aut totam Deo, aut partim Deo, partim nobis adscribamus. Si totam nobis: peiores fuerimus Pelagiani. Si partim Deo, partim nobis: erimus Pelagiani, si totam Deo: sumus verè Christiani: quia damus totam gloriam,

ut decet, soli Deo. Sed hoc non potest fieri, nisi decretum etiam seruandi nos gratis agnoscamus, confiteamur, & predicemus in Deo ante ipsam mundi constitutionem fuisse: hæc autem est prædestinatio. Etenim si initium predicande gratiæ Dei erga nos inde sumamus, cum nos iam natos incipit iustificare: semper suggeret caro, aliquid igitur in nobis fuisse amplius, quàm in aliis, qui non iustificantur: propter quod nos, & non alios iustificare voluerit: siue illud fuerit aliquod bonum naturale, siue ciuile, siue præparatio aliqua, siue desiderium aliquod, quod in nobis præcesserit gratiam Dei. Hoc autem nihil aliud est: quàm cogitare, gratiam dari secundum merita: atque ita etiam aliqua ex parte in nobis gloriabimur. At vero si predicemus, ita Deum ex mera gratia nos vocasse, voluntatem præparasse, fidem donasse, desideria bona in cordibus nostris excitasse; iustificasse & sanctificasse: ut hoc totum, antequam etiam nati essemus, hoc est, ante mundi constitutionem, sese gratis facturum præscierit, atque præseruierit: omnis gloriandi materia nobis eripitur, & in solo Deo gloriari cogimur. Ideo Augustinus Tom. 7. de Bono perseuerantiæ, cap. 20. Sicut enim predicanda est pietas, ut ab eo, qui habet aures audiendi, Deus rectè colatur: Prædicanda est pudicitia, ut ab eo, qui habet aures audiendi, nihil genitalibus membris illicitum perpetretur: Prædicanda est caritas, ut ab eo, qui habet aures audiendi, Deus & proximus diligatur: Ita etiam prædicanda est ista prædestinatio beneficiorum Dei, ut qui habet aures audiendi, non in se ipso, sed in Domino gloriatur.

Hinc sequitur quarta causa, atque utilitas: ut scilicet fiducia de nostra salute, in cordibus nostris confirmetur. Cum enim una ex parte audimus, & ita credimus, salutem electorum in proposito Dei firmatam esse, idque ab æterno in Christo, ita ut perire amplius non possint: ex altera vero parte credimus, ut credere debemus, nos esse ex electorum numero per gratiam Dei: quomodo dubitare amplius possumus de salute nostra? Sic Apostolus prædestinationem in hunc finem & ipse considerabat, & fidelibus proponebat: ut scilicet tentati diffidentia aliqua, sese in certa fiducia salutis, hac doctrina confirmarent. Rom. 8. Scimus, quòd diligentibus Deum, omnia in bonum cooperantur: iis, qui secundum propositum vocati sunt sancti. nam quos præsciuit, eos & prædestinavit conformes fieri imagini Filij sui: ut sit ipse primogenitus inter multos fratres: quos autem prædestinavit, hos & vocauit: & quos vocauit, hos & iustificauit: & quos iustificauit, hos & glorificauit. Quid ergo dicemus ad hæc? Si Deus pro nobis: quis contra nos? quis accusabit electos Dei? Certus sum: quòd neque mors; neque vita, neque ulla creatura poterit nos separare à dilectione Dei, quæ est in Christo Iesu Domino nostro.

Ita 2. Tim. 2. ne propter quorundam à veritate defectionem, reliqui quoque fideles dubitarent de sua salute: confirmavit eos firmitudine prædestinationis, dicens: Sed firmum stat fundamentum Dei: habens signaculum hoc, Nōquit Dominus, qui sunt sui.

Ita reliqui Apostoli: ita Christus eam doctrinam in hunc præcipuè usum proponebat: ut scilicet fiducia salutis, quæ certissima est in æterno Dei proposito, confirmarentur. Ideo Bucerus optimè in questione de prædestinatione, Rom. 8. caput secundum totum consumsit in explicando usu, in quem sit consideranda prædestinatio: & respondet, de sententia quoque Philippi Melanthonis: in hunc finem esse considerandam, ut de nostra salute siamus certiores. postea concludit iis verbis: Perstat igitur ex prædestinatione, fiduciam salutis confirmandam esse: prædestinationis autem certitudo nequaquam ex nostris operibus: sed ex promissione diuina petenda: ac ita semper ad fidei confirmationem, prædestinatio confirmanda est: nunquam autem ulla ex re, prædestinationis dubitatio admittenda est. Hæc Bucerus. Vbi diligenter notandum quod ait: Nulla ex re, dubitatio de prædestinatione, est admittenda. Ergo neque quotidiani lapsus debent nos abducere à certitudine nostre prædestinationis, ac per consequens, nostre salutis.

Quinta causa est, ut specialia Dei in nos Christianos beneficia, ideòque & specialis eiusdem erga nos amor melius cognoscatur, & viuidiùs sentiat. Si predicemus, omnes in vniuersum homines esse ad vitam æternam prædestinatos: ideòque velle Deum simpliciter omnes ser-

uari: singularia in nos beneficia, singularisque erga nos amor in Christo, sepeliuntur: ideoque gratia Dei extenuatur. quæ enim ex æquo in omnes conferuntur beneficia: illa non sunt singularia: proinde neque specialis aliquis donantis amor erga aliquos esse cognoscitur. Exemplum: Quod Deus pluviam suam mittit, tam super bonos, quam super malos: tam super iniustos, quam super iustos: specialis amor erga electos non est. Proinde verum est illud: Quod magis prædestinationis & salutis beneficium erga omnes amplificatur: eò magis illud, erga paucos fideles extenuatur. At verò si cogitemus, omnes quidem in uniuersum, in conspectu Dei, propter peccatum originale fuisse damnatos, ideoque omnes æternæ morti obnoxios: pro sua verò misericordia, Deum certos quosdam, id est, nos, non autem omnes à peccato & morte liberasse: ac proinde non etiam omnes, sed certos quosdam, id est, nos à peccato & morte sese liberaturum, reliquos verò damnaturum, præfinituisse, atque præsciuisse: & ita præfinituisse, ut illam præfinitionem mutare nullo modo velit: inde facile & verè, quantus fuerit, & sit Dei erga nos amor, intelligemus. Ergo ut melius hic specialis amor Dei erga nos cognoscatur: prædicanda est hæc specialis & certa, atque immutabilis quorundam, id est, nostri omnium, qui in Christum credimus, ad vitam æternam, immò & ad fidem in Christum prædestinatio.

Hunc usum vidit Augustinus: ideo scriptum etiam reliquit in Epist. 105. ad Sixtum Presbyt. Liberatus de non liberato discat, quod etiam sibi supplicium conueniret, nisi gratia subueniret. Si autem gratia: utique nullis meritis reddita: sed gratuita bonitate donata. Sed iniustum est, inquiunt, in una eademque causa mala, hunc liberari, illum puniri. nempe ergo iustum est, utrumque puniri. Quis hoc negauerit? Agamus ergo gratias Saluatori: dum nobis redditum non cernimus, quod in damnatione similem, etiam nobis debitum fuisse cognoscimus. Si enim utrique liberarentur, lateret, quid peccato per iniustitiam debeatur: si nemo, quid gratia largiretur.

Ita Tom. 7. de prædest. Sanct. lib. 1. cap. 9. Vnde constat, inquit, magnam esse gratiam, quod plurimi liberantur: & quid sibi deberetur, in eis qui non liberantur, agnoscunt: ut qui gloriantur, non in suis meritis, quæ paria esse vident damnatis, sed in Domino gloriantur.

V I. Sexta causa consequitur ex quinta. ea autem est: ut ex percepto illo speciali, æterno, & immutabili amore Dei erga nos: quo amore nos præ innumeris populis & gentibus dignatus est ad vitam æternam: nostra quoque corda vicissim ad Deum redamandum, & modis omnibus glorificandum, inflammentur. Paulus certè Rom. 8. non tantum ut confirmaret se & alios in fide de sua salute: sed etiam, ut & se, & alios ad amorem Dei accenderet atque inflammaret: prædestinationis sermonem instituit, dicens: Scimus, quod diligentibus Deum, omnia cooperantur in bonum: iis qui secundum propositum vocati sunt sancti. Item: Quis nos separabit à charitate Christi? an tribulatio? an angustia? an persecutio? an fames? an nuditas? an periculum? an gladius &c? Item: Certus sum, quod neque mors, neque vitæ neque angeli, neque principatus, neque potestates, neque instantia, neque futura, neque sublimitas, neque profunditas, neque vlla alia creatura, poterit nos separare à caritate Dei, quæ est in Christo Iesu Domino nostro.

V I I. Septima, quæ sextam sequitur: est, ut ad bona opera excitemur. accenso enim amore Dei in cordibus nostris: mox etiam officia amoris inde erumpunt. Deinde prædestinationis doctrina est: non solum nos ad finem esse prædestinatos: sed etiam ad media: quæ sunt fides, & bona opera fidei effecta. Ergo si credamus, nos esse ad æternam vitam electos: & simul intelligamus, media ad eam consequendam esse bona opera, & ad hæc nos esse prædestinatos, ut in eis ambulemus: fieri non poterit, quin ad studium bonorum operum incitemur. In hunc finem Paulus Eph. 1. scripsit, nos esse electos, ut essemus sancti & inculpati coram ipso per charitatem. Item: Nos ipsius esse opus, creatos in operibus bonis, quæ præparauit Deus, ut in ipsis ambulemus. cap. 2.

V I I I. Octaua est: ut ad ipsum quoque proximum, præsertim fratres in Christo, amore complectendos, & beneficiis, quibuscunque possumus, prosequendos, accendamus. Si enim una ex parte prædicemus, quoscunque ad æternam vitam prædestinauit Deus, eos sine vlla dubitatione simul æterna vita in celo cum Christo fruituros: altera verò ex parte, non solum persuasi simus

de nostri electione, sed etiam confidamus, pios fratres, quibuscum hic in eadem Christi Ecclesia viuimus, ad eandem vitam esse electos: ac proinde illos nobiscum, eandem beatam vitam eternum victuros: qui fieri poterit, ut non illos amemus, & fraternis officiis amorem erga illos nostrum quotidie declarem; atque ad nos vicissim redamandos exstimulemus? In hunc finem, prater alios, Christus, Apostolos omnes alloquens, dixit, se illos elegisse: ut intelligerent, colendam esse inter ipsos amicitiam: cum ad eandem vitam eternam omnes pertineant. Non alio spectabat Apostolus, cum pronuntiabat de piis omnibus, in plurali numero: Elegit nos, predestinauit nos. Est hac utilitas doctrine de predestinatione, non parua.

Proinde nono loco: facit hac doctrina ad accendendum in nobis studium implenda Legis 1^a. Dei: quae in dilectione Dei & proximi, & in praestandis viriisque dilectionis officiis, posita est.

Postremo valet mirabiliter ad patientiam in omnibus aduersis sustentandam, & ad omnes iniurias, contumelias, calumnias, infamias, denique ad cruces omnes aequo animo ferendas, ac tolerandas. Persuasi enim, nos e mundo ad eternam vitam esse electos, & electionem hanc mutari non posse, ideoque nos non habere hic ciuitatem permanentem: sed ciuitatem, sed regnum, sed vitam nostram in calo esse, & non esse condignas passiones huius seculi ad futuram gloriam, quae reuelabitur in nobis, denique nihil nobis aduersi contingere, quod non fuerit ab aeterno predestinatum, ut contingeret: quid obsecro aduersi nobis accidere potest, quod licet initio pungat, non tamen mox ad nos reuersi, & Spiritu in eternam illam predestinationem sublato, a corde nostro depellamus: atque ita depellamus, ut licet carnem feriat: tamen cor ipsum nequaquam vulneret? Hunc fructum Apostolus Rom. 8. doctrina de predestinatione subiecit, cum dixit: Quid ergo dicemus ad haec? Si Deus pro nobis: quis contra nos? quis ergo poterit nos separare a charitate Dei? num tribulatio? num angustia? Sed in iis omnibus superamus per eum, qui dilexit nos.

Quanta igitur sit huiusce doctrine utilitas: ex iis, quae dicta sunt: satis liquere existimo.

LUTHERVS de seruo arbitrio, cap. 41. & 42. cum Erasmus iudicasset, supprimendam esse hanc doctrinam, tanquam inutilem, & minimè necessariam: contra ipse demonstrat duabus precipue de causis eam esse predicandam. Prima est humiliatio nostrae superbiae; & cognitio gratiae Dei. altera, ipsa fides Christiana, quae cum sit rerum non apparentium, solet sub contrariis sensui nostro, & nostrae experientiae, abscondi. Hunc igitur esse fidei summum gradum, ut credamus illum esse clementem, qui tam paucos saluat: tam multos damnat: & iustum, qui sua voluntate nos necessariò (sicut ipse loquitur) damnabiles facit. Verba Lutheri fuerunt in precedenti proxima propositione decima, recitata. In capite etiam 20. huius doctrine utilitatem & necessitatem explicans, dixit: Hac ignorata doctrina, neque fidem, neque vllum Dei cultum consistere posse.

PHILIPPVS MELANCHTHON in Locis prioribus probatis Luthero, cap. 1. quod est de libero arbitrio, & predestinatione: primò explicat doctrinam de predestinatione: deinde tradit necessitatem & utilitatem huius doctrine multiplicem: atque aperte ait: neque timorè Dei, neque fiduciam in Deum certiùs aliunde disci posse, quàm ex doctrina de predestinatione. Verba eius haec sunt: Postremo libertatem homini adimit diuina predestinatio. eueniunt enim omnia iuxta diuinam predestinationem, tum externa opera, tum interna cogitationes in omnibus creaturis. ad Ephes. 1. Qui operatur omnia secundum consilium voluntatis suae. Matth. 10. Nonne duo passeret assere veneunt: & unus ex illis non cadit super terram, sine Patre vestro? Obsecro, quid hac sententia clariùs dici potuit? Prouerb. 16. Vniuersa propter semetipsum operatus est Dominus: impium quoque ad diem malum. & rursus 20. A Domino diriguntur gressus viri. quis autem hominum intelligere potest viam suam? rursus 16. Cor hominis disponit viam suam: Dominus autem dirigit gressus eius. Ierem. 10. Scio, Domine: quod non est hominis via eius: nec viri est, ut dirigat gressus suos. Praterca idem docent diuinae historiae. Gen. 15. Nec dum completae sunt iniquitates Amorrhæorum. In secundo capite primi libri Regum: Et non audiuerunt vocem Patris sui, quia voluit Dominus occidere eos. Quid similis casui fortuito, quàm quod Saul abijt quæsiturus asinas: & vngitur à Samuele: inau-

» guraturq. regno? Rursum in primo Regum, cap. 10. Abijt cum Saule pars exercitus, quorum
 » tetigerat corda Deus. In tertio Regum, cap. 12. non acquieuit rex populo: quoniam auersa-
 » tus fuerat eum Dominus, ut suscicaret verbum suum, quod locutus fuerat in manu Abie Si-
 » lonitæ ad Hieroboam, filium Nabath. Et quid aliud in 9. ca. & 11. ad Rom. Paulus agit, quàm
 » ut omnia, quæ sunt, in destinationem diuinam referat? Abhorret ab hac sententia iudicium
 » carnis, seu rationis humane: contra, amplectitur eam iudicium Spiritus. Neque enim vel
 » timorem Dei, vel fiduciam in Deum certiùs aliunde disces: quàm ubi imbueris animum hac
 » de prædestinatione sententia. Annon eam ubique in Prouerbiis inculcat Salomon: ut aliàs ti-
 » morem; aliàs fidem doceat? annon inculcat eam in eo libro, cui Ecclesiastæ titulus est? mul-
 » tum enim omnino refert ad premendam, damnandamque humane rationis, tum sapientiam,
 » tum prudentiam: constanter credere, quòd à Deo fiant omnia. Annon hoc vno loco efficacis-
 » simè consolatur discipulos Christus, cum inquit: Omnes capilli capitis vestri numerati sunt?
 » Quid igitur, inquires, nullane est in rebus, ut istorum vocabulo utar, contingentia? nihil ca-
 » sus? nihil fortuna? Omnia necessariò euenire, Scripturæ docent. Esto. videatur tibi esse in re-
 » bus humanis contingentia. Iudicio rationis hic imperandum est. Sic Salomon, cum in præ-
 » destinationis cogitatione versatus esset, inquit: Et intellexi, quòd omnium operum Dei nul-
 » lam possit homo inuenire rationem, eorum quæ sub Sole fiunt. Sed ineptus videar, quòd sta-
 » tim initio operis de asperissimo loco, de prædestinatione differam. quanquam quid attinet in
 » compendio, primo, an postremo loco id agam, quod in omnes disputationis nostræ partes inci-
 » det? Et cum de libero arbitrio omnino primo loco agendum esset: quipotui dissimulare senten-
 » tiam Scripturæ de prædestinatione: quando voluntati nostræ libertatem, per prædestinatio-
 » nis necessitatem adimit Scriptura? quanquam non omnino nihil puto referre, statim pueri-
 » les mentes hac sententia imbui: quòd omnia eueniant, non iuxta hominum consilia & cona-
 » tus; sed iuxta Dei voluntatem. Annon hoc Salomon in illis gnomis suis, quas pueritie scri-
 » psit, statim à principio monet? Neque fidem, neque metum Dei doceri posse iudico: nisi persua-
 » sum nobis sit, omnia in omnibus efficere Deum. Sophistæ nobis non aliter Deum describere:
 » atque Iouem suum Poëta. Belle scilicet illi: nam rationem sequebantur: quæ prorsus est ignara
 » Dei, & ab eo.

» Dulcescet hac de prædestinatione sententia, ubi impia rationis iudicium, Spiritus Dei
 » stultificauerit. Quid enim imbecillitas humana perinde optet: atque ut in manu Dei omnia
 » nostra consistant, ne nostris consiliis, sed diuinis regamur? Magnum omnino est, commi-
 » sisse omnia diuine voluntati. Tollit itaque omnem libertatem voluntatis nostræ prædestinatio
 » diuina. Qua de re copiosè differuit Paulus ad Rom. 8. Hæc ille.

Hos verò priores Philippi Locos, præsertim propter hoc primum caput de libero arbitrio,
 & prædestinatione, ita probauit Lutherus: ut ad Erasmus scripserit, eos dignos esse, non so-
 lum immortalitate, sed etiam canone Ecclesiastico. Legatur epistola Lutheri, præfixa libro de
 seruo arbitrio. Nunquam etiam eos retractauit Philippus: quanquam in Locis posterioribus
 magis accommodauerit sermonem suum in hoc argumento ad captum humane prudentie,
 quàm in prioribus, in quibus veritatem ipsam liberiùs expressit.

Illud certum est, hanc doctrinam, quam in his prioribus Locis, de Prædestinatione tradidit
 Philippus, & quam ante ipsum Lutherus, & ante Lutherum Augustinus, & alij in Ecclesia
 Christi docuerunt: non fuisse unquam in Ecclesia hæreseos damnatam. Ergo mei accusato-
 res non possunt eam in me, aut in Augustino damnare hæreseos; quin fateantur taciti, Lu-
 therum quoque, atque Philippum, ut de aliis taceam, fuisse aliquando, post promulgatum etiã
 Euangelium, hæresi infectos, & Bucerum in eadem hæresi mortuum esse.

BVCERI sententiam, quàm hæc doctrina utilis sit, superiùs explicauimus. nunc addo
 » quadam alia ex illius in cap. 1. ad Eph. commentariis: Si huius, inquit, electionis memoria &
 » meditatio nobis auferretur: Bone Deus, quomodo resisteremus Diabolo? Quoties enim Dia-
 » bolus tentat fidem nostram, nunquam autem non tentat, tunc semper ad electionem est no-
 » bis recurrendum, & de ea cogitandum: atque ita cogitandum, ut omnem dubitationem ex-
 cludamus.

cludamus. nam si hac fidei certitudine careamus, si de ea persuasi non sumus: non possumus vitam eternam expectare: Deum pro Patre, & Christum pro redemptore non possumus agnoscere: nihil denique solida pietatis & vere dilectionis Dei in nobis esse potest. Explodendum ergo illud, de consopienda electionis memoria in cœtu fidelium, dogma. Hæc Bucerus.

HABETIS, clementissimi Domini, meam de prædestinatione sententiam: quam iccirco profiteor, atque defendo: quod videam illam esse è sacris literis, quemadmodum vidistis, desumptam. Hanc fuisse Augustini doctrinam, nemo, ne illi quidem, qui eam impugnant, uti fuit Pighius, deinde Castalio, & nunc cum illis nonnulli alij, quorum nominibus parco, inficiari audent. Quanta autem semper autoritatis fuerit in Ecclesia Augustinus: & quanti ab omnibus, præsertim in hac contra Pelagianos doctrina, factus fuerit: testantur omnes post eum Patres, immò tota Ecclesia catholica: quæ hanc doctrinam, ceu piam, orthodoxam, salutaremque: nunquam non est amplexa. Faciunt huic rei testimonium ea, quæ de hac doctrina variis in locis scripsit D. Gregorius primus. nam is quoque totus noster est. item quæ D. Bernhardus: quæ D. Prosper Aquitanicus: quæ Honorius: & quæ ante hunc Fulgentius: quæ denique Lombardus ipse, & puriores quique Scholastici. omnes enim in hac doctrina secuti sunt Augustinum: quippe quem agnouerunt secundum Scripturas ea de re disseruisse. Hieronymus, qui non solitus erat aliorum scripta, præsertim Augustini, facile probare, quod scilicet non ita eam teneret, quam ipse, linguarum cognitionem: cum tamen disputat contra Pelagianos, Tom. 2. lib. 3. honorificam admodum mentionem facit Augustini: & libros, quos contra Pelagianos scripserat, vehementer laudat. In summa tota Ecclesia Augustini doctrinam, præsertim contra Pelagianos, semper est secuta. Possem hic nostri temporis doctissimorum virorum testimonia, quæ Augustino in hac præsertim doctrina de prædestinatione dant, summa eruditionis & eximia pietatis, subijcere: nisi unius Bucerii testimonium, satis mihi esse videretur. Is in lib. de vera Eccles. reconciliatione, articulo 3. qui est de causâ peccati: appellat eum verè Catholicum & Orthodoxum Patrem, & Ecclesiæ doctorem.

An autem Lutherus & Bucerus, ut de alijs taceam, eandem secuti sint: ipsorum libri satis luculenter demonstrant. Ne quis verò eludat librum de seruo arbitrio, quasi illius pœnituerit Lutherum, aut quippiam in eo retractarit: illud, quod etiam antea admonui, retinendum est, quod Lutherus de hoc suo libro scripsit ad VVolfgangum Fabricium Capitonem, 9. Julij, anno 1537. De Tomis, inquit, meorum librorum disponedis: ego frigidior sum, & segnior: eò quod Saturnina fame percitus, magis cuperem eos esse deuoratos. nullū enim agnosco meum iustum librum: nisi fortè de seruo arbitrio, & Catechismum. Hæc Lutheri sunt. αὐτοῦ γὰρ οὐκ ἔστι hic Ἀργεντίνη. Iustus quoque Ionas hunc librum in linguam Germanicam conuertit: ut omnes Germani non solum docti, sed etiam indocti, atque imperiti eum legerent. Nisi iudicasset vir ille doctus & pius, hoc in libro piam, orthodoxam, & utilem doctrinam contineri: nunquam, quæ ipsius fuit pietas, librum hunc Germanicè etiam inuulgandum curasset. Certè ipsius in Epist. ad Rom. præfationem, nemo vnquam huc usque improbare fuit ausus.

Si quis verò neget, hanc fuisse Bucerii doctrinam, eamque constantissimam, usque ad mortem: nimis magnam sancto illi viro, & doctori Ecclesiæ fidelissimo, facit iniuriam. Quæ scripsit de prædestinatione sparsim in commentarijs suis in Euangelistas; in Psalmos; deinde in Epistolam ad Romanos: eadem docuit in postremo commentario in Epistolam ad Ephesios.

Porro, quæ semper post renouatum Euangelium, totius huius ciuitatis vestra fuerit de prædestinatione doctrina: nulla res melius & clariùs, & certius, quàm vestra scripta & impressa Confessiones: demonstrare vobis potest.

Lutheri de
suis libris
iudicium,

Testimonia Confessionum Ecclesiæ Argentinensis: de
prædestinatione; deque iis, quæ ad præde-
stinationem pertinent.In Apologia tertij, quarti, & quinti articuli Con-
fessionis, Ann. xxx.

*Q*ui verè credit: is per Spiritum sanctum de gratia Dei ita certificatus est: ut nulla creatura unquam, ut de ea amplius dubitet, eum pertrahere possint: immò proprietas hæc vocabuli Fidei, est, ut excludat omnem dubitationem.

De prædestinatione ex Apologia.

*E*tiam si aduersarij obijciunt: Deum iustum esse Iudicem, ac propterea peccata punire, bona verò opera præcijs remunerare: non tamen inde sequitur, aliquid bonorum operum, ita ex nobis ipsis esse, quocunque modo accipere velis: quo minus omne illud, sicut etiam nos ipsi, quos ex nihilo creauit, sit opus Dei. etenim ille utrumque operatur: ipsum velle, & perficere. Philip. 2. immò omnia in omnibus. 1. Cor. 12.

*A*dest quidem libera voluntas: quilibet enim sponte & volens facit bonum vel malum: atque ad hunc modum Deus hominem creauit: non ut veluti truncus trahatur, aut bestiarum more, vi impellatur: sed ut creatura rationalis ducatur ad id, quod sibi videtur honestum, utile & incundum esse, amplectendum, aut quod contrarium est, reijciendum. Hoc ipsum quilibet in se ipso experitur, nimirum quòd in omnibus rebus pro sua propria intelligentia & voluntate agat. Idem etiam Sacrae literæ ubique abundè ostendunt: vnde etiam S. Patres hominem liberum arbitrium habere dixerunt. Sed ex his omnibus non sequitur, Deum in hominibus non omnia agere ac perficere, id est, operari ipsum velle & perficere: aut hominem aliquid, quantulumcunque illud sit, ex se ipso posse. sicut non sequitur, si vellemus dicere, Fructus nascuntur ex arboris naturali succo: ergo fructus non sunt Dei opus & creatura. Quemadmodum enim Deus utitur naturali operatione arboris ad productionem fructuum: ita in humanis operibus & actionibus utitur Deus hominis ratione, intelligentia, & voluntate: & tamen propriè loquendo sunt ista omnia Dei actiones, & opera, ipse homo, eius ratio, iudicium, electio, voluntas, actio, opus, reliquaque omnia. Et quemadmodum Deus vult nos agere: ita permittit, impellit nos, & dat nobis ea intelligenda, iudicanda, eligenda, velle, suscipere, perficere, in omnibus rebus tam internis, quàm externis, siue pertinentibus ad aeterna, siue ad temporalia. In ipso enim viuimus, mouemur, & sumus. Act. 17. Ipse omnia ex nihilo fecit: ideoque conseruat, mouet, & facit omnia quaecunque sunt, in quocunque tandem, aut per quemcunque hæc fiant. Sic etiam S. Patres de hac rescripserunt: inter quos S. Bernhardus in libro suo de libero arbitrio sic scribit: [col. 1596.] Quid igitur? hoc ergo totum liberi arbitrij opus, hoc solum eius est meritum: quòd consentit: est prorsus. non quidem, quòd vel ipse consensus, in quo omne meritum consistit, ab ipso sit: cum nec cogitare, quòd minus est, quàm consentire, aliquid à nobis, quasi ex nobis, sufficientes simus. Quòd si consideretur fons & origo huius doctrinæ, qua dicitur, nos ex nobis ipsis posse in bonum consentire: quòd etià hæc doctrina tendat; & quid nobis secum adferat: facile apparebit impietas huius erroris. Constat, eos, qui homini volunt attribuere aliquam inclinationem, ex se ipso ad bonum, sicut Pelagiani fecerunt: aut aliquam cooperationem & consensum ad bonum, sicut Sophistæ & aduersarij nostri facere conantur: eos, inquam, hæc sua doctrina illud conari facere, ut Deus ab hominibus iustus Iudex cognoscatur, neq. possit ullo modo iniustitiæ à nobis accusari. Sed idem illis accidit, ac si quis fumum volens euitare: in ignem se præcipitaret. Dum enim suo isto com-
mento

mento volunt praeuere, ne Deus iniustus ab hominibus iudicetur, quod ipsum tamen non in-
 assequuntur, sicut ostendimus: talem innuntiant doctrinam, ex qua sequeretur, Deum non
 esse Deum. Si enim Deus debet esse, & haberi Deus: oportet eum omnium rerum unum & solu-
 esse fontem, atque opificem: ita ut nihil prorsus reperiatur, quod non totum ipsius sit opus. Ita-
 que si homini attribuatur aliqua inclinatio, aliquod propositum, aut consensus aliquis ad
 bonum proprius, qui Dei donum & opus non sit: tum per hoc ipsum statuitur, & affir-
 matur aliquid, quod Deus non creauit: iam abnegatur Deus omnium rerum creator: item,
 quod in ipso viuamus, moueamur, & simus: quod operetur ipsum velle & perficere. Falsae
 etiam erunt omnes Scripturae, quotquot testantur, Deum omnia in omnibus operari. Neque ta-
 men inde sequeretur, quod hominibus non posset propterea iniustus videri, qui hominem si-
 ne causa condemnet. Quid enim Petrus donis suis naturalibus recte usus est, & meliorem
 partem elegit, Iudas vero minime: huius rei certe oportet aliquam quoque esse causam, quae sa-
 ne sit ab ipso Deo: siue sit propria aliqua motiva gratia, ut quidam Theologi vocant: siue quod
 Petrus meliori donatus fuerit natura. Ita quocunque modo loquamur, aut examinemus: re-
 periemus tandem in Petro aliquam fuisse prerogatiuam, quam à Deo habuit: cuius ultima
 causa nulla alia dari potest, quam Dei voluntas & decretum. Paulus Rom. 9. de Esau & Ia-
 cob ita loquitur: Nondum enim natis pueris, cum neque boni quidpiam fecissent, neque mali: ut
 secundum electionem propositum Dei maneret: non ex operibus, sed ex vocante dictum est il-
 li: Maior seruiet minori: sicut scriptum est: Esau autem odio habui. Et quoniam
 ista, nimirum, Deum hunc reicere, alium recipere antequam natus sit, & boni, aut mali ali-
 quid fecerit: rationi humane iniqua & absurda esse videntur: ideo ipse Apostolus superiori-
 bus verbis recitatis, sibi obicit: Quid igitur dicemus? num iniustitia est apud Deum? Absit.
 nam Moysi dicit: Miserebor, cuiuscunque misereor: & commiserabor quemcunque commi-
 seror. Itaque non est volentis, neque currentis, sed misipientis Dei. & ostenso Pharaonis exēplo,
 subiicit: Itaque cui vult miseretur: & quem vult indurat. Post hac iterum inducit aduersa-
 rium sibi obicientem: Dices ergo mihi, quid adhuc conqueritur? nam voluntati eius quis
 resistit? quasi dicat, si velit me induratum habere: ego nihil contra possum: non possum eius
 voluntati resistere: & hac ratione culpa non mea, sed ipsius Dei fuerit. Ad hac Paulus diuino-
 rum mysteriorum peritissimus, nullam aliam adfert solutionem, quam non decere homi-
 nem ex aduerso respondere Deo: sicut non decet figmentum, ei qui finxit, dicere: Cur me
 finxisti ad hunc modum? cum singulus potestatem habeat, ex sua massa fingere quod vult. Ni-
 hil hic Paulus ait de malis, quae praeuiderit Deus in reprobis: quae de re Scholastici doctores
 subtiliter disputant. Vidit enim Apostolus: etiam sic humanam rationem statim obicere po-
 tuisse, Deum in Esau ideo futura mala praeuiderisse: quod ei bona dare non constituerit: quae si ei
 largiri voluisset: etiam potuisset in eodem futura bona praeuiderisse. Itaque quocunque modo ista
 examines: necesse est, si modo sacram Scripturam veram esse velimus, confiteri, neminem ex
 se ipso aliquid boni vel suscipere, vel si oblatum fuerit, arripere posse. Itaque D. Augustinus in 13. v
 sermone in haec verba Apostoli, sic inquit: Omnino si Spiritus sanctus non adsit: nihil boni po-
 tes efficere. econtra cui adest Spiritus sanctus: is non potest bonum repudiare, aut ad Christum
 non venire. quod idem S. scriptor in 6. cap. Iohannis pulchre docet.

Quaquam autem nemo aliquid boni cogitare, taceo velle, amplecti, aut agere possit, nisi x
 per Spiritum sanctum: Deusque largiatur utrumque, ipsum velle & perficere: nihilominus ta-
 men homo habet liberam & incoactam voluntatem. in omnibus enim rebus, vel bonis, vel
 malis: ipse iuxta proprium suum iudicium & placitum eligit, vult, & suscipit. Vnde y
 etiam merito cum bonum arripit, & facit: à Deo pro sua bonitate mercedem accipit: & cum
 malum sequitur: punitur. Itaque Augustinus aduersus Pelagium, & Celestinum recte scribit: z
 Quis non videat, eum qui ad Christum venit, aut non venit: hoc ipsum libera voluntate
 facere: cui enim Pater reuera reuelat, quid in Filio suo nobis donet: eumque dat verè cognoscen-
 dum: is non potest non ad eum venire, seq. illi tradere: idq. prompta voluntate, & proprio li-
 beroque arbitrio. Cui verò Pater Filium non reuelat: is etiam non potest ad eum venire: sed

» tradit seipsum rebus his temporariis, quas caro eius, tanquam bonas iudicat: neglecta inter-
 » rim diuina gratia. atque id ipsum quoque facit ex libero iudicio, & propria, spontaneâque vo-
 » luntate.

A Verum in hoc negotio hominibus impedimento est: quod existimant, non esse liberum arbi-
 trium in illis rebus, quæ aliter se habere non possunt: neque cogitant libero arbitrio opponi co-
 ætionem, & agi inuitum: non autem necessitatem, aut aliter volendi impossibilitatem. alioqui
 enim in vita æterna nullum haberemus liberum arbitrium: immò ubi liberum arbitrium ad
 suam perfectionem peruenerit, & verum bonum adeptum fuerit: nunquam patietur se ab illo
 abstrahi. nam quod iam hoc, illud volumus: infirmitatis nostra est. Necessitas verò & uni rei
 solum adherere: Dei proprietas est, & illarum creaturarum, quæ Deo sunt proxime. Itaque
 » tum primum beati erimus, cum illam adepti fuerimus. Hoc D. Bernhardus bene intellexit.
 » unde in libro de libero arbitrio sic scripsit, col. 1591. Nemo proinde putet: ideo dictum liberum
 » arbitrium: quod æqua inter bonum & malum potestate, aut facultate versetur: cum cadere
 » per se quidem potuerit: non autem resurgere, nisi per Domini Spiritum. alioqui nec Deus, nec
 » Angeli sancti, cum ita sint boni, ut non possint esse & mali: nec prauaricatores item Angeli,
 » cum ita sint mali, ut iam non valeant esse boni: liberi arbitrii esse dicuntur. sed & nos illud
 » post resurrectionem amissuri sumus: quando utique inseparabiliter alij bonis, alij malis ad-
 » mixti fuerimus. Ceterum nec Deus caret libero arbitrio; nec Diabolus. quoniam quod ille esse
 » non potest malus: non infirma facit necessitas: sed firma in bono voluntas: & voluntaria fir-
 » mitas. quodque is non valet in bonum respirare: non aliena facit violenta oppressio: sed sua
 » ipsius in malo obstinata voluntas, ac voluntaria obstinatio. Nunc itaque ex eo potius liberum
 » arbitrium dicitur: quod siue in bono, siue in malo æquè liberam facit voluntatem: cum nec bo-
 » nus quispiam, nec item malus dici debeat, aut esse valeat, nisi volens. Hæc ille.

B Hæc sunt verba Bernhardi in lib. de lib. arb. & hæc est illius sententia: Liberum arbitrium
 asserere quidem, ut homo in omnibus rebus, tam bonis, quam malis, quidquid vult, aut susci-
 pit: liber sit & spontaneus: non extrinsecus contra suam voluntatem impulsus & coactus: sed
 ut iuxta proprium suum iudicium & beneplacitum agat: non autem asserere secum, ut homo
 propterea omnia ex propriis suis viribus eligere possit. nemo enim quidquam eligere potest:
 quod non bonum esse iudicet. nemo autem quod verè bonum est: absque Spiritu sancto potest
 intelligere: eoque nec nisi per illius gratiam, bonum illud eligere possumus. Itaque David sem-
 per orat in suis Psalmis: ut Deus se illuminet, ducat, doceat &c. Et Paulus precatur suis: ut
 impleantur vera cognitione & intelligentia: ut probare possint & intelligere, quæ bona sint &
 salutaria.

C Quod verò Deus hunc illuminat & trahit; illum verò minimè; & cur hoc faciat: ne in-
 quiras: inquit Augustinus: si non vis errare. Et in libro de prædestinatione Sanctorum: cum

D interrogaretur, Si ad Christum venire non possumus; nisi ipse nos doceat: cur ergo non omnes
 » doceat, ut omnes veniant: hanc adfert responsionem: Omnes quos docet: eos sua misericordia
 » docet. quos verò non docet: eos non docet secundum suum iudicium. Qui igitur fidem habet

E diuinis literis: is simpliciter fatebitur: Deum omnia in omnibus operari ex suo certissimo
 F. G. & infallibili iudicio, iustissimâque voluntate: omniâque simpliciter & necessariò ita fieri,

sicut fiunt. Ipse est, qui docet, trahit, probos efficit: item qui errare facit, indurat, tradit in
 sensum reprobum, ut omnia malè faciant, eos, quos ipse vult: sicuti eos, antequam essent, vel

H. I. ad vasa gratiæ, vel ad vasa iræ preparauit. Nihilominus hic etiam illud verum est: homi-
 nem liberè ex propria sua voluntate vel bona, vel mala facere: sicut sacra litera passim te-

K stantur: ac propterea nos, tanquam liberè volentes & eligentes, docent, exhortantur, vo-
 cant & terrent.

L Hinc etiam est, quod sacra litera dona Dei, quæ nobis propter bona nostra opera Deus ex
 mera sua misericordia largitur (semper enim quidquid fecerimus: inutiles serui sumus)
 mercedem nominat. Et quanquam nemo simpliciter quidquam boni facere, ne quidem cogi-
 tare possit, nisi id à Deo ei ex mera misericordia datum fuerit: nemo tamen se de peccato potest
 excusare,

excusare, aut Deo culpam aliquam imputare: sed potius quemlibet propria sua conscientia in-
cusat & condemnabit. Rom. 2. quidquid tandem hic homines contentiosi blaterent.

Ceterum humane rationi videtur valde absurdum esse: cum hominem condemnatum
iri, qui ad Christum non venerit: neque tamen possit venire, nisi à Patre fuerit tractus: quem
etiam Pater trahere nolit. Contra eiusmodi cogitationes cum primum inciderint: debet quili-
bet Christianus eodem modo, sicut Paulus, sibi ipsi respondere: Atqui, ô homo, quis tu es: qui
ex aduerso respondes Deo? Num dicet figmentum ei qui finxit &c. Aliam profectò, & melio-
rem solutionem nemo tibi asserere poterit, quàm Paulus hic protulit. Itaque fateamur: Deum
esse Deum: cumque omnia in omnibus operari: fateamur etiam: Deum homini rationem & li-
beram propriamque voluntatem dedisse, atque ad eum modum ducere, sicut passim Scriptura
testatur. Præterea Deum non immerito & iniuste te punire propter mala, quæ tu libera vo-
luntate committis: etiamsi aliter non possis, nisi alio modo in te operetur: cuius rei tibi tua con-
scientia satis idoneum erit testimonium.

Conclusiones ex superioribus Apologiæ locis collectæ.

In ista vestra Apologia, has præcipuas habetis conclusiones, quæ multas ex superioribus
meis confirmant.

I.

Hominem verè Christianum non solum debere esse: sed etiam reipsa esse de gratia Dei, hoc
est, de æterna & immutabili Dei erga se benevolentia, idèoque de sui ad salutem electione,
certum: atque ita certum, ut propter nullam rem de ea amplius dubitet: & si aliqua surrepat
dubitatio, eam debere à se procul depellere.

Hinc facile apparet, illos contra vestram Apologiam docere: qui docent, Sanctos debere
ita credere, se propter suos lapsus ex infirmitate etiam admissos, omnino excidisse à gratia, &
desertos prorsus esse à Spiritu sancto, ut nullum amplius semen fidei, & verbi Dei in se reli-
ctum maneat.

II.

Quidquid sumus, & quidquid boni in nobis est, tam cogitare & velle, quàm perficere: to-
tum esse à Deo, & opus Dei: qui in nobis ea operatur pro sua voluntate: Philip. 2. Inde liquido
apparet, totam nostram salutem esse gratuitam: ac proinde ad hanc etiam ex mera gratia, &
non ex præuisione operum, aut fidei nostræ, cum etiam hæc sit opus Dei, nos fuisse electos. Erra-
re igitur illos, qui docent: Dei quidem solius esse, gratiam omnibus ex aquo offerre: nostrum
autem, illam amplecti. item fidem causam esse nostræ electionis.

III.

Deum operari omnia in omnibus: non tantum in piis, sed etiam in impiis. In Apologia c. 6
enim postquam dixistis, quidquid bonorum operum in nobis, hoc est, in piis est, velle & perfici-
cere, esse à Deo: statim correctione subiecta dicitis: immò Deum operari omnia in omnibus, i. h
Cor. 12. Et infra: quemadmodum Deus vult nos agere: ita permittit, impellit nos, & dat no-
bis ea intelligenda, iudicanda, eligenda, velle, suscipere, perficere in omnibus rebus, tam ex-
ternis, quàm internis, siue pertinentibus ad æterna, siue ad temporaria. In ipso enim viuimus,
mouemur, & sumus: Act. 17. Ipse omnia ex nihilo facit: idèoque conseruat, mouet & facit om-
nia quæcunque sunt, in quocunque tandem, aut per quemcunque hæc fiant.

Hinc igitur colligere promptum est: illos aduersus vestram apologiam docere: qui negant, ita
Deum omnia in omnibus operari: ut hominum etiam voluntates vertat quocunque vult.

IV.

Et si Deus operatur omnia in omnibus, etiam ipsum velle: ipsam tamen hominis volunta- d. x
tem liberam manere: quod quilibet sponte & volens agat, quidquid agit, siue bonum, siue
malum. Et propter hanc causam iurè homini soli imputari peccata, cumque, ut ne peccet, ad y. z
moneri: & propter peccata iuste puniri.

- D. I Hinc colligitur: illos igitur aduersus vestram apologiam docere, qui docent: si verum est,
 K. I Deum flectere omnium hominum voluntates, quocunque vult, & operari omnia in omnibus:
 M nullam igitur superesse libertatem voluntatis: & Deum statui authorem peccati: & iniuste ho-
 mines damnari.

V.

- f. i Impiam esse doctrinam, hominem aliquid, quantulumcunque illud sit, ex se ipso posse: & in
 k. l bonum consentire, aut aliquam ad bonum habere inclinationem.

V I.

- g Deum, quemadmodum vult nos agere: ita etiam permittere & impellere nos, ut agamus:
 iuxta illud Act. 17. In ipso viuimus, mouemur, & sumus.
 Hinc colligere promptum est: eos contra vestram apologiam docere: qui dicunt blasphemiam
 esse in Deum, dicere, Deum quempiam impellere ad aliquod opus.

V I I.

- k. l Eos, qui docent, aliquem homini esse consensum ex se, & negant, Deum operari omnia in
 m. n omnibus: illud quidem hac doctrina conari, ut defendant Deum esse iustum: sed neq. hac ra-
 tione illud obtinere, & in aliud magis absurdum impingere: nempe ut negent, Deum esse
 Deum: quod Deus non sit Deus, si non sit omnium rerum vnicus & solus fons, & opifex.

V I I I.

- o Quid aliquis seruetur, aut damnetur, tandem necesse esse fateri, primariam causam fuisse
 p & esse Dei voluntatem, atque decretum: iuxta illud etiam Apostoli, Rom. 9. de Iacob & Esau:
 cum nondum nati essent, aut aliquid egissent vel boni vel mali: ut secundum electionem, Dei
 propositum maneret, Iacob dilexi, Esau autem odio habui.

I X.

- o Quidquid enim in homine reperiri potest, propter quod saluetur: id totum fluxisse à vo-
 luntate & decreto Dei.

X.

- p. q Deum aliquos recipere, scilicet in communionem salutis, & in gratiam suam, alios autem
 reijcere, etiam antequam nati sint, aut aliquid boni vel mali fecerint: idq. secundum propo-
 situm voluntatis sue: iuxta illud etiam Rom. 9. Antequam nati essent, aut aliquid boni vel ma-
 li fecissent, Iacob dilexi, Esau autem odi. Hoc autem est prædestinatio, & reprobatio.

X I.

- p Deum, iuxta illud Rom. 9. Iacob dilexi, Esau odio habui, quosdam amasse, antequam quid-
 quam boni fecissent: & alios odisse, antequam quidquam fecissent mali.

X I I.

- q Iniquum quidem & absurdum videri rationi humane, Deum aliquos recipere; alios reij-
 cere, antequam nati essent: non esse tamen iniquum, cum ita velit Deus: iuxta responsionem
 Apostoli: Nunquid est iniquitas apud Deum? absit. nam Mosi dicit: Miserebor, cuius misereor.

X I I I.

- r. f Etsi Deus velit aliquem indurare, & induratum ea admittere, quæ ita admittit, ut non
 admittere non possit: non propterea tamen quempiam posse aut de Deo conqueri, aut culpam
 sui peccati in Deum transferre: sed contra, Deum optime conqueri de induratis, quod peccent.

X I V.

Ad questionem, Si Deus velit me induratum habere, & ego nihil contra possim, nec possim
 eius voluntati resistere; & proinde non possim non peccare induratus: quid igitur conqueri-
 tur Deus? nullam aliam dandam esse responsionem, quam illam Apostoli: O homo, tu quis es,
 qui respondes Deo? annon habet potestatem figulus luti: ut ex eadem massa fingat aliud qui-
 dem vas ad decus, aliud verò ad dedecus?

X V.

- t Deum enim non reprobasse, quos reprobauit, propter futura mala illorum opera: & si
 quis

quis id affirmet, ne Deus possit accusari iniustitia: humane tamen rationi non satisfieri: quin statim habeat cuius Deum accuset. dicturam enim illam esse: Deum iccirco in Esau futura mala praevidisse, quod ei bona dare non constituerit: quae si ei largiri voluisset, etiam potuisset in eodem futura bona praevidisse.

XVI.

Omnino, si Spiritus sanctus non adsit, nihil boni posse hominem efficere: contra, si adsit, hominem non posse bonum repudiare, aut ad Christum non venire: iuxta dictum Augustini serm. 13. de verbis Apostoli: & in 6. cap. Iohan.

XVII.

Errare illos, qui existimant liberum arbitrium non esse in illis rebus, quae aliter se habere non possunt. non enim libero arbitrio opponi necessitatem, aut aliter volendi impossibilitatem: sed coactionem, & agi inuitum. Necessitatem, & uni rei soli inherere, Dei proprietatem esse, & illarum creaturarum, quae Deo sunt proximae: quibus tamen nihil magis liberum est.

XVIII.

Deum quosdam illuminare & trahere: alios non illuminare, nec trahere: sed cur hoc faciat, non esse querendum, si nolumus errare: quoniam constat, Deum, quos docet, docere pro sua misericordia: quos vero non docet, eos non docere, secundum suum iudicium.

XIX.

Omnia simpliciter & necessario ita fieri, sicut fiunt.

XX.

Deum illum esse, qui non solum docet, trahit, & probos efficit, scilicet electos: sed etiam qui errare facit, scilicet reprobos, indurat, tradit in sensum reprobum, ut omnia male faciant.

XXI.

Interim tamen hominem, siue pium, siue impium, liberè, & propria sua voluntate vel bona, vel mala facere: ac proinde, quia liberè volumus & eligimus, nos à Scripturis doceri, moneri, vocari, terreri, & cum bona opera remunerari, tum etiam mala puniri.

XXII.

Deum quosdam, antequam essent: preparasse ad hoc, ut essent vasa irae: alios vero, ut essent vasa misericordiae.

XXIII.

Quaquam nemo simpliciter aliquid boni facere, immò ne cogitare quidem possit, nisi id à Deo ei ex mera misericordia datum fuerit: neminem tamen se de peccato posse excusare, aut Deo culpam aliquam imputare: sed potius quemlibet à sua propria conscientia accusari, & condemnari, Rom. 2. quidquid tandem hic homines contentiosi blaterent.

XXIV.

Hominem illum, qui non veniat ad Christum, etiamsi non possit venire, quia à Patre non trahatur: condemnari tamen.

XXV.

Etsi verò hoc humane prudentiae videatur absurdum, ut scilicet is damnetur, qui ad Christum non veniat, quia non potuit venire: verum tamen id esse. humane autem prudentia ita respondendum esse, sicut Apostolus fecit: O homo, tu quis es, qui respondeas Deo? Nunquid dicit figmentum ei, qui se finxit: cur me finxisti sic? hac enim dari non posse meliorem responsionem.

Conclusiones ex articulis disputatis in Synodo
Argentinenfi: Anno 1533.

Quartus articulus.

Quò verò ab hac morte & condemnatione liberaremur: voluit Deus verbum suum

» aeternum, per quod omnia creauit, carnem assumere, nobisque miseris mortalibus, per omnia,
 » solo peccato excepto, similem fieri. Hic est verus Deus, & verus homo, Dominus noster Iesus
 » Christus, vtriusque naturæ, diuinæ & humanæ particeps: qui sua passione & morte pro nobis
 » satisfecit, nos Patri reconciliauit, omnes quotquot illi credunt, & ad eum ista fide veniunt.

Non veniunt autem ad Christum vera fide: nisi electi. Act. 13. Si igitur Christus sua pas-
 sione & morte illos tantum reconciliauit Patri, qui ad se fide viuam veniunt: manifestum est ex
 ista conclusione, pro solis electis Christum efficaciter mortuum esse.

Postremus articulus.

» Quanquam autem Deus, qui nos omnes ex nihilo creauit, ideo uti vult ministerio verbi,
 » & Magistratus, ut suos à seipfis, & ab omni malo ad se per Dominum nostrum trahat: nihi-
 a, lominus tamē sunt aliqui vasa iræ: in quibus vtrumque ministerium nihil aliud efficit, quàm
 b, ut omnis ipsis adimatur excusatio: atque ut inde deteriores reddantur, magisque indurentur.
 c d, tales ad mortem peccant. pro his non est orandum. hi etiam tandem aeternum condemnabun-
 e f, tur. Quapropter contradicunt Deo, & toti Scripturæ: qui aiunt, nullam esse condemnatio-
 » nem, neque vllum esse discrimen electorum ad vitam aeternam, & reproborum, qui tandem
 » aeterna morte sunt condemnandi.

Sunt hinc hæ conclusiones.

I.

a Homines aliquot esse vasa iræ. Non sunt ergo omnes electi ad salutis & misericordie com-
 munionem.

II.

b In vasis iræ, hoc est, in reprobis, ministerium verbi & ciuiles magistratus nihil aliud effi-
 cere, quàm primò, ut omnis ipsis tollatur excusatio: secundo, ut inde deteriores fiant, &
 magis indurentur.

III.

c Reprobos peccare ad mortem.

IV.

d Pro reprobis non esse orandum. Ergo neque Christus pro illis rogauit Iohan. 17.

V.

e Reprobos tandem aeternum condemnatum iri. Non possunt ergo seruari.

VI.

f Illos contradicere Deo, & toti Scripturæ: qui aiunt, nullum esse discrimen electorum ad vi-
 tam aeternam, & reproborum ad aeternam mortem. Est igitur contra verbum Dei & doctri-
 nam huius ciuitatis, dicere, non esse aliquos homines reprobos, & destinatos ad mortem aet-
 nam, & alios electos & prædestinatos ad aeternam vitam.

Conclusiones ex summa doctrinæ ministrorum Ecclesiæ Argen-
 tinenſis, anni M.D. XXXIX. cui subscripserunt omnes
 ministri: atque in primis Bucerus, Capito, He-
 dio. Huius summæ ἀντίγραφον est hinc Ar-
 gentinæ, manu D. Buceri scriptum,
 & subscriptum manu D. Ca-
 pitonis & Hedionis.

ART. IV.

a, Confitemur, hunc Deum esse creatorem & gubernatorem omnium rerum: à quo videlicet, &
 b, per quem, & in quo sunt omnia, qui etiam omnia facit ac largituri, iuxta propositum volunta-
 c, tis suæ: qui misereatur cuius vult, & indurat, quem vult. Nihilominus tamen fatemur: omnia
 d, quæcunque ipse facit, bona & recta esse: in nobis verò omnia & peccata, & abominationem co-
 ram ipso esse, quæcunque contra eius voluntatem facimus, loquimur, cogitamus, & cupimus.

Sunt

Sunt hîc hæ conclusiones.

1. Deum omnia facere secundum propositum voluntatis suæ. a
2. Deum misereri quorum vult: & indurare quos vult. b
3. Quæcunque facit Deus: omnia iusta & recta esse. Ergo etiam si reprobet, qui nondum c
nati sunt: etiam si induret, & induratos propter peccata, quæ indurati non possunt non admit-
tere, damnet: omnia bene, iuste, & rectè facit: & nulla est iniquitas apud Deum.
4. Omnia, quæ nos contra Dei voluntatem facimus: peccata esse. Ergo etiam si Deus ope- d
ratur omnia in omnibus: actiones tamen illæ, quatenus à Deo sunt, bonæ sunt: quatenus à no-
bis, peccata sunt.

ART. V.

Natura nostra, pro dolor, ita est deprauata, & corrupta: ut si derelicti à Deo, naturæ solum ^a
impetu feramur, nihil, nisi quod malum est, expetere possimus. Ac propterea fit: ut ex nobis ^a
ipsis nihil, nisi quod malum est, cogitemus, loquamur, & faciamus. animalis enim homo non ^a
percipit ea quæ Dei sunt: atque id tamdiu, donec regenerati, Spirituq; sancto donati, ac diuine ^a
naturæ quodammodo participes facti fuerimus.

ART. VI.

Hic solus & unicus Mediator peccata nostra sustulit: nos Patri reconciliauit: Spiritum a
sanctum & regenerationem omnibus illis impetrauit, quos Pater illi dat, quique verbum eius ^a
audiunt.

Hanc regenerationem unà cum omnibus Christi meritis, Spiritus sanctus cordibus fide- b
lium inspirat: & ad extremum usque in illis conseruat.

Sunt hîc hæ conclusiones.

1. Christum peccata illorum sustulisse, & eos Patri reconciliaasse, & Spiritum sanctum, a
ac regenerationem illis impetrasse: quos Pater illi dat, & qui eius verbum audiunt. Ergo illi,
qui non sunt dati Christo, hoc est, qui non sunt electi: non sunt etiam reconciliati Patri per Chri-
stum: neque remissionem peccatorum unquam assequuntur: neque accipiunt Spiritum san-
ctum & regenerationem.
2. Regenerationem unà cum omnibus Christi meritis, per Spiritum sanctum cordibus b
fidelium inspirari, & ad extremum usque conseruari in illis. Ergo electi semel regenerati, & Regenera-
tio in Ele-
ctis perpe-
tua.

ART. VIII.

Sunt enim aliqui non ex Deo nati, ac Filio à Patre non donati: vasa iræ, preparata ad in- ^a
teritum: hædi, non oues: qui etiam tandem in æternum ignem conijciuntur. ^b

Hîc sunt hæ conclusiones.

1. Non omnes homines esse natos ex Deo, nec Christo à Patre donatos, nec oues: sed quos- a
dam esse hædos, & vasa iræ preparata ad interitum.
2. Reprobos, seu vasa iræ, tandem in æternum ignem esse conijciendos.

ART. IX.

Credimus ergo, & docemus: omnem boni intelligentiam desiderium, cogitationem, verba ^a
denique & opera: mali item cognitionem, eiusque fugam & abominationem, nobis solum ^a
ex diuina electione per hunc unicum Mediatorem contingere: si quidem toto corde ei credide- ^b
rimus.

Hîc hæ sunt conclusiones.

1. Omnes bonas cogitationes, sancta desideria, & bona opera, ideoque fidem ipsam: à so- a
la electione nobis contingere. Ergo iis, qui non sunt electi: hæc non contingunt: & fides, fideiq;
fructus effecta sunt electionis: non autem sunt causæ.
2. Quæ ab electione contingunt, per Christum Mediatorem contingere. Ergo predesti- b
natio non prodest sine Christo, nec Christus sine predestinatione.

ART. XVII.

„ Quoniam baptismus est lauacrum regenerationis, diuinæq; gratiæ primum sacramentum:
 „ cūque hanc benedictionem etiam nostris liberis à Christo precibus impetrare debeamus:
 a „ (possumus enim eiusmodi preces piè & rectè, secundum Christi verba facere: semper tamen
 b „ Deo reseruante suam electionem: quam etiam sicuti & veram in adultis fidem, in quibus neu-
 „ trum horum perfectè scire possumus, eos baptizantes, pro iisq; orantes, Deo reseruata volu-
 „ mus:) propter has causas, infantes nostros baptizamus: simulque Ecclesiæ testatam facimus,
 „ ac predicamus Dei erga nos gratiam & redemptionem per Christum factam, eaque omnia per
 „ veram fidem. Nisi enim crederemus, Deum velle id nobis dare, quod ex verbo eius petimus:
 „ nostra oratio nihil aliud esset, quàm contemptus & illusio Dei.

Hic de prædestinatione sunt duæ conclusiones.

- a 1. Illis, qui non sunt electi, nihil prodesse baptismum; neque orationes ab Ecclesiâ pro ipsis
factas: idèque nec benedictionem, quam Christus Ecclesiæ suæ impetrauit, impetrari posse.
- b 2. Etsi ignoremus qui sint electi, & qui non: posse nos tamen piè & rectè, immò & debere
secundum Christi institutionem pro omnibus orare, & infantes omnes baptizandos curare.

ART. XVIII.

„ Porro conditio illa perpetuò diligenter est adhibenda & includenda: Secundum tuam ele-
 „ ctionem & propositum diuinæ voluntatis tuæ. quæ conditio etiam adhibenda est, & retinen-
 „ da: quoties pro adultis qui baptizandi sunt, oramus: nihil curantes, quidquid tandem ipsi con-
 „ fessi fuerint. neque enim cor ipsorum, aut voluntatem Dei erga ipsos scire possumus. vult Deus,
 „ ac permittit nobis agere secundum quod nos intelligimus: ac inter eos, qui ad caeleste regnum,
 „ hoc est, ad Ecclesiâ pertinent: etiam liberos nostros nobis commendauit.

Hic etiam illæ eadem duæ confirmantur.

Conclusio illius summæ doctrinæ Ecclesiæ Argentinensis.

„ Quidquid his iam dictis repugnat: agnoscimus erroneum, atque falsum esse: idèque meritò
 „ repudiandum.

1. Repugnat autem quartæ propositioni: Negare, Deum omnia facere secundum propositum
sue voluntatis: ac proinde, qui sunt reprobati, non esse reprobatos voluntate Dei: & contrà, ad
2. regulas humane iustitiæ Deum redigere: vt equalibus equalia det. Item repugnat esse iniquum
& tyrannicum, vt Deus pro suo arbitrio misceatur, quorum velit, ac quos velit, damnet: cū
omnes sint ex æquo illius creaturæ.

Repugnat quintæ: dicere, in potestate hominis esse, vt salutem oblatam in Euangelio reci-
piat, & rejiciat.

1. Repugnat septimæ: dicere, etiam qui non sunt dati Christo, id est, reprobos, qualis fuit Iudas,
reconciliatos esse Deo, remissionem peccatorum assequi, & iustificari, ac Spiritum regeneratio-
nis accipere. Dicere item, electos semel iustificatos ac regeneratos, prorsus amittere Spiritum
sanctum: ipsamque regenerationem non in omnibus electis ad extremum vsque conseruari.
1. Repugnat octauæ: dicere, Omnes sine vlla exceptione, esse datos Christo à Patre: aut, omnes
2. esse electos: & negare, quosdam esse vasa iræ præparata ad interitum. Dicere item, reprobos
posse fieri electos, & posse saluari.
1. 2. Repugnat nonæ: dicere, Causam electionis esse fidem nostram. Dicere item: Illis, qui non sunt
electi, contingere ista salutaria bona, fidem, & veros fidei fructus: quæ à sola electione
per Christum electis contingunt.
1. Repugnant decimæ septimæ: dicere, Reprobis etiâ, seu non electis, prodesse baptismum, aut
benedictionem Christi, hoc est, iustificationem & sanctificationem impetrari & contingere
2. posse: vt, quod Iudas fuerit iustificatus & regeneratus, sicut etiam Petrus. Item facere istam
equelam: Si omnia pendent ab electione, & electi non possunt perire: ergo frustraneum esse
ministerium Ecclesiasticum, Sacramenta, baptismum, & qui talem statuunt prædestinatio-
nem: ab iis tolli penitentiam, Sacramenta, reprehensiones, bona opera, & huiusmodi alia.

Omnia

Omnia ergo hæc dogmata, quia pugnant cum iis propositionibus Ecclesiæ Argentinensis, immò cum verbo Dei: & erronea, & falsa sunt agnoscenda: & ideo repudianda, atque à Scholis & Ecclesiis eliminanda.

Præcipuæ conclusiones orthodoxæ, disputationis de prædestinatione, & libero arbitrio: inter Martinum Bucerum, & Melchiorem Hofmannum, habitæ Argentinæ, Anno M.D.XXIII.

1. Deum, postquam ab æterno præsciisset, humanum genus per lapsum primorum parentum æternæ morti obnoxium futurum: ex mera sua misericordia, antequam iacerentur fundamenta mundi: sibi aliquos de hominibus ad vitam æternam elegisse, præsciuisse, ac prædestinasse. Rom. 8. 9. 11. Ephes. 1.
2. Hos electos, postea à Deo, iuxta suum beneplacitum, per verbum suum, & Spiritum vocari. Rom. 8. idq. fieri: cum se ipsum illis præbet in summis tenebris versantibus, rectè cognoscendū: atq. hæc omnia fieri propter unicū mediatorē Iesum Christū. 1. Tim. 2. Ioh. 14. Matt. 11.
3. Ex hac Dei cognitione, si vera & efficax sit: confestim oriri amorem erga Deum: qui efficit in nobis, ut idem velimus, & sentiamus: & præparat nos, ut ad omnia bona parati ac prompti simus.
4. Veram enim Dei cognitionem tollere à nobis *Φιλαυτία*, & admirationem nostri, & eorum bonorum, quibus nos præ aliis donatos esse sentimus: non secus atque cum lumen lucernæ, splendore Solis obscuratur.
5. Hinc tandem consequi: ut homo toto corde, animo, omnibusque sui corporis partibus, à solo Deo, eiusque Filio Iesu Christo pendeat, & quasi diuinæ naturæ consors efficiatur.
6. Deum cum reliquis hominibus, scilicet non electis, sic agere solere: ut semper seipsum eatenus illis cognoscendum præbeat, quò tandem se ipsos cogantur de contemptu Dei accusare, ac reos facere: & sic reddantur inexcusabiles. Rom. 2.
7. Hos homines, scilicet non electos, nunquam habere veram penetrantem, & efficacem Dei cognitionem. 1. Cor. 2. Ies. 64. Matth. 11. Ioh. 10. 3. 4.
8. Deum non eodem modo cum omnibus agere: suūque Spiritum, per quem seipsum, & bona sua rectè intelligenda largitur, non omnibus ex æquo dare: sed iis solum, quos ante fundamenta mundi elegit, Christoque Filio suo, Domino nostro tradidit.
9. Hunc enim Spiritum sanctum signaculum esse, arrhabonem, & certissimum testimonium in nobis: quòd simus filij Dei. Rom. 8. 2. Cor. 1. Gal. 3.
10. In hoc consistere, & tanquam fundamento niti fidem & doctrinam suam, scilicet Ecclesiæ Argentinensis, de Prædestinatione seu electione Dei: quòd doceant, ac credant: Deum, qui ex nihilo omnia fecit, aliquos homines in Christo, & per Christum Filium suum, donare suo Spiritu ad vitam æternam: & ita regenerare, ut ipsum rectè cognoscant, verèque credant, & confidant: ipsum per Christum Filium suum peccata sibi condonaturum, ac in æternum, Deum sibi propitium futurum: ex qua fiducia ipsi cum, tanquam Patrem suum, & Christum, tanquam redemptorem suum unice amant, atque inuocant.
11. Christū pro electis apud Patrē intercedere, & esse propitiationem pro peccatis ipsorū.
12. Reprobos esse illum mundum, qui Christum Deum nec nouit, nec recipit, immò odio habet, & persequitur. Ioh. 1. 15.
13. Dominum Iesum non rogasse pro reprobis: qui mundi nomine intelliguntur, & vasa sunt iræ ad interitum preparata.
14. Neque electionem, neque meritum Christi omnibus hominibus esse communia: sicut somniat Hofmannus: ad miseræ conscientias vexandas, & sanam doctrinā corrumpendam.
15. Bonam & liberam ad bonum voluntatem donari à Deo, iis quos è mundo elegit in Christo: ceteris verò non item.

16. *Neceſſe eſt: ut ij, quos è mundo Deus non elegit in Chriſto: in ſuis peccatis moriantur, ac pereant.*
17. *Quòd reprobi, etſi neceſſe eſt, ut in ſuis peccatis moriantur: quia Deus non dat illis bonam voluntatem ad bonum: in illis tamen liberrima voluntate verſentur.*
18. *Hac de cauſſa tandem verbum Dei, quod contemnunt (Ioh. 12.) & cognitio veritatis, quæ ipsis diuinitus inſpirata eſt (Rom. 1.) quanquam non ita ſolida & efficax, ut electis, Matth. 11. 1. Cor. 12. ſimul atteſtante ipſorū conſciētia, eòſq. accuſante, (Rom. 2.) còdemnabit.*
19. *Deum nemini quidquam debere: & poteſtatem habere ſua bona quibuſcunque velit, diſtribuendi: neque fas eſſe, ei in hiſ rebus contradicere. Rom. 9.*
20. *Doctrinam, omnes homines eſſe ad vitam eternam electos, & per Chriſtum redemptos: eò ſpectare, ut gratiam electorum & meritum Chriſti extenuet: contrà verò hominis vires ac potentiam extollat.*
21. *Citare locos Scripturarum, quibus ſalus per Chriſtum omnibus hominibus communiter ex æquo offerri videtur, uti eſt ille, Deus vult omnes homines ſaluos fieri, ad probandum, electionem & meritum Chriſti reuera omnibus eſſe communia: eſſe hominum impoſtorum.*
22. *Locum 1. Tim. 2. Deus vult omnes homines ſaluos fieri: item 1. Iohan. 2. Ipſe eſt propitiatio pro peccatis noſtris: nec noſtris ſolum, ſed etiam totius mundi: non poſſe intelligi, niſi οὐκ ἐν δόξῃ, pro multis, hoc eſt, pro omnibus illis, qui ſaluantur: hos autem eſſe electos.*
23. *Non eſſe exiſtimandum, ubi poſita ſunt vocabula iſta, Omnis mundus, totus mundus: ibi conſeſſim omnes homines, nemine excepto, eſſe intelligendos: cùm non ubique hæc nomina eandem habeant ſignificationem.*
24. *Meritum Chriſti propterea toti mundo commune dici & prædicari: quòd poſt Chriſti aſcenſionem, non tantum Iudei, ſed omnes etiam aliæ gentes debeant eius participes & compotes fieri: omnes inquam, qui ex iis in numero electorum fuerint.*
25. *Diſcrimen electorum & reproborum tam perſpicuè & firmiter ubique in ſacris literis tradi & exprimi: ut niſi Hofmannus ſingulari ſtudio cuperet nouam hæreſin introducere: nunquam tam turpiter contra lucem veritatis auſus fuiſſe aliquid tentare.*
26. *Locum 1. Ioh. 2. Chriſtum eſſe propitiationem pro peccatis totius mundi: intelligendum eſſe pro peccatis eorum, qui non perſeuerant in peccato, hoc eſt, electorum.*
27. *Locum 1. Tim. 2. Deum velle omnes homines ſaluos fieri: ad electos tantum pertinere: ſed ex omnibus populis & gentibus. hæc enim ideo dici: ut pro omnibus ad Deum preces fundamus, & omnibus in eo ſeruire parati ſimus, ut ad veritatis cognitionem perueniant.*
28. *Cùm aliqui ſint filij Diaboli, hoc eſt, reprobi, certum eſſe, locos, qui ſalutem vniuerſaliter promittunt: ad electos tantum reiſa pertinere.*
29. *In electorum gratiam, Chriſtum præcipuè in carnem veniſſe.*
30. *Quòd Paulus Rom. 5. Adamum, per quem peccatum & mors, & Chriſtum, per quem iuſtitia & vita in mundum peruaſit, inter ſe conſerat: non inde ſequi, ſicut ſimpliciores quidam concludere volunt, quòd quemadmodum omnes ſimpliciter homines in Adamo perierunt: ita per Chriſtum omnes, nemine excepto, ſalutem rursus ſint conſequuturi.*
31. *Spiritu Dei electos tantum donari.*
32. *Electiōnem & meritum Chriſti, omnibus hominibus promiſcuè, nemine excepto, communia eſſe, probari minimè poſſe: idq. neque ab initio, ut Hofmannus: neque ad extremum, ut alij affirmant.*
33. *Diuina veritati repugnare, ſi quis dicat, hominibus, ſimulac ipsis prædicatur Euangelium, ſtatim quoque poteſtatem dari illud recipiendi, & iam eos habere libertatem eligendi id, quod bonum eſt & ſalutare.*
34. *Liberum arbitrium & facultates, ſeu vires eligendi & faciendi aliquid boni: tantum eſſe ex ſpiritu diuina adoptionis: per quem ſolum, Euangelium intelligitur. hunc verò non omnibus dari.*
35. *Fidem ab omnibus requiri: ſed non omnibus dari: nec tamen cuiquam hæc in re à Deo fieri iniuriam.*

36. *Cecam rationem, cum audit Deum misereri, cuius vult, & indurare quem vult, statim obijcere: Quid igitur conqueritur? Voluntati eius quis resistet? Sed ei nihil esse respondendum: nisi quod Apostolus respondet: Atqui, o homo: tu quis es, qui respondeas Deo?*

37. *Etiamsi quis concedat, vires eligendi bonum omnibus ex aequo concedi: necesse tamen esse, ut usus istarum virium ad bonum, sit à Deo, aut ab hominibus, non ab hominibus, quia haberent aliquid boni, quod non accepissent à Deo. Id verò dicere: est negare Deum. Ergo à Deo. Quod si à Deo: non ergo ex aequo dari hominibus vires ad bonum: cum usus istarum virium sit in aliquibus; in aliis non sit.*

38. *Omnem cognitionem & verum usum bonorum & donorum Dei, immò quidquid boni excogitare potest homo: totum illud nihil aliud esse, quàm dona & opera Dei: & qui plus habet boni, vel facit, id omne à Deo accepisse.*

39. *Quicumque male faciunt: eos causam huius suae prauitatis & malitiae, nemini nisi sibi ipsis adscribere debere.*

40. *Deum ipsissimam esse iustitiam.*

41. *Quod Deus, qui est summum bonum, velit suam creaturam in aeternum cruciari, & perire: non esse iniquum, neque diuinae bonitati repugnare.*

42. *Animum hominis, qui trahitur à Deo, credere se à Deo electum, & ad aeternam vitam praedestinatum esse: Deumque velle in se habitare, & omnia bona operari.*

43. *Ex fide, qua credimus nos esse electos, & Deum velle in nobis habitare, & omnia bona operari: consequi, ut ultro & libenter studeamus huic diuinae gratiae & vocationi, consentienter viuere, gratosque nos erga Deum toto corde, animo, omnibusque viribus exhibere.*

44. *Hofmannum quidem visisse, & quantum potuit, vociferatum esse, hanc esse simplicem Dei voluntatem, ut omnes salui fiant: & nemo condemnatur: sed hoc non esse verum, nisi de electis, qui hanc Dei bonam voluntatem possunt intelligere.*

45. *Deum, quos excecat, indurat, condemnat, & per verbum suum iubet excacare, & indurare: eos citra controuersiam volentem, excacare, indurare & condemnare. à nemine enim hoc facere, illum cogi.*

46. *Cum in peccatis concepti simus omnes, & nascamur: propterea Deum nunquam, ut nos puniat, summo eoque optimo iure destitui.*

47. *Hoc verissimum manere: Deum sicuti nos omnes ex nihilo creauit: ita sine dubio, ut prudentem opificem prius considerasse & praeuidisse, ad quem finem voluerit singulis uti.*

48. *Hofmanni hanc fuisse doctrinam: Deum, prout praeuidet, & praescit homines gratiam suam fuisse amplexuros, aut malum bono praelaturos: secundum illud eos vel ad vitam, vel ad mortem aeternam preparare.*

49. *Hofmanni verò sententiam erroneam & impiam esse, & hinc fieri perspicuum: quòd si interrogetur ipse Hofmannus, unde sit, quòd Deus praeuidet, quosdam suam vocationem ad bonum non secuturos, sed malum potius electuros esse? nihil habeat quod respondeat, nisi quia Deus probe nouit, cum ipse illis adesse nolit, sicut aliis, suo Spiritu: eos nihil unquam boni aut cogitare, aut amplecti posse: & quòd si iis, qui gratiam respuunt, eundem Spiritum dare vellet, quem aliis dat, eosdem etiam idem Spiritus eò quò electos impelleret: & contra, si electis non daret suum Spiritum, ipsos quoque non alia facturos, quàm reprobi faciant. Deum igitur ideo praeuidisse, quosdam suam vocationem ad bonum secuturos, quia decreuit illis suum communicare Spiritum: quò non solum possint, sed etiam velint vocationem ad bonum sequi. nihil enim in nobis esse boni, quòd non acceperimus à Deo. 1. Corinth. 4. Ideo verò praeuidisse alios suam vocationem ad bonum non secuturos, sed malum potius electuros esse: quòd constituerit istis suum non communicare Spiritum: sine quo Spiritu optime praeuouit, eos ex se nihil boni vel cogitare, vel amplecti posse.*

50. *Quare simpliciter dandam esse Deo gloriam, & cum Paulo fatendum, Deum creasse nos ex nihilo: & propterea potestatem summam habere, instar figuli, dandi nobis, & nos fingendi pro sua voluntate: Rom. 9.*

51. *Ac, si Deus misereatur nostri, & det se nobis cognoscendum, ita ut verbum suum non solum audiamus; sed etiam sequamur: esse quod illi gratias agamus. Sin minus, omnino culpam nobis ipsis imputandam esse: Deo vero omnem iustitiam & gloriam esse tribuendam.*

52. *Omnes pios hac libenter fateri, & certo credere atque confidere, Dei voluntatem esse, se saluos facere: reliquos vero sicut omnibus rebus, ita etiam hac simplici veritate, & vera Dei gloria offendi, neque credere, Deum velle se saluos facere: ac propterea hoc ipsum tandem illos experiri.*

Totam vero hanc doctrinam, quam in ea contra Hofmannum disputatione Bucerus defendit, non solum totus Senatus probavit: sed etiam omnes tribus, omnesque ciues, tanquam piam & orthodoxam confirmarunt: contrariam vero huic, tanquam impiam damnarunt: in cuius rei perpetuum testimonium, ipse Hofmannus, tanquam pertinax hereticus, in carcerem coniectus, in eodem mortuus est.

Ego quoque, quidquid in doctrina Hofmanni damnauit Senatus noster Argentinenfis, damno: & quidquid in ea disputatione Bucer probavit, probo, recipio, atque amplector. Amplector etiam, quidquid superius ex Apologia, & ex disputatis articulis in Synodo anni 1533. & ex confessione anni 1539. de eadem doctrina retuli. quod sciam, totam hanc doctrinam ex verbo Dei desumptam fuisse: ac proinde eam aduersus omnes Hofmannicos, illius sane doctrinae, ideoque gratiae Dei aduersarios, quoties opus fuerit: me defensurum polliceor, atque promitto.

Ne vero quispiam eludat vel Confessionem anni 1530. & eius Apologiam: vel articulos disputatos; vel totam hanc disputationem Hofmannicam; vel Confessionem anni 1539. quasi illa vel probata nunquam fuerint huic Argentinenfi Ecclesiae, vel postea retractata: subijcio hic Senatus, & totius ciuitatis nunquam retractatam, immo non semel confirmatam illorum omnium comprobationem.

Ex præfatione Confessionis religionis Christianae quatuor ciuitatum, Carolo V. Augustae exhibitae 1530.

A. iij. pag. 11

Ne igitur nos tam impie [aduersariorum] criminationi tacendo, fidem facere; & diris istorum calumniis, Christi veritatem quam profitemur, prodere quisquam existimet: visum est illam Confessionem nostram in publicum edere, adiuncta eius apologia, quam nostris Ecclesiasticis parare nuper mandauimus. Nam religio erat saluificam Christi doctrinam nobis singulari adeo Dei bonitate communicatam, tantis blasphemis non adserere: & ferre, nos horrendis adeo, sed aequè falsis criminibus notatos, publicum offendiculum constitui.

Et post versus octo.

Quò igitur Christiani nominis professores cognoscere possitis, quam nulla vel species veri istis calumniis insit: per Iesu Christi gloriam, cui uni hisce in rebus studemus, oramus, hanc nostram Confessionem, eiusque Apologiam, in qua optima fide confutatorum verba & argumenta adducta sunt legere, & ad Scripturarum fidem omnia expendere, nostrasque & confutatorum istorum rationes inter se librare velitis.

Et paulò post.

Cui [Deo] ad hoc ipsum hac Confessione, Apologiaeque nostrae editione seruire volumus: neminem verò inhumanius attingere, nedum aspergere conuitio &c.

Et paulò post, iterum atque iterum.

Ex libello, qui inscribitur, Ordinatio & ceremoniae pro parochiis & ministris Ecclesiae Argentinenfis, & ad eam pertinentibus, post habitam Synodum instituta, &c. A. ij. pag. ij.

Postquam Synodus ob tria praecipue capita celebrata fuit: primò, ut conciliatio doctrinae Christianae, atque depulsio sectarum & schismatum doctrinae huic aduersantium quereretur: secundo,

Secundo, ut externæ, & ad adificationem spectantes ordinationes atque ceremonie instituerentur: tertio, ut inquisitio diligens vitæ atque conuersationis eorum, qui Ecclesiæ sunt præfati, haberetur. Ad primum caput, doctrinam & sectas concernens, conclusum & decretum est, quod Senatus in Confessione Cæsareæ Maiestati Augustæ exhibita, & articulis in Synodo propositis & disceptatis persistere; eamque uti veram Christianam doctrinam hic populo proponi & tueri serio; neque ullum dogma vel sectas, quæ doctrinæ commemoratæ aduersentur, in sua urbe perpeti velit: nulla ratione habita prolixiorum scriptorum Clementis Ziegleri, Melchioris Hofmanni, atque aliorum, quæ in ipsa Synodo, & post sunt oblata. Verum ut sana doctrina hic apud omnes melius conferuetur, & prouehatur, cunctique errores & seductrices doctrinæ arceantur, atque præcaueantur: Senatus præter alias rationes, & media huc spectantia, etiam istud perpendit, atque statuit: quod Seniores Ecclesiæ, fidelem attentionem præstare debent: ut hæc professæ doctrina, quemadmodum in commemorata Confessione, atque articulis Synodi comprehensa est, fideliter hic doceatur, atque predicetur: etiam, ut nemini quidquam, quod huic doctrinæ aduersetur, siue in angulis, siue in propatulo effundere atque calumniari, nedum ab ea alios abstrahere liceat. Quod si tale quid fieri rescuerint: Senatui, vel subscriptis examinadoribus indicent: ut fidelis & necessaria animaduersio fiat, &c.

Ex primo decreto Senatus, singulis tribubus paulò post Synodum habitam proposito. A. iij. fac. 1.

Senatus vult, omnes & singulos vos diligenter, paternè, & quàm maximè rogatos, admonitos & adhortatos: ut in sacrosancto Euangelio, atque Dei verbo, quemadmodum hoc ex sacris literis, in hac urbe doctum, predicatum, atque coram Cæsareâ Maiestate cõfessum est: constanter perscueretis: vitamque vestram, diuina adiuti gratia, secundum hoc instituere, atque conformare velitis: nempe ut id non solum in specie & sermone, verum etiam in efficacia & vita, ad gloriam Dei, proximique adificationem, apud vos deprehendatur.

HABETIS hic, clarissimi Domini, meam de prædestinatione sententiam, perspicuè explicatam, & multis tum diuinarum literarum, tum D. Augustini, Lutheri & Bucer, tum denique vestrarum Confessionum testimoniis comprobata, atque confirmata. Habetis etiam maiorum vestrorum decreta, quibus doctrinam hanc in vestra Apologia & Confessionibus explicatam confirmarunt, atque ut in vestra Ecclesia & Schola fideliter retineretur, ac doceretur, mandarunt.

Nunc protestor coram Deo & Angelis eius: de prædestinatione me non aliter vel sentire, vel docere: quàm nouerim sensisse: ac docuisse primùm quidem Prophetas, atque Apostolos: deinde Augustinum; & post Augustinum, aliosque orthodoxos Patres, Lutherum & Bucerum, multosque alios doctissimos viros: & quidem in Germania, post renouatum Euangelium in Ecclesia Christi: & quam vos ipsi quoque, & maiores vestri in vestra Apologia, articulis Synodalibus, disputatione contra Hofmannum, & Confessione anni 1539. professi estis.

Rogo autem vos Dominos meos, ut hanc meam prolixam quidem sed necessariam fidei meæ de prædestinatione explicationem, æqui & boni consulatis: & ut, iuxta maiorum vestrorum decreta, doctrinam hanc vestram in Scholis & Ecclesiis fideliter retinendam; contrariam verò ex ea eijciendam curetis.